Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003. *ISSN 1451 - 4257*

Subotica, 4. srpnja 2003. Cijena 20 dinara, izlazi petkom **Broj 23**

Intervju: Darko Rundek

TV Novi Sad: Shema nova, izgovori stari

Hrvatske redakcije i dalje nema

Mali savjeti za bolji život:
Sredstva sa Vašeg računa dostupna su Vam na bankomatima 24 sata dnevno, a podizanje novca i plaćanje možete vršiti na svim šalterima Banke, kao i na svim prodajnim mjestima, bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite. Vaša viza za cijeli svijet je Viza kartica Vojvođanske banke.

VOJVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI

Urbana kultura Vojvodine
Ožiljci brojnih migracija.....8,9

Ivan Torov
Parlamentarna predstava.....10

Sonja Badel
HDZ spreman za preuzimanje vlasti?....11

Intervju
Ivo Gregurević.....12-14

Dužijanca
S kosom u prošlost.....16,17

Suša
Može li se sanirati šteta?.....18,19

Obljetnica
Dražen će živjeti vječno.....44,45

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:
Zvonimir Sudarević

IMPRESSUM

OSNIVAČ: Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«, Subotica, Preradovićeva 4

ADRESA REDAKCIJE: Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR: Tomislav Žigmanov (predsjednik), dr. Slaven Bačić, Milan Ercegovac, Kalman Kuntić, Marija Lovrić, Svetislav Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić, mr. Bela Tonković

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA: Zvonimir Perušić

REDAKCIJA: Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prćić, Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK: Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR: Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA: Zorica Tikvicki, Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

EMAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad, »Dnevnik«Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od 20.3.2003. godine

Suvišni strahovi

Programa na hrvatskom jeziku, službenom u Vojvodini, nema ni nakon reorganizacije programske sheme TV Novi Sad. Nema ni redakcije na hrvatskom jeziku. Jedini napredak u tom smislu za ovdašnje Hrvate jest da se jedina emisija na hrvatskom jeziku – »TV divani« – više ne emitira u lutajućem terminu svakog drugog petka neodređeno iza ponoći, nego svake druge nedjelje u 18,30 na drugom kanalu TV Novi Sad. Termin je odličan, ali je minutaža prisutnosti hrvatskog jezika na kanalu namijenjenom za nacionalne manjine – uvrjedljivo mala.

Pitanje je, međutim, tko se mora izboriti za redakciju na hrvatskom jeziku. I tko to može uraditi? Tročlana ekipa koja kao samostalna produkcija pravi emisiju? Bit će da je to ipak zadaća onih koji su izabrani da pred državnim institucijama zastupaju interese hrvatske nacionalne manjine, dakle članovi Hrvatskog nacionalnog vijeća. Njihova inicijativa i zahtjev uvijek će imati značaj koji izvire iz njihove zakonske uloge.

Jasno je da bi formiranje redakcije na hrvatskom jeziku bio tek početak, a ne završetak posla utemeljenja TV informiranja na hrvatskom jeziku. Ostvariti pravo je jedno, a udovoljiti obvezama koje proizilaze iz tog prava, nešto je sasvim drugo. No, čak i ako na prvi pogled djeluje kao da se oskudeva s novinarskim kadrom sposobnim proizvoditi informativni, dokumentarni, kulturni, znanstveni, obrazovni, muzički i sportski program, valja se prisjetiti osnivanja redakcije na hrvatskom jeziku na Radio Subotici prije pet godina. Tada su također postojali slični strahovi, ali je ubrzo stvorena ekipa koja i danas s prilično uspjeha radi svoj posao.

No, kad je već o radio programu na hrvatskom jeziku riječ, treba se pripremiti za blisku budućnost u kojoj lokalne samouprave neće imati pravo osnivanja medija. Čisto da ta redakcija, za koju se hrvatska zajednica jednom već izborila, ne postane problem koji će rješavati netko drugi, a ne oni kojima je njen program namijenjen. Predstavnici drugih nacionalnih manjina u Vojvodini već uveliko razrađuju organizaciju manjinske medijske sfere, svjesni da je to u općem interesu.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 26. 6.

Dunavska komisija saopćila da je završen projekat čišćenja Dunava od ostataka u NATO udarima 1999. srušenih mostova

PETAK, 27. 6.

Milo Đukanović: Samo je pitanje dana kada će nezavisnost Crne Gore biti međunarodno verificirana

SUBOTA, 28. 6.

Skup homoseksualaca pod nazivom »Zagreb pride 2003« pod jakom zaštitom policije, prošao bez incidenata

NEDJELJA, 29. 6.

Papa Ivan Pavao II. traži da se priznaju kršćanski korijeni Europe u Ustavu EU

PONEDJELJAK, 30. 6.

Budimpešta: Rasim Ljajić o položaju manjina u SCG na Međunarodnoj konferenciji o Romima

UTORAK, 1. 7.

U Skupštini Srbije usvojen Zakon o sprječavanju nasilja na sportskim priredbama

SRIJEDA, 2. 7.

SAD ukinule vojnu pomoć za oko 50 zemalja, među kojima je i SCG

DEFINITIVNO

Stoljetni strah Hrvata od germanizacije, talijanizacije i mađarizacije generirao je jugoslavensku ideju. Dakako, stvaranjem države SHS koja je kasnije preimenovana u Kraljevinu Jugoslaviju doveo je u pitanje jugoslavenstvo kao ujedinjujuću ideju. Možda je Staljinov napad na Tita i njegovu Jugoslaviju ponešto ojačao jugoslavensku ideju, ali to je relativno kratko trajalo, pa je jugoslavenstvo izgubilo status ujedinjujuće ideje. Ovaj put definitivno. **Josip Županov**, sveučilišni profesor u mirovini i redoviti član HAZU, »Vjesnik«, 29. lipnja 2003.

JUNAČENJE

Kada je prošle godine Zagrebom prodefilirala povorka homoseksualaca, lezbijki, biseksualaca i transeksualaca okupljenih u »gay povorku«, ponosno joj se pridružio i ministar unutarnjih poslova Šime Lučin, član vladajućeg SDP-a, želeći pokazati i dokazati svoju i demokratičnost stranke kojoj pripada. Na njegovu žalost, njegova gesta obila mu se o glavu, jer njegovi podređeni nisu uspjeli spriječiti obračun hrvatskih nasilnika sa sudionicima parade u kojima je bilo razbijenih glava, krvi i svega onoga što smo navikli gledati u brutalnim navijačkim gladijatorskim borbama, poput Oluje u Kranju. »Gayevi« i oni koji podržavaju njihova prava na svom prvom organiziranom susretu u Zagrebu brutalno su prebijeni i jedina slaba utjeha im je bila da su njihove kolege jedino još surovije zlostavljane u jednoj drugoj balkanskoj metropoli – Beogradu. **Branko Mijić**, kolumnist, »Novi list«, 29. lipnja 2003.

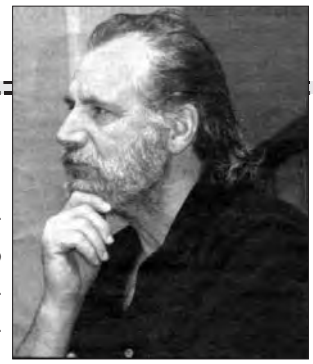

OSTAVIO SE NAVIJANJA

Prestao sam navijati za bilo koji klub kad je počeo rat i kad je to ludilo s nogometnih stadiona preneseno u realan život. Naravno, čovjeku su i dalje dragi neki klubovi, sportovi, ali kad vidite sve te užase, pa evo i sada ova divljanja na stadionima, tome stvarno netko jednom treba stati na kraj. To nas čini vandalima i negativno se prenosi na sve sfere društvenog života. **Rade Šerbedžija**, glumac, »Jutarnji list«, 28. lipnja 2003.

ANTIMANJINSKI ZAKON

Predlog zakona o političkim strankama u Srbiji je po svojim ideološkim i stvarnim posledicama, po mom uverenju, i duboko konzervativan i desničarski. On je antimanjinski zato što onemogućuje političko organizovanje u manjim nacionalnim zajednicama, kakvih je najviše u Vojvodini, a i zato što ni u tako važnom pitanju za politički život zemlje i ravnopravnost naroda, ne uvažava princip pozitivne diskriminacije. Predlog zakona s jedne strane velikom broju malih nacionalnih zajednica faktički onemogućuje formiranje novih ili opstanak postojećih političkih stranaka, a sa druge strane on onemogućuje da se u okviru jedne nacionalne zajednice razviju, politički organizuju i artikulišu različite političke opcije. **Janko Drča**, psiholog, »Danas«, 2. srpnja 2003.

BALKANSKI IDOLI

Osnovno je obilježje prosječnog zagrebačkog gangstera da je beskrajno infantilan, onako kako to znaju biti adolescenti koji nemaju još istančan osjećaj za dobro i zlo, a u rukama im se nađu vrlo opasne igračke – pištolji, bejzbol palice… Razumije se, tako infantilni ljudi moraju se udruživati u grupe – kao i adolescenti koji stvaraju škvadre i iz »kolektiva« zvižde za curom, a kad ostanu sami s njom, srame se. Filozofija čopora, svojstvo infantilne kategorije ljudi. Svi zagrebački gangsteri fascinirali su se beogradskom kriminalnom scenom gdje su kriminalci puno beskrupulozniji i zapravo su izmislili taj tip balkanskog kriminala. Oni su njihovi apsolutni idoli! Međutim, razlika između hrvatskih i srpskih kriminalaca je i u tome što oni, ipak, u Hrvatskoj nikada nisu bili medijski junaci. U medije su ulazili samo po incidentima, međusobnim obračunima, a u Srbiji ne. Na srpskoj je televiziji čak i postojala TV emisija »Crni biseri«, u kojoj je svakom ubojici dan prostor da objašnjava svoju pustolovnu biografiju. Neki su doista i ubijali samo kako bi izašli iz anonimnosti svog kriminalnog miljea i dospjeli na TV. To je počelo u praskozorje Jugoslavije, zadnjih godina komunizma. **Jasna Babić**, novinarka iz Zagreba i autorica knjige »Zagrebačka mafija«, »Novi list«, 28. lipnja 2003.

Dujizmi

- ***Među europskim narodima osjećamo se kao stranci.***
- ***Slobodan čovjek osuđen je na izbor.***
- ***Sirotinju najviše vežu lanci kontejnera.***
- ***Podzemlje? To je ono što sada drži vodu.***

Dujo Runje

Položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Neophodni mehanizmi zaštite

Piše: prof. dr. Siniša Tatalović

Nacionalne manjine treba shvatiti kao mostove koji povezuju i za očekivati je da će se upravo na tom tako željenom putu u Europsku uniju, nacionalne manjine pokazati kao velika hrvatska prednost.

Opći pravni položaj nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj uređen je pojedinim odredbama Ustava Republike Hrvatske, odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, te pojedinim zakonima.

Donošenje novog Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, na čije se donošenje Hrvatska obvezala i u Sporazumu o stabilizaciji i priključivanju sa EU-om, predstavlja završetak stvaranja cjelovitog normativnog okvira za ostvarivanje prava nacionalnih manjina.

SLOBODE: Prema Ustavnom zakonu, Republika Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini, a kada je to određeno ovim Ustavnim zakonom ili posebnim zakonom, zajedno s pripadnicima drugih nacionalnih manjina, a naročito:

– služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;

– odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;

uporabu svojih znamenja i simbola;

– kulturna autonomija održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanja i zaštite svojih kulturnih dobara i tradicije;

– pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;

– pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;

– samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;

– zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima;

– sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;

– zaštitu od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalne manjine obavlja se u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama te drugim školskim ustanovama s nastavom na jeziku i pismu kojim se služe.

Prema Ustavnom zakonu, pripadnici nacionalnih manjina, sukladno posebnom zakonu, mogu koristiti svoj jezik i pismo u službenom komuniciranju. Isto tako, mogu održavati prekogranične kontakte i surađivati u pitanjima ostvarivanja svojih manjinskih prava s nadležnim institucijama države matičnog naroda. U pogledu predstavljanja političkih interesa, Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina prava na zastupljenost u Hrvatskom saboru. Pored toga, Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i predstavničkim tijelima jedinica područne (regionalne) samouprave.

PRAVA: S ciljem unapređivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima propisanim Ustavnim zakonom, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem Vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave. Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo:

– predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unapređivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;

– isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;

– biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;

– davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

Jedna od najvećih novosti Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina je utemeljenje Savjeta za nacionalne manjine. Jedna od glavnih ovlasti tog Savjeta je raspoređivanje novca koji u državnom proračunu osiguran za potrebe nacionalnih manjina. Savjet za nacionalne manjine ima pravo Saboru i Vladi predlagati rasprave o pitanjima koje smatra značajnima, posebno vezano za provođenje Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina. Savjet također ima pravo davati mišljenja i prijedloge o programima javnih radijskih i televizijskih stanica, te predlagati poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju nastanjenim pripadnicima nacionalnih manjina, kako bi se očuvalo njihovo postojanje na tim područjima. Važne su i nadležnosti Savjeta u suradnji s državama matičnih naroda nacionalnih manjina koje žive u Republici Hrvatskoj. Članove Savjeta imenuje Vlada. Sedam članova Vlada imenuje na prijedlog Vijeća nacionalnih manjina. Pet članova imenuje iz reda istaknutih kulturnih, znanstvenih, stručnih i vjerskih djelatnika, a na prijedlog manjinskih udruga vjerskih zajednica, pravnih osoba i građana pripadnika nacionalnih manjina. Članovi tog Savjeta automatski su i svi zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru.

Polazeći od općeg položaja nacionalnih manjina za očekivati je da će se napredovanjem Republike Hrvatske u pravcu europskih integracija i svih onih pozitivnih strana koje takav proces nosi, brzo shvatiti da su nacionalne manjine bogatstvo, a ne nikakav balast. Preko svojih nacionalnih manjina Republika Hrvatska može ostvariti bolju povezanost i suradnju s nekim značajnim državama u svom okruženju i to ne samo na kulturnom, nego još više na gospodarskom planu. Te države Republici Hrvatskoj mogu pomoći na različitim područjima. Nacionalne manjine treba shvatiti kao mostove koji povezuju i za očekivati je da će se upravo na tom tako željenom putu u Europsku uniju, nacionalne manjine pokazati kao velika hrvatska prednost.

Autor je profesor na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i potpredsjednik Savjeta za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj

Žarko Korać, potpredsjednik Vlade Republike Srbije, za »Hrvatsku riječ«

Incidenti nisu indikator raspoloženja većine

»Na putu prema Europskoj uniji Hrvatska i Srbija uspjele su normalizirati međudržavne odnose, što im u znatnoj mjeri otvara vrata priključenja Europi«, ocjenjuje između ostalog za »Hrvatsku riječ« Žarko Korać, potpredsjednik Vlade Republike Srbije.

HR: Kakvim ocjenjujete tempo normalizacije odnosa između Srbije i Crne Gore i Republike Hrvatske?

Taj proces je imao jednu relativno laganu uzlaznu liniju do prije nekoliko mjeseci kada je došlo do jednog dosta naglog pomicanja nabolje. Državna Zajednica Srbija i Crna Gora ukinula je unilateralno vize za Republiku Hrvatsku, istodobno Hrvatska je suspendirala vize na šest mjeseci za SCG i mislim da je značajno da je prvi put eksplicitno i jasno premijer Hrvatske *Ivica Račan* pozvao prognanike da se vrate. To je ranije radio i predsjednik *Stjepan Mesić*, sada je to učinio i premijer, i po mom mišljenju, bez obzira što su ovdje neke reakcije bile i negativne u političkom smislu, to je veoma značajno. Nažalost, mi smo poslije toga imali ovaj incident u Kranju, i Beogradu, gdje je napadnuto Veleposlanstvo RH. To naravno pokazuje da postoje velika iskušenja na tom putu, ali mislim da u svjetlu svega što se događalo na Solunskom samitu, gdje se razgovaralo o Zapadnom Balkanu kao cjelini u kojemu su i Srbija i Crna Gora ali i Hrvatska, dobro je da države tog Zapadnog Balkana počnu normalizirati međudržavne odnose. To znači poboljšanje odnosa između Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Albanije. Mislim da su ti odnosi puno bolji nego ranije.

HR: Koliko bi novi pojedinačni incidenti, poput onih u Kranju i Beogradu, mogli poremetiti proces intenziviranja suradnje SCG i RH?

Ti incidenti obično negativno utječu na javno mnijenje. Ali je problem kako mediji i strukture vlasti reagiraju na njih. Najvažnije je da nema zloupotrebee događaja. To se može zloupotrijebiti i predstaviti kao izraz volje jednog naroda, 'eto to je ono što zapravo misle', ali to nije točno. Nikad se ne može grupa huligana i ponešto gore, profašistički nastrojeni ljudi, a to su uvijek male grupe, izmanipulirane ili svjesne svega, upotrijebiti kao indikator raspoloženja. Indikator raspoloženja su strukture vlasti koje su izabrane od naroda na izborima, tako da mislim da te opasnosti više nema. Ja sam u tom smislu optimista. Naravno, to ostavlja neki dojam na javno mnijenje, ali mislim ne dugotrajan. Ono što je bitno to je da se učine neki drugi koraci naprijed. Hrvatska je u izbornoj godini i to će sigurno specifično obilježiti odnose Zagreba, Beograda i Podgorice. Ne znam još

kako, ali sam siguran da je jedna od mogućnosti za ovu koaliciju koja je na vlasti u Hrvatskoj da bude opreznija, a po drugoj da će sada biti spremniji vući poteze koji vode daljoj normalizaciji da bi se okrenuli većinskom biračkom tijelu u Hrvatskoj koje želi normalne odnose u regiji, tako da ja očekujem da u mjesecima koji dolaze bude još inicijativa koje bi mogle biti prilično pozitivne.

Dušica Dulić

»Ekonomist«:

Srbija u »regati« iza Hrvatske

Ugledni britanski tjednik »Ekonomist« piše da je Europska unija na samitu u Solunu prošlog vikenda usvojila »princip regate« prema zemljama zapadnog Balkana, koji podrazumijeva da će se učlanjivati u EU pojedinačno kada ispune uvjete za to, a ne u grupi kao što je to do sada bio slučaj. U toj »regati«, ocjenjuje tjednik, trenutačno vodi Hrvatska, a posljednja je Bosna i Hercegovina, zbog nedostatka funkcionalnih multietničkih institucija koje bi osigurale opstanak zemlje bez stranog prisustva.

Ključna zemlja u regiji je, ističe »Ekonomist«, Srbija s najmanje dvostruko većom populacijom od bilo koje druge bivše jugoslavenske republike. Njeni izgledi za ulazak u EU u najvećoj mjeri ovise od ishoda borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala. »Nije izvjesno da će sadašnja vlada moći održati dovoljno brz tempo reformi zbog veza koje su neki od njenih članova imali, ili još uvijek imaju, s organiziranim kriminalom«, ukazuje »Ekonomist« i, kao pitanja koje opterećuju eventualni ulazak Srbije u EU, navodi još nesređene odnose sa Crnom Gorom i Kosovom.

Kao pozitivne elemente »Ekonomist« ističe »skoro zatvaranje otvorene rane« suradnje s Haškim sudom, poslije uhićenja Veselina Šljivančanina, kao i to da Srbija više nije prijetnja susjednim zemljama. »Pred Srbijom je dug put dok ne postane normalna zemlja i zato je nekoliko dužina iza Hrvatske u 'regati' za ulazak u Evropsku uniju«, konstatira »Ekonomist«, u tekstu na koji se poziva Radio BBC u programu na srpskom jeziku.

»Ekonomist« spominje i izglede Kosova, koje opisuje kao protektorat UN od kraja rata 1999. godine, čiji brojni problemi ne mogu biti riješeni prije nego što se riješi i pitanje njegovog konačnog statusa. »Europska budućnost pokrajine ovisit će od njenog konačnog dogovora s Beogradom, ali i od raspleta srpsko-crnogorskih odnosa, iako se čini da ona ipak polako klizi prema nekoj vrsti nezavisnosti«, zaključuje »Ekonomist«. ■

Vlada RH imenuje zastupnika generala Gotovine

Odugovlačenje ne koristi

Vlada Republike Hrvatske je najavila da će na sjednici u četvrtak, 3. srpnja, imenovati odvjetnika *Gorana Mikuličića* Vladinim pravnim zastupnikom u slučaju generala *Ante Gotovine*.

Vladin izvor rekao je kako očekuje da će se slučaj Gotovina pozitivno razviti »u roku nekoliko tjedana«.

»Odugovlačenje ne koristi nikome – time bi Mesićeva akcija izgubila na vjerodostojnosti«, naveo je izvor, aludirajući na nedavnu inicijativu predsjednika Stjepana Mesića da Gotovina surađuje s Haškim sudom. Odvjetnik Goran Mikuličić zaključio je pak da mu je osnovni zadatak osporiti dijelove optužnice koji navode da je država planirala etničko čišćenje tijekom Oluje. Banski dvori procjenjuju da su u pitanju tjedni do dana kada bi se Gotovina mogao pojaviti pred sudom. Samim odugovlačenjem cijelog slučaja, smatraju Vladini dužnosnici, Mesićeva bi akcija u vezi s Gotovinom izgubila na vjerodostojnosti. »Očito je da se stajalište generala Gotovine promijenilo i da je njegova želja da mu se status promijeni na ovaj ili onaj način«, rekao je za HTV Mikuličić.

(HRT)

Rajić izručen Haagu

Bivši zapovjednik HVO-a *Ivica Rajić*, kojeg je Međunarodni kazneni sud u Den Haagu (ICTY) optužio za ratne zločine počinjene u Stupnom dolu 1993. godine, 23. lipnja je redovnom linijom Croatia Airlinesa za Amsterdam i u pratnji pripadnika hrvatske kriminalističke policije, otputovao prema Den Haagu.

Po Rajićevu dolasku u amsterdamsku zračnu luku preuzeli su ga službenici UN-a i nizozemske policije te ga prepratili u Den Haag.

Haaški sud je podignuo optužnicu protiv Rajića u listopadu 1995. godine, no on se uspješno skrivao sve do travnja ove godine kada je uhićen u Splitu, nakon čega je prebačen u pritvor zagrebačkog Okružnog zatvora u Remetincu.

Rajić (45), koji je prema optužnici koristio i ime Viktor Andrić, optužen je, kao zapovjednik druge operativne grupe HVO-a iz Kiseljaka, za pokolj najmanje 16 bošnjačkih civila u srednjebosanskom selu Stupni Do u listopadu 1993. godine.

Zagrebački Županijski sud odobrio 30. travnja izručenje Rajića Haaškom sudu, a tu je odluku 9. lipnja potvrdio Vrhovni sud odbacivši žalbu Rajićevih odvjetnika.

(Hina)

Hrvatska na putu u EU

Pripreme već kreću

Vjerojatno najodgovorniji posao trenutačne Vlade Republike Hrvatske jest priprema Hrvatske za punopravno članstvo u Europskoj uniji. Nakon što je Bruxelles ekspresno, za samo dva mjeseca, pozitivno odgovorio na hrvatski zahtjev za članstvo u Uniji, sljedećih će dana u Zagreb početi stizati više od četiri tisuće pitanja.

Hrvatska je prva zemlja u tom procesu koja je dobila jedno poglavlje više – politička pitanja. Službeno, pak, sva će pitanja premijeru Račanu desetoga srpnja predati predsjednik eurovlade *Romano Prodi*. Od tada za Hrvatsku počinje teći tromjesečni rok u kojemu mora poslati sve odgovore. Novo, 24. političko poglavlje na koje Vlada treba odgovoriti za Hrvatsku će biti i najvažnije. Dio tih pitanja već se provodi. Vlada je pozvala Srbe da se vrate u Hrvatsku te im osigurala program vraćanja stanova. Provodi se, istina, sporo, i reforma pravosuđa. No na prvo pitanje – slučaj Gotovina i njegovo izručenje Haagu – Banski dvori nemaju za Bruxelles zadovoljavajući odgovor. Nakon odgovora na ta politička pitanja, hrvatski pregovarači smatraju kako će rješavanje ostalih poglavlja ići lakše. Problemi se kao i kod svih zemalja očekuju s poljoprivredom. Unija bi Hrvatskoj prema najavama tek u travnju sljedeće godine mogla dati status kandidata. Premijer Račan vjeruje da je to moguće i prije.

Hrvatsku očekuje i imenovanje tima glavnih pregovarača. Izbor tih ljudi ne bi, zaključuje Račan, ovisio o izborima koji se očekuju sredinom studenog.

(HRT)

Telex Vojvodine

Više novca za vjerske zajednice

Pokrajinski tajnik za propise, upravu i nacionalne manjine *Tamás Korhec* i potpredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine *Duško Radosavljević* razgovarali su prošlog tjedna s predstavnicima vjerskih zajednica u Pokrajini o unapređenju raspodjele novca koji IV Vojvodine izdvaja za vjerske zajednice.

Korhec je istakao da je u protekloj polovici godine podijeljeno oko 2.400.000 dinara i time udovoljeno preko 200 zahtjeva. »To je skromno, ali planiramo u akciju uključiti i eparhije i biskupije koje bi određivale prioritete u svojim oblastima«, izjavio je pokrajinski tajnik za propise upravu i nacionalne manjine.

Čanak i Kurjački na čenejskim salašima

Predsjednik Skupštine Vojvodine *Nenad Čanak* i pokrajinski tajnik za poljoprivredu *Igor Kurjački* posjetili su prošle nedjelje salaše na Čeneju. Obilazeći čenejske njive Čanak i Kurjački su od zemljoradnika saznali o problemima i šteti koju im je suša nanijela. Zemljoradnici su se žalili na nisku otkupnu cijenu pšenice i visoke troškove proizvodnje.

»Otkupna cijena pšenice bit će ista za sve klase zrna kao što je Vlada predložila«, rekao je pokrajinski tajnik za poljoprivredu Igor Kurjački i dodao – »a kolika će ona biti zavisiti će od dogovora s novim ministrom poljoprivrede. Pokušati ćemo utjecati da cijena bude što korektnija, ali to, kao što se zna, nije u našoj nadležnosti.«

Novo programsko rješenje TV Novi Sad

Shema nova, izgovori stari

Smanjena minutaža programa na jezicima nacionalnih zajednica, hrvatske redakcije i dalje nema

Piše: Jasminka Dulić

Nova programska shema TV Novi Sad po kojoj je na prvom kanalu cjelodnevni program na srpskom jeziku, a na drugom su programi na jezicima nacionalnih zajednica, startala je 23. lipnja.

Za razliku od mađarske, rumunjske, rusinske, slovačke i romske zajednice, koje mogu pratiti svakodnevno vijesti i različite emisije na svom materinjem jeziku, Hrvati se »informiraju« o događanjima u hrvatskoj zajednici tek dva puta mjesečno na hrvatskom jeziku, u emisiji »TV divani«.

REDAKCIJE MORA BITI: *Đorđe Subotić*, predsjednik Odbora za informiranje Skupštine Vojvodine, za »Hrvatsku riječ« prokomentirao je činjenicu izostanka hrvatskog programa i u novoj programskoj shemi TV i Radio Novi Sad:

»Na žalost, ima već godinu dana od kako je usvojen zakon o radiodifuziji, a nije sve počelo funkcionirati. Mi još uvijek nemamo televizijsko-radio difuzni servis i ovo je određena priprema za to, kao i za drugi kanal, koji treba biti program nacionalnih zajednica. To je za sada u povoju, a trebao bi biti cjelodnevni program gdje će se smjenjivati redakcije nacionalnih zajednica, shodno odredbama Statuta AP Vojvodine, kojim su regulirani jezici nacionalnih manjina u službenoj upotrebi. Mi smo uspjeli ugraditi u Skupštini AP Vojvodine da hrvatski jezik bude u službenoj upotrebi u APV, što podrazumijeva da prilikom startanja radiodifuznog servisa, i ne samo televizijskog već i radio servisa (sadašnji Radio Novi Sad), treba postojati i određena redakcija koja će pripremati program na hrvatskom jeziku i to ne samo informativni program nego i dokumentarni, feljtonski, muzički, sportski, kulturni, znanstveni, obrazovni itd., dakle sve segmente koje podrazumijeva jedan servis. Naravno, za sve to potrebno je osigurati određena sredstva, ali startanjem radio-televizijskog informativnog servisa uvodi se i RTV pretplata koja u Vojvodini ostaje 75 posto, a ostalo ide za potrebe televizije Beograd, odnosno srbijanskog centra. Ta sredstva se moraju upotrebljavati za sve redakcije, naravno, razmjerno programu, što znači i za unapređenje programa na hrvatskom jeziku.«

Na pitanje kada se to očekuje, *Đorđe Subotić*, odgovara: »Vremenski ja to ne mogu odrediti, jer jako mnogo kasni sve ovo oko radiodifuzije i oko poštivanja zakona. Da je sve išlo na vrijeme, da je radiodifuzni savjet konstituiran onda kada je planiran da se konstituira, mi bismo već od prvog veljače imali RTV pretplatu i već bi zaživjeli određeni segmenti servisa. Ovo je sada pripremni period. Ja jednostavno želim da to bude što prije, ali, naravno, ne mogu ni oročiti, niti to zavisi od mojih prognoza, niti sam upoznat sa svim detaljima.«

Subotićeva ocjena je da to ne znači da, dok se to ne riješi, ni pitanje hrvatske redakcije ne treba rješavati, već smatra da to »ne treba čekati, treba se pripremati i polako uvoditi program. Ono što mi sada imamo na drugom kanalu TV NS jeste samo jednom u dva tjedna program na hrvatskom jeziku i to kao produkcija, nečija druga, što inače jeste dobro i treba da bude, ali s obzirom na to da je i hrvatski jezik službeni jezik u upotrebi u Vojvodini, mi moramo imati i redakciju koja će pripremati sve ove segmente programa o kojima sam govorio«.

NA POTEZU HNV: *Slaven Dulić*, pomoćnik pokrajinskog sekretara za nacionalne manjine, o novoj shemi TV Novi Sad kaže:

»Jasno je da osnivačka prava u stvari ni-

Slaven Dulić, pomoćnik pokrajinskog sekretara za nacionalne manjine

Ništa bez autonomije

»Ono što nama Savezni zakon omogućava formalno-pravno, omogućava do onog trenutka dok ti država dozvoljava ili ti ne dozvoljava, odnosno na određeni način te faktički sprječava da provodiš svoja prava. Naime, ono što se sada nije dogodilo hrvatskoj redakciji, jer je nema, dogodilo se postojećim manjinskim redakcijama – smanjena im je minutaža. Drugim riječima, mi smo očekivali da ćemo sada imati jedan kanal, bit će odlično, bit će mjesta i za manje manjine – za Nijemce, Čehe, Ukrajince i druge i, naravno i za Hrvate.

Međutim, u prijepodnevnim i kasnim večernjim satima dolazi do toga da drugi kanal preuzima direktno program prvog kanala TV Novi Sad, pa isti program ide i na prvom i na drugom kanalu (npr. isti film) dok u isto vrijeme nema repriza manjinskih emisija. Na primjer, okrugli stolovi na nekom manjinskom jeziku su u prethodnoj programskoj shemi bili reprizirani prije podne, dok se sad to ne radi i tu se gubi. Uglavnom nije dobro, i bez političkog jačanja autonomije i Hrvatima i ostalim manjinama na ovim prostorima nema boljeg«. ■

su prešla na Skupštinu Vojvodine, niti u bilo koju instituciju za koju su direktno odgovorni ili zainteresirani građani Vojvodine. Znači, dok se to ne dogodi, dok to faktički bude u rukama Beograda, dok se mi uljuljkujemo u određene savezne zakone o nacionalnim manjinama i etničkim zajednicama, uvijek će nam se ovakve stvari raditi iza leđa. I nema tu sad uljuljkivanja, jednostavno bi trebalo svi članovi Hrvatskog nacionalnog vijeća da potegnu to pitanje. Budući da sam i sam član Vijeća, smatram da HNV jednostavno treba zatražiti formiranje redakcije na hrvatskom jeziku na TV Novi Sad, jer to ovako ne ide. To bi trebalo direktno biti pod ingerencijom HNV-a i Skupštine Vojvodine, isto tako kao što je i Hrvatska riječ«.

Na pitanje znači li to da takav zahtjev do sada još nije upućen, Slaven Dulić odgovara da nije i da će već na prvoj sljedećoj sjednici HNV-a zatražiti formiranje redakcije na hrvatskom jeziku.

NOVAC KAO IZGOVOR: Urednik redakcije TV Novi Sad na mađarskom jeziku *Tivadar Rencsár*, također ističe da se zahtjevi za proširivanjem programa odbacuju s izgovorom nedostatka novca, a da za zahtjeve za reprizom pojedinih (manjinskih) emisija u prijepodnevnim satima, iako to traže gledatelji, a ne zahtijeva dodatna sredstva i tehničke mogućnosti postoje, vođstvo TV Novi Sad ne želi niti čuti (Magyar Szó, 21-22, lipanj, 2003).

Član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za informiranje *Tomislav Žigmanov* smatra da je izostanak značajnijeg obima programa na hrvatskom jeziku i u novoj programskoj shemi novosadske televizije odraz, zapravo, činjeničnog stanja koja postoji u informiranju na hrvatskom jeziku kada je televizijski medij u pitanju:

»Naime, oni su prihvatili i dalje emitirati ono što na ovom planu postoji, a to je emisija »TV divani« u produkciji jedne nevladine udruge. Ono što je ipak pomak jest da je sada termin emitiranja ove emisije fiksiran, pa se neće, nadam se, više događati ono što je do sada bio slučaj – da su »TV divani« imali klizni termin, pa se nikada točno nije znalo kada će biti emitirani. No, sve je to vrlo daleko od onoga što imaju druge manjinske zajednice u Vojvodini u sferi informiranja na vlastitom jeziku, a to je prije svega profesionalno uredništvo pri samoj kući, koje će onda proizvoditi program koji će svakog dana biti emitiran u svoj širini sadržaja – od informativno-političkih, preko emisija iz kulture, pa do emisija tipa otvorenih studija. I upravo u tome smjeru će ići naša nastojanja – raditi na daljnjoj institucionalizaciji informiranja na hrvatskom jeziku na pokrajinskoj televiziji, s tim da ipak moram ukazati i na subjektivnu ravan problema, a to su kadrovski kapaciteti zajednice, koji su još uvijek glede ovoga siromašni.«

TV Novi Sad 2 - ponedeljak, 30. jun 2003.

televizijski program

Novi Sad 2

18.00	Dnevnik na slovačkom
18.15	Dnevnik na rusinskom
18.30	Dnevnik na rumunskom
18.45	Dnevnik na romskom
19.00	Dnevnik na mađarskom
19.30	Emisija narodne muzike
21.30	Omladinska emisija: Vreme mladosti
22.00	Vesti
22.30	Program TV NS 1

I dok od strane Hrvatskog nacionalnog vijeća za sada nema reakcija i značajnijih poteza u svezi ovog problema, niti je na dosadašnjim sjednicama ovo pitanje razmatrano (Vidjeti: www. hnv. org. yu). Odbor za informiranje Mađarskog nacionalnog vijeća je već 20. lipnja održao izvanrednu sjednicu gdje je razmatrana nova programska shema i iznijet je stav da ona umjesto da smanji povećava stupanj diskriminiranosti manjina glede informiranja (vidjeti: Magyar Szó, 21. -22. lipnja 2003). Naime, dok je trajanje programa na srpskom jeziku povećano na 24 sata, manjinski programi su smanjeni na 4 i pol sata dnevno, što konkretno za mađarsku redakciju znači 22 posto smanjenja programa. Iznijet je i kritički stav prema rukovodstvu TV Novi Sad, gdje se kaže da se na ovaj način nastavlja miloševićevska politika u svezi informiranja nacionalnih manjina i zahtijeva da se u skladu s postojećim zakonima osigura ravnopravnost manjina s većinskim narodom na polju informiranja i kreiranja raznovrsnih programa, zatim da se osigura nesmetano praćenje ovog programa na cijelom teritoriju Vojvodine, te da se poduzmu koraci i preduhitri drastično smanjivanje kadra mađarske redakcije TV Novi Sad, upošljavanjem novih, mladih i stručnih kadrova.

U isto vrijeme, Odbor za informiranje MNV predlaže redakciji na mađarskom jeziku TV Novi Sad da u što hitnijem roku napravi plan programa i potrebne kadrove koji su minimum za ispunjenje njihove zadaće javnog informiranja. Osim ovih zahtjeva, Odbor se obavezao da će s izuzetnom pažnjom pratiti proces ostvarivanja ovih zahtjeva i svakodnevno informirati Mađarsko nacionalno vijeće u svezi s ovim događanjima. ■

Vlč. Marko Kljajić, autor knjige »Kako je umirao moj narod«

Mijenjati mentalitet

Prosječnog hrvatskog gledatelja kada pogleda program možda hoće, ali možda i neće iznenaditi činjenica da nema emisija na hrvatskom jeziku. Vlč. Marko Kljajić je za »Hrvatsku riječ« rekao da on nije iznenađen izostavljanjem redakcije na hrvatskom jeziku u novoj TV shemi, a da bi bio iznenađen da se ona formirala i smatra da hrvatska manjina ima ponešto »drugačiji status« u odnosu na ostale manjine ne zbog nekih formalno-pravnih uvjeta i objektivnih okolnosti, već zbog općenitog stava spram Hrvata u Srbiji i Crnoj Gori.

»Ja nisam razočaran jer nisam drugo ni očekivao. Mi ćemo uvijek ovdje biti, kao Hrvati, neki državni neprijatelj broj jedan, jer smo tako obilježeni, tako će to biti i mi se tu ne možemo puno nadati. Ako je sad, recimo najnovije, sav taj vandalizam izazvan pobjedom reprezentacije Srbije i Crne Gore nad Hrvatima u vaterpolu, i ovdje u Novom Sadu se razbija centar grada, ali i viče da je Čanak ustaša, onda mogu ponoviti ono što sam kazao prije nekoliko mjeseci u intervjuu Hrvatskoj riječi – i poslije Miloševića Milošević, i poslije Šešelja Šešelj. I dalje je dakle ta priča, jer radi se o mentalitetu. Možda će, ukoliko se bude na tome radilo i kroz medije, ljudi promijeniti mentalitet. Međutim, to je ipak jedan malo dugotrajniji vremenski proces. Gledao sam miting za oslobađanje Cece, oni su i tamo govorili »ustaše« i »pustite je«. Dakle, ustaša je sinonim za nešto naj-ovo, naj-ono, mogu biti to i Srbi i mogu to biti ovi, oni, ali uvijek su »ustaše« krive. Dakle, dati jednoj nacionalnoj manjini nešto, tu treba jako progutati, a oni to ne mogu. Tako da je poanta u tome, nisam iznenađen. Bio bih iznenađen da je u onom pozitivnom smislu riješeno, da smo mi to dobili i da smo izjednačeni ili al pari sa svima drugima. Možda će se ljudi pomalo mijenjati, ali dok se mentalitet ne promijeni, tu će trebati mnogo više vremena. ■

Srbija na raskršću

Ode i Steiner...

Piše: Ivan Torov, komentator Politike

Srbija će, sasvim sigurno, dočekati i četvrtog šefa UNMIK (Šveđanina ili Talijana, svejedno) u nepromijenjenom ambijentu: političkog konfrontiranja na svakom, pa i najsitnijem sporu, nacionalno i državno nedefinirana, s još većom dilemom čije je, u stvari, Kosovo

Prošlog tjedna još jedan veliki protivnik Srba i srpskih interesa na Kosovu, njemački diplomata u usponu ili padu (kako se uzme), Michael Steiner, šef međunarodne misije, spakirao je kufere.

Prije dvije godine dočekan je kao »naš prijatelj«, čovjek čije će veze i poznanstvo s premijerom *Zoranom Đinđićem*, doprinijeti da se kosovski Rašomon počne brže odgonetati, a svakako onako kako je to Beograd zamislio, odnosno poželio. Ispraćen je s aureolom »proalbanskog lobiste«, egzibicioniste koji više voli slikati se i skakati pred kamerama, nego nešto valjano za »našu stvar« uraditi. Čak i s većim antipatijama nego što su na odlasku doživjeli njegovi prethodnici, *Bernard Kushner* i *Hans Hackerupp*. A pošto je i posljednji dan boravka na Kosovu iskoristio da Albancima pripomogne tako što će intervenirati da uhićeni Hašim Tači (po srpskoj tjeralici) u Mađarskoj bude brzo i oslobođen, zadovoljstvo njegovim odlaskom bit će, nema sumnje, kompletno.

O Steineru ne valja trošiti previše riječi. Igrao je na albansku kartu vjerujući, valjda da će on biti posljednji administrator koji ima razumijevanje za njihovu »pravednu borbu protiv srpskog okupatora«, zaboravivši, usput, da je Milošević s Kosova otjeran još prije četiri godine. Zamjerio se, logično, Srbima, ali njemu to izgleda nije bilo dovoljno, pa kao jedan od glavnih argumenata da mu je misija bila uspješna pominje kako »ni Albanci nisu sasvim zadovoljni. » U svakom slučaju, Kosovo napušta, a kao da na njemu nije ni bio.

Sada Beograd ozbiljno kalkulira tko će do kraja srpnja zamijeniti »paradnog Nijemca«: Šveđanin ili Talijan. Nije malo DOS-ovaca koji će reći »tko god došao neće biti gori od Steinera«. Tako su govorili kad je odlazio Kushner, a u njihovim očima se nije proslavio niti Hakerupp. Ponavlja se, u stvari, stara priča, bolje reći, zabluda. Mnogo se nešto polaže na ličnost, njegove simpatije ili antipatije prema Srbima ili Albancima, kao da to što će se s Kosovom dešavati presudno zavisi od toga hoće li dvije godine upravljati jedan, recimo, Kushner (a zna Beograd kakve je »sve antisrpske igre igrao« ovaj francuski liječnik), ili, pak, prefinjeni Bilt. Da će odrediti u kom će pravcu dalje ići kosovska priča, hoće li se srpska vojska i policija vratiti na Kosovo, također, hoće li se osvetoljubivim Albancima smanjiti manevarski prostor za produženu nacionalnu euforiju i izazivanje straha kod pripadnika manjinski naroda. I hoće li Kosovo, na kraju krajeva, biti još jedna nezavisna albanska država na Balkanu ili će se za ovu, nesumnjivo, psihodeličnu i trusnu teritoriju naći formula kojom nitko neće biti zadovoljan.

Nije sporno da mnogo toga zavisi i od izaslanika *Kofija Anana*, njegove spremnosti da poboljša ili pogorša atmosferu, da utječe povoljno ili pogubno na ponašanje ljudi, ali nije on taj koji će riješiti kosovski problem – kako, recimo, čitati i interpretirati rezoluciju 1244 Vijeća sigurnosti UN, odnosno, koliko će konačni status Kosova zavisiti od srpsko-albanskog dijaloga a koliko od kompromisa velikih sila. U tom smislu, Kušner, Hackerupp i Steiner se nisu međusobno bitno razlikovali, već je problem više bio u navici beogradskih (i kosovskih, srpskih) političara da sve svoje kalkulacije, spletke, igre i netrpeljivosti prevale na nekog drugog.

Srbija će, sasvim sigurno, dočekati i četvrtog šefa UNMIK (Šveđanina ili Talijana, svejedno) u nepromijenjenom ambijentu: političkog konfrontiranja na svakom, pa i najsitnijem sporu, nacionalno i državno nedefinirana, s još većom dilemom čije je, u stvari, Kosovo. Onih koji na njemu žive, ili onih koji smatraju da im nacionalna povijest daje za pravo da – neovisno od realnosti – misle kako je isključivo njihovo. Ta dilema je vodila bujanju teorija krvi i tla i kod Srba i kod Albanaca, izazivala međuetničke tenzije i, na kraju, po pravilu, završavala ratom i krvoprolićem.

Beogradska vlast ni danas, četiri godine poslije kumanovskog potpisa na priznanje vojnog poraza, nije sklona da inerciju robovanja nacionalnim zabludama i mitovima, pa i porazima (a Kosovo jest to), pretvarajući ih u nacionalne pobjede, mjereći svoju nacionalnu veličinu količinom patnji i nesreća, zamijeni nečim racionalnijim, samim tim i realnijim. Ovogodišnjom proslavom Kosovske bitke (istupanja pojedinih političara, samozvanih prinčeva i militantnih intelektualaca i vladika) kao da se htjelo ponešto od onog Miloševićevog gazimestanskog pokliča na boj reproducirati, a postigao se suprotan efekat: ispoljena je apsolutna nespremnost da se istini, poslije svega, svih muka, tragedija, poraza i trauma ljudi na Kosovu, pogleda u oči…

A istina je – kako se čini – više nego surova. Računi za proteklu pogubnu politiku na Kosovu pristižu jedan za drugim, na njemu je Srbija platila ogroman ceh, s velikim izgledima da krajnja cijena bude još poraznija: definitivan odlazak Kosova, što se danas čini mnogo izvjesnijim nego do prije nekoliko godina. Ali, ne samo zato što Albancima nijedna druga solucija ne pada na pamet, već i zbog toga što ni Srbi nisu u međuvremenu ponudili nešto što bi možda Albance bar malo pokolebalo.

Međutim, ni ta činjenica nije, po svemu sudeći, za ovdašnje političare i državnike dovoljno »poticajna« da bi se nešto u anakronom mentalitetu i maniru izmijenilo. Kosovo je i dalje moneta za potkusurivanje u srbijanskim političkim rivalitetima i sukobima, predmet liderskog nadgornjavanja i preganjanja, ponovo se pokreću kontroverzni stereotipi (podjela ili zamjena teritorija), a najgore u svemu tome što Beograd, na pragu početka nekakvih pregovora s Albancima i međunarodnom zajednicom, nema opipljiviju državnu strategiju nastupa, koja neće biti samo prosti zbir liderskih i stranačkih ambicija i istrošenih nacionalnih iluzija.

Steiner je, dakle, otišao, a Srbiji je ostala uzaludna nada da će neki njegov nasljednik stvari na i oko Kosova pogurati nabolje. ■

Árpád Kiss, predsjednik Udruge seljaka: Država bi morala subvencionirati gubitke

Seljacima ne pomaže ni 15 dinara po kilogramu

Stabilan privredni ili poslovni odnos prema poljoprivredi ne može biti uvjetovan vremenskim (ne) prilikama

Piše: Slavica Mamužić

Vlada je proglasila sušu elementarnom nepogodom i naložila ministarstvima za poljoprivredu i za zaštitu životnog okoliša da za dva tjedna priprave plan nadoknade štete ugroženim područjima. Ne rekosmo mađarska vlada.

Mi još ne žurimo u Europu, pa ćemo biti zadovoljni i time da nam ne poskupi kruh. Pokrajinski tajnik za poljoprivredu Igor Kurjački je precizirao da će ukupan rod u Vojvodini biti 650 tisuća tona, što je »sasvim dovoljno za domaće potrebe«, no »veliko je pitanje hoće li zemljoradnici tu pšenicu predati prerađivačkoj industriji, jer nisu zadovoljni cijenom«. On smatra da bi država trebala premirati pšenicu s dinarom po kilogramu, kako se ne bi dogodilo da cijena pšenice prijeđe osam dinara, jer bi to moglo izazvati poskupljenje kruha. Zemljoradnici, međutim, kažu da im ni 15 dinara po kilogramu ne bi značilo ništa jer je šteta ogromna.

»Suša je pokrenula seriju pitanja o odnosu države i poljoprivrede. Jedan stabilan privredni ili poslovni odnos prema poljoprivredi ne može biti uvjetovan prirodnim i vremenskim (ne) prilikama. Poljoprivrednik treba imati neku tržišnu sigurnost u tome gdje će svoj proizvod plasirati i kakav proizvod će zapravo proizvoditi« kaže predsjednik Udruge seljaka Subotice *Árpád Kiss.*

ZADUŽENI SELJACI: Protiv poljoprivrednika nisu bili samo vremenski uvjeti nego i ministarstvo poljoprivrede sa svojim investicionim programom. Dakako, na globalnom tržištu će se uvijek naći i dovoljno brašna i sjemena za sjetvu, ali što to znači primjerice subotičkom poljoprivredniku koji ima prinos od dva-tri metra na jutru, koji se zadužio za umjetno gnojivo i sjeme, a sa svojim urodom ne može platiti niti gorivo, kamoli osigurati sebi dohodak. »Mislim da nije rješenje u tome da se cijena žitu podiže na 9, 10 ili 15 dinara, jer ni 15 dinara neće pokriti niti troškove proizvodnje, niti će osigurati dohodak poljoprivredniku. Mora se dati nekakva subvencija po zasijanoj površini. Točno se znaju troškovi – koliko je nafte, radnih sati, umjetnog gnojiva potrošeno, i država to mora preuzeti na sebe. Dakako, već u ovoj proizvodnji država je sudjelovala davanjem sjetvenog sjemena ali po trgovačkim uvjetima. Sada bi se nekako morala odreći svoje koristi. Konačno, 50 godina je samo dobivala, a sad mora i nešto vratiti«, kaže Kiss.

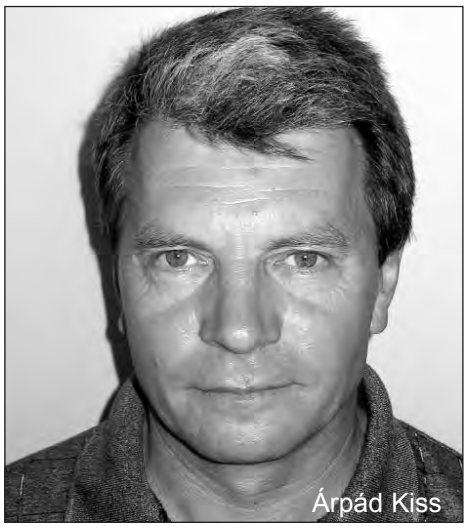
Árpád Kiss

Árpád Kiss izjavljuje kako ne vidi drugo rješenje osim da država osigura novac iz raznih donacija i fondova, možda i iz Fonda za razvoj, te osigura beskamatne kredite i pomogne za nova ulaganja. On podsjeća i da je država dobivala nekoliko milijuna dolara pomoći za poljoprivredu od japanske i nizozemske vlade i raznih donatora, međutim, taj novac se uvijek nekako prelio u neke druge fondove i za neke druge dohotke, i uglavnom odlazio u potrošnju.

»Danas bismo vjerojatno mnogo lakše mogli podnijeti ove probleme da se taj novac obrtao u poljoprivredi. Da ne spominjem kako smo preživjeli ratne uvjete, pa inflacijske godine tijekom kojih je poljoprivreda ostala na nogama i bila jedna od jačih privrednih grana u državi«.

Kiss kaže kako njive u Mađarskoj izgledaju jednako loše kao i kod nas, ali smatra da će njihovi poljoprivrednici to podnijeti bezbolnije, jer država poticajnim sredstvima direktno sankcionira gubitke.

ISKUSTVA EUROPE: »Mađarska je uvijek imala neke državne regulative za razvoj poljoprivrede, ali sad je to kod njih sve kulturno riješeno, te imaju recept za sve poljoprivredne boljke i tržišne probleme. Znači, mogu amortizirati svaki udarac koji zadaju priroda i tržište, imaju regulirane te odnose. To kod nas fali«.

Proširenjem Europske unije sljedeće godine za novih deset zemalja obradiva površina će porasti za 28 posto, a broj poljoprivrednika za 59 posto. Za pomoć poljoprivrednicima izdvaja se 43 milijarde eura što je čak 47 posto ukupnog euro-proračuna. Osim novca, europske države imaju velika i dobro organizirana udruženja poljoprivrednika, pa kada, primjerice, prosvjeduju seljaci u Francuskoj, koja je i najveća poljoprivredna sila unutar Petnaestorice, onda to bude ozbiljna prijetnja.

Árpád Kiss podsjeća i da mi trenutačno jedemo danske svinje i nizozemske krave jer danski proizvođači svoju proizvodnju prodaju u državni fond, i premda su izgubili veliko japansko tržište i poremetili cijelu europsku proizvodnju mesa, njihova organizacija seljaka je toliko jaka da državni ministri privrede i poljoprivrede jednostavno ne pitaju treba li taj višak proizvoda otkupiti ili ne treba.

»Oni znaju da su to obvezni, jer ministri bi automatski izgubili svoje pozicije. Prema tome, ako žele zadržati svoje glasače i pozicije, znaju da im moraju udovoljiti. Kod nas je mlada demokracija – sada se nešto dogodilo, ali hoće li to imati odraza na novog ministra i politiku i hoće li imati više sluha za poljoprivrednike, još ne znamo. Nadamo se da ćemo bolje komunicirati i da će štititi bolje domaću proizvodnju, a ne trgovačke ujdurme«.

Jedno od neriješenih pitanja je treba li mijenjati strukturu proizvodnje. Po savjetu bivšeg ministra seljaci su ove godine sijali prema nekim procjenama oko 20 posto manje pšenice. U svijetu zapravo nema čega nema i sve se može nabaviti cijele godine.

»Pitanje je koliko tržište imamo, i njega treba regulirati, a ne mijenjati strukturu proizvodnje. Struktura proizvodnje je manje-više dana klimatskim uvjetima, reljefom ili cjelokupnim podnebljem, potom postoji tradicija što se gdje treba proizvoditi. Odnosi se moraju regulirati, država treba poticati razvoj, osiguravati tržište«, kaže Kiss. ■

Darko Rundek, frontmen Cargo orkestra

Muzika globalnog sela

U postojećoj realnosti jednostavno si izložen mnogim utjecajima * Ti više nisi izložen samo utjecaju muzike svoje sredine, svog plemena, svog sela i utjecaju muzike s kojom si rastao - pa onda, ako si muzikalan, to i sviraš * Sada si sad izložen utjecajima koji dolaze odasvud, a dolaze svi mogući žanrovi

Razgovor vodio: Zvonko Sarić

PHOTONINO.COM

Zagrebački sastav Haustor osnovan je 1979. godine. Sa svoja četiri objavljena albuma – Haustor, Treći svijet, Bolero i Tajni grad – osigurali su povlašćeni status kultnog sastava. Već na početku karijere imali su veliki hit »Moja prva ljubav«. Prva dva albuma potpisali su autori Darko Rundek, frontmen sastava, i basista Srđan Žljebačić Sacher, koji 1984. napušta grupu. Posljednje dvije ploče Haustora autorski potpisuje Darko Rundek. Početkom devedesetih godina Rundek je napustio Hrvatsku i otišao u Pariz, gdje i danas živi i gdje se bavi komponiranjem kazališne i filmske muzike. Godine 1996. u Hrvatskoj je objavio svoj prvi solo album »Apokalipso«. Drugi solo album »U širokom svijetu« objavio je 2000. godine, a muzički kritičari su taj album opisali kao prvi bitan događaj hrvatske glazbe u 21. stoljeću. Svoj treći solo album »Ruke« Darko Rundek je objavio 2002. godine. U nedelju 29. lipnja, na Ljetnoj pozornici na Paliću, internacionalni sastav iz Pariza, Rundek Cargo orkestar predstavio se ovdašnjoj publici. Nakon uspješnog koncerta u Subotici Darko Rundek za »Hrvatsku riječ« govori o svom radu i karijeri.

HR: U haustorima se igraju djeca. Da li to može biti metafora za poetiku sastava Haustor, bar što se tiče samog početka djelovanja sastava?

Haustori jesu mjesta povjerenja između djece, gdje se mašta. Ako ste vidjeli – kada pada kiša, u toj atmosferi, onda tu neki klinci gledaju svoj zamišljeni svijet koji su zajedno sagradili maštom. To je neka fantastika svakodnevnog, koja je kod nas išla malo šire, jer više nismo djeca, ali stvarno mislim da rad sastava Haustor ima to značenje.

HR: Vaša autorska koncepcija i Sacherova autorska vizija izvrsno su se nadopunjavale u okviru rada sastava Haustor.

Mislim da je to dobro rezultiralo. Za ono što je nastalo u vidu naših albuma, možemo zahvaliti baš tom trenju i različitostima između nas dvojice. S jedne strane sam bio ja, koji sam donio neka iskustva kabarea, poezije, teatarskog predstavljanja, a Sacher je bio više u muzici, uvijek je postojao taj njegov interes za izvorne ritmove, tako da smo se mi tu nalazili, spajali te naše koncepcije u okviru sastava. Svatko je vukao na svoju stranu i u tom navlačenju, svatko je sprovodio svoju energiju koja je dovela do lijepih rezultata. Bio je to na sreću uspješan spoj dva raznorodna koncepta.

HR: Sastav Haustor je bio izdanak novog talasa, koji je nastao kao ovdašnja reakcija na punk-rock. Znamo da je punk-rock imao socijalni element, jedna nova slika društva u tom muzičkom zrcalu stvarnosti, ali na ovdašnjoj sceni bilo je ipak malo pjesama sa socijalnom tematikom. Zar to nije apsurdno?

Pa, je. Znate, s jedne strane, ono čemu mi trebamo zahvaliti što se dogodilo to pretvaranje pojedinačnih nastojanja i događanja u nešto, što se zvalo novi val, jeste muzička kritika koja je bila jako važna za te sastave u to vrijeme. Bili su to muzički kritičari Petar Janjatović, Darko Glavan, Dragan Kremer, Petar Popović i Dražen Vrdoljak, koji su pisali o novovalnim sastavima i svemu tome davali potreban okvir da bi ta stvar mogla profunkcionirati. Očito je bilo da se vani razvila jedna velika energija oko punka, pa je to došlo kao jedan val i utjecaj, ali srećom, ovdje se taj punk

pročitao lokalno autentično, nije bio samo oponašanje, nego je taj pristup toj nekoj energiji onda dobio ovdje neke nove teme i neke nove oblike. Istina je da su bandovi koji su bili u prvom planu u to vrijeme početne novovalne euforije bili preslikači, recimo Prljavo kazalište, koje zapravo ni tad nisam volio, a sad ih volim još manje, oni su recimo jedino zahvaljujući iskrenosti njihovog prvog pjevača Davorina Bogovića, koji je kasnije otišao iz banda, imali nešto od tog autentičnog punka, ali su se već i tada dosta prepisivali, oni su to u principu radili onako kako su pjevali Crveni Koralji. Da, bilo je u to vrijeme sastava koji su baš kao i bandovi prije njih oponašali rokenrol koji dolazi izvana, ali godinu-dvije nakon tog prvog vala dogodilo se rađanje nekoliko autentičnih bandova u Beogradu i Zagrebu, koji su iskoristili energiju i zahvaljujući jakim autorima, ti bandovi su dobili autentičnu formu. Najzad je taj rokenrol s novim valom propjevao autentično i na našem jeziku.

HR: Kojih ljudi se rado sjećate iz te novovalne ekipe?

Rado se sjećam sada već pokojnih Milana Mladenovića i Margite Stefanović, onda Koje iz Discipline kičme i Gileta iz Električnog orgazma. Bilo je to jedno posebno vrijeme.

HR: Nakon početne novovalne euforije, prvog albuma Haustora i velikog hita »Moja prva ljubav«, uslijedila je ploča »Treći svijet«. Na tom albumu se iskazala sva specifičnost Haustora i postao je sasvim jasno uočljiv interes za izvorno, kako za ritmove, tako i za izražajne obrasce.

Na tom albumu je došlo do izražaja izvorno, u smislu etna. Taj utjecaj je došao preko Sachera. U to vrijeme meni je dosta značila međimurska muzika, ali nisam išao dalje od toga. Sacher je donosio ploče s muzikom afričkih bandova, sa roots-reggae zvukom. Te bandove prepoznajemo kao etno sastave, to su ti utjecaji, a u to vrijeme postojao je već neki svjetski pop, tako da smo prepoznavali neke vrlo zanimljive crossover relacije i to čak između međimurja i raznih vrsta etno muzike koji imaju taj neki međimurski »štim«. Takav naš rad bio je dio nekog općeg trenda, ali na ovdašnjoj sceni nije bilo puno bandova koji su sažimali takve utjecaje. Goran Bregović je imao taj neki foršpil iz narodnih pjesama, ali je to u sklopu rokenrola zvučalo kao novokomponirani narodnjaci.

HR: Postalo je jasno da Haustor nije populistički band, bez obzira na veliki hit »Moja prva ljubav«?

Mi smo uvijek imali otpor prema populizmu, možda čak i nepotreban. Bili smo dečki čije ambicije nisu bile da se juri za puno novca, da se rade gaže, nego smo probali nešto istražiti, novo donijeti, eksperimentirati. Takav stav, motiv i način rada i ne mogu dovesti do populističkih rezultata.

Mi smo najozbiljnije uzeli to raditi, to je bilo dublje od nekog pukog preuzimanja narodnih motiva da bi se tako približili publici, što je recimo radio spomenuti Bregović.

HR: Recite nam nešto o intermedijalnosti albuma »Bolero«. U radu Haustora karakteristično je crpljenje naslijeđa iz drugih umjetnosti. Koje su to relacije?

Te relacije su se prije svega iskazale tako da pjesme imaju jasan filmičan prikaz. »Bolero« je bio album mog osamostaljenja od Sachera, kada je on 1984. napustio grupu, tako da je tu došlo do jednog prestrojavanja. Ime banda je bilo naslijeđeno i ostala je obveza da razvijamo ono što je band započeo sa Sacherom. Na albumu »Bolero« je izražen moj autorski element u potpunosti, silom prilika, jer sam morao ispuniti i Sacherov prostor. Imao sam obvezu artikulirati taj album. Na »Boleru« radnja se događa u dalekim i opasnim krajevima, ploča vrvi akcijama vještih profesionalaca u službi pravde, puna je dolara, lijepih žena, ljubavi i seksa.

HR: Je li album »Tajni grad« zaključio opus Haustora?

»Tajni grad« ima neki karakter rekapitulacije, završavanja nečeg, bio je to četvrti album i prilika za zaokruživanje, tako da su forme nešto sređenije i disciplinirane. Bio je to lijep album i mislim da potvrđuje standarde sastava.

HR: U rokenrolu imamo veliku priču o buntu, ali je li taj bunt zapravo uspješno uključen u rock-industriju?

Rock-industrija je napravila posao na tome. Postoje te ciljne grupe, koje su za industriju profilirane mete potencijalne konzumacije, tako da je muzika često dizajnirana namjenski. Šezdesetih godina prošlog vijeka te hipi nade i utopije još nisu bile dovedene do završetka, tada je još bilo iskrenog bunta, pa se onda to javilo i s punkom, ali je bilo kratkotrajno. A opet, sad vam je MTV kao neki cirkus, uvijek se traži nešto novo. To je taj konzumerizam.

HR: Kako gledate na techno zvuk, namjerno ne koristim riječ muzika? Iz techno zvuka je gotovo u potpunosti izbačen tekst. Ima li u technu uopće želje za konfrontacijom sa suvremenim društvom?

Techno očito ne igra na tu kartu da pojedinac neku svoju pjesmu ispjeva, nego igra na potrebu za plemenskim transom, koji je djelomice rokenrol imao, pa ga je valjda izgubio. Na tome je techno nastao, na tom principu, i eto, to je izgleda jedna suvremena potreba koju techno omogućuje kroz masovna okupljanja.

HR: Spada li ono što sada radite s Rundek Cargo orkestrom u World music?

Pa mislim da djelomice spada u odredni-

cu World music s obzirom da moramo nekamo spadati, a vjerojatno tu spadamo najviše.

HR: Koja je najbitinija razlika između rada s Haustorom i ovoga što sada radite s Rundek Cargo orkestrom?

Jedna od bitnih razlika je da manje insistiram na svojim idejama, pa da onda to proširuje cijelu stvar. Ne. Ono što je jedna od grešaka s ovom malom turnejom, a čovjek stalno nešto griješi, to je problem da ona nije točno prezentirana. Ovo što ja sada radim to je Rundek Cargo orkestar. Publika je zavedena plakatom gdje piše Darko Rundek vrlo krupno, pa dole jako malim slovima još piše i E le Gid, a to je projekt koji je inače davno prošao, prije neke dvije godine, meni je to već daleka prošlost. Ovo je band, a nije najavljeno kao band, pa publika očekuje da ću zapjevati samo svoje stare pjesme, a ovi ostali su tu kao neki plaćenici koji će to svirati. Ovo što smo mi donijeli, dakle Rundek Cargo orkestar, to je jedan rad koji traje dvije godine. Mi zajedno surađujemo i nešto zajednički gradimo.

HR: U Vašim pjesmama »Crni žbir«, »Uhode«, »Duhovi«, pa sve do pjesme »Crni dusi«, postoji neki taman motiv.

Mislite tog crnog? E da. Znate one stihove: Prošlo je tristo godina/ opet sam tu na tvom pragu/ zagledan u oči tvoje/ bistre tvoje crne oči iskre prezre. To je taj neki sjaj tame. Moram se ipak paziti klišea, da to ne postane kliše.

HR: Na Vašim albumima koje ste radili nakon Haustora karakteristična je eklektika, što je odlika postmoderniteta. Sažimate na Vašim solo albumima više elemenata, od swinga, rusko-ciganskog melosa, klasičnih ljubavnih balada, pa do citiranja Hary Belafontea.

Živimo u doba postmoderniteta. A čujte, kad je realnost to da imamo na tisuće novina, a kad sam ja bio klinac bile su dvije. Sad ima svih mogućih, raznih vrsta tjednika, muških, ženskih, političkih, šta ja znam kakvih. Pa od svih tih satelitskih antena koje nude gomile programa i internete s hrpom informacija, ti si jednostavno

zatrpan svim i svačim, to je realnost. Ja sve to skupa ne trošim pretjerano, ali u postojećoj realnosti jednostavno si izložen mnogim utjecajima. Ti više nisi izložen samo utjecaju muzike svoje sredine, svog plemena, svog sela. Nisi više samo izložen utjecaju muzike s kojom si rastao, pa onda, ako si muzikalan, to i sviraš, nego si sad izložen utjecajima koji dolaze odasvud, a dolaze svi mogući žanrovi. Razne vrste muzike dolaze sa svih strana svijeta i sada je to upravo ono što je okušana tradicija u kojoj tvoj senzibilitet pronalaziš i normalno je da se onda to ogleda u onome što radiš. Sad ne više kao muzika tvog sela, nego kao muzika globalnog sela.

HR: Kakav je Vaš odnos prema kazalištu?

Ja sam završio kazališnu režiju. To je, kao, moja diploma. Neko vrijeme sam pokušavao to i biti, redatelj. Ljudima se dopadalo ono što sam radio u kazalištu, ali takav rad me koštao suviše živaca, pa sam to ostavio, ali i dalje pišem muziku za kazalište. Do sada sam napisao muziku za nekih četredeset predstava. Smatram da je to moj zanat. To znam raditi, ali ne kao mehanički zanat. Radim tu muziku za kazališne predstave na različite načine, solo ili s bandom. Ta okolnost da radim na muzici za kazalište, dozvolila mi je da dosta istražujem u polju muzike i ta iskustva su se prenijela i na pjesme koje radim s bandom.

HR: Prija li Vam život u Parizu?

Pariz je jedan ogroman kotao, grad je jako raširen. U njemu živi preko deset milijuna ljudi. Kada gledaš Pariz iz aviona, to je jedna velika fleka. Ono što se administrativno zove Pariz, to je jedan dio centra grada u kojem ne živi više od dva ili tri milijuna ljudi, tako da ja živim na nekih sto metara od tog jezgra Pariza. Prvih nekoliko godina je bilo teže, ali tako je to svugdje gdje stižeš kao autsajder. Sada uspijevam neopterećeno raditi stvari koje su mi zanimljive, komponiram za kazalište i radim s Rundek Cargo orkestrom.

HR: Kako Vam se čini aktualna hrvatska rock scena?

Jako je značajno da i dalje postoje neki autorski bandovi koji imaju taj neovisni pristup, ali moram napomenuti da rock muzika nije nešto što se meni svira. Mislim da je rock muzika jedna od stvari koje su davno završene kao forma, ali dobro je da taj rock mentalitet još uvijek živi. Taj rock mentalitet je moguće izraziti i kroz druge stilove.

HR: Kakvi su Vaši budući planovi?

Upravo idem glumiti na Brijune u predstavi koja se zove Marat-Sade, a koju je napisao Peter Weiss. Predstavu režira Lenka Udovički. U njoj još glume Rade Šarbedžija, Zlatko Vitez, Mia Begović. Biće to lijepo iskustvo, a evo, večeras mi je bilo malo teško, jer je publika izgleda očekivala nešto drugo, ali krivo je bilo informiranje. Ljudi su nostalgični, pa eto izgleda da se vole sjećati vremena kada su slušali ploče sastava Haustor. Ovo večeras je ipak bio Rundek Cargo orkestar i mislim da se sve lijepo završilo. ■

Hotel »Panonija«

Kokošje sljepilo većine

Radio stanice koje emitiraju programe na nekim drugim jezicima, jedan dnevni list na mađarskom jeziku, tjednici na jezicima nacionalnih manjina koje žive u Vojvodini, među kojima je i ovaj koji čitate, to bi mogla biti autentična snaga vojvođanskog novinarstva. Naravno, ne zbog tiraža ili blistavih profita, već upravo zbog njihove snage da decentraliziraju većinski jezik

Piše: Mirko Sebić

Počnimo s jednom slikom starom nešto više od dvije godine. Jeseni poslije listopadskog DOS trijumfa, na panel diskusiji u Novom Sadu, raspravlja se o stanju u vojvođanskim medijima. Tribinu vodi možda najvredniji novosadski novinar *Dimitrije Boarov*, ekonomski komentator, koji je svoju novinarsku slavu stekao i vrijednost potvrdio radeći za prestižne beogradske tiskane medije. Na tribini sudjeluju glavni urednici tjednika NIN i Vreme, glavni urednik »Blica«, direktor novog i preporođenog Dnevnik holdinga.

I što se događa? Svi se oni slažu da su najgledanije vojvođanske televizije PINK i Palma, a najčitanije vojvođanske novine »Nedeljni Telegraf«, NIN, »Vreme«, »Blic« itd. - sve kako govore istraživanja gledanosti/čitanosti.

Ovakav zaključak implicirao je tezu o apsurdnosti podjele medija na vojvođanske i nevojvođanske i zalaže se za univerzalni kriterij kvalitete koji se valorizira kroz tržište odnosno prodani tiraž ili postotak gledanosti.

Nije važno gdje je sjedište nekom mediju, već koliko je on tržišno jak, gledan, slušan ili čitan. Dakle, biti vojvođanski medij znači biti najpopularniji u Vojvodini. A najpopularniji nisu odavde.

Recimo, za trenutak, da je ovo točno.

SISTEMSKI NEVIDLJIVI: Otvorimo danas proizvoljno, nasumice, neke prijestolničke dnevne novine. Mi želimo na osnovu njih steći objektivnu sliku onog što je obilježilo prethodni dan, naš ovdašnji, vojvođanski. Tražimo i ne nalazimo Vojvodinu, ne nalazimo mnoge stvari koje se u njoj događaju, mnoge probleme i složene odnose koji u njoj vladaju, mnoge etničke grupe ili neke probleme tih grupa. Dakle, entitet geografski i demografski postaje nevidljiv.

Kriteriji važnosti po kojima se kreira novinski i uopće medijski sadržaj su uvijek arbitrarni i baziraju se na neutemeljenoj pretpostavci o horizontu iščekivanja auditorija, oni su sami nasilje po sebi. Iz ovako stvorenih kriterija izvlačimo zaključak što je auditoriju zanimljivo i potrebno, odnosno što bi publika rado gledala, slušala, čitala.

Publika u Vojvodini, kao uostalom i u cijeloj Srbiji, nije kritičko javno mnijenje (njen refleksivni element sveden je na minimum) dakle, ona je podložna pasivnom konzumerskom stavu. Za ovo, naravno, ne treba kriviti samo proteklo Miloševićevo desetljeće i način po kome su mediji stvarani iz ideološke matrice i agitpropovske logike. Ovo je upravo uvjetovalo i strukturu medija s kojima Vojvodina ulazi u turbulentno vrijeme koje započinje »antibiro - kratskom revolucijom«, a to je otpuhalo i posljednju iluziju da vojvođanskih medija uopće ima. Moćni centralni medijski strojevi otpuhali su kao paučinu, inače kulu u zraku zvanu vojvođansko novinarstvo, jer zapravo takva aktivnost samo je sličila autentičnom novinarstvu, a u stvarnosti je bila ideološka agitka. U borbi dvije propagande pobjeđuje uvijek jača a ne istinitija.

MEDIJI RAZLIKE: Relevantnost, ne samo tržišna, tematska specifičnost koja omogućava da se medijski iskaže kulturna, društvena, gospodarska različitost i autentičnost prostora s kog dolazi, to je ono što medij čini vojvođanskim, odnosno važnim. Ova sposobnost ne posreduje se političkim stavom, već sposobnošću kreiranja slike svijeta koja je decentralizirana i kao takva u osnovi nenasilna.

Kada iskažemo ovakav stav, obično se susrećemo s nekoliko vrsta prigovora.

Prvi kaže da specifičnost o kojoj govorimo ne postoji, svaki događaj je događaj samo po onome koliko je relevantan za široki auditorij. Događaji koji se nama čine kao izrazi te specifičnosti minorni su i neinteresantni za široki auditorij, dakle u medijskom smislu uopće nisu događaji.

Drugi prigovor kaže – ako čak i postoji takva specifičnost, mediji koji su van centara moći nisu u stanju relevantno iskazati ovu specifičnost. Drugim riječima, mediji i medijski poslenici na periferiji nisu dovoljno kvalitetni, odnosno pate od provincijalizma i nisu u stanju ovu specifičnost izraziti na medijski atraktivan način.

Ovo su dva tipična prigovora i dio su i temelj većinske slike svijeta, čija je osnovna osobina samozaljubljenost, odnosno nemogućnost da se izađe iz vastitog zrcala. Taj obrazac nameće se pukom silom, naravno ne fizičkom, ali ipak silom koju podupire politička i finacijska moć, koja je naravno u centru a ne na periferiji.

A GDJE SU NEOVISNI: Ono što bi joj se moglo suprotstaviti su nezavisni mediji. Ali gdje su? Kao čedo otpora oni su nastajali u trenutku kada su od režima zaposjedani javni, općinski ili regionalni mediji i kada je to zaposjedanje u egzistencijalnu nepriliku dovodilo mnoštvo nepodobnih persona. Tada su uz pomoć donatorskog novca gotovo protiv volje svojih aktera nastajali mediji koji su sličili na paraprivatni medijski hibrid više antirežimski nego neovisan.

Sve u svemu, danas u Vojvodini kategorija nezavisni medij djeluje neubjedljivo i članovima Nezavisnog udruženja novinara Vojvodine.

Od trideset općinskih radio stanica, koje djeluju u Vojvodini, njih 22 emitira programe i na nekom drugom jeziku, jedan dnevni list na mađarskom jeziku, tjednici na jezicima drugih manjina koje žive u Vojvodini, među kojima je i ovaj koji čitate. To bi mogla biti autentična snaga vojvođanskog novinarstva. Naravno, ne zbog tiraža ili blistavih profita, već upravo zbog njihove snage da decentraliziraju većinski jezik i tako izbjegnu kokošje sljepilo većinskog pogleda na svijet. Ako i od ovih medija, s par biranih poteza, ne načinimo refleks većinskog novinarstva. ■

Srbija između socijalnog dijaloga i prosvjeda

Vruće sindikalno ljeto

Radnici Samostalnog sindikata ljuti i nezadovoljni najavljuju rušenje Vlade. Nezavisnost, pak, smatra da treba pokušati (još jednom) s demokratskim pregovorima, ASNS razumije prosvjede, ali ne želi sudjelovati, Vlada nudi Socijalno-ekonomski savjet kao jedino mjesto pregovora, a sve troje optužuju SSS za manipuliranje i politički motiviran prosvjed

Piše: Vesela Laloš

Prijetnju da će u Srbiji organizirati generalni štrajk, upućenu još za vrijeme Slobodana Miloševića, *Milenko Smiljanić* će, može biti, realizirati pod vlašću DOS-a, ali s »aneksom« o rušenju Vlade. Radnički prosvjedi, koje je ovih dana organizirao Samostalni sindikat Srbije, trebali bi biti jasna poruka vlastima o neizdrživo teškoj egzistencijalnoj situaciji u kojoj se radnička klasa nalazi. Zbog čega je »radničkoj klasi« bila izdrživa situacija s hiperinflacijom u kojoj se od jedne plaće nije mogao kupiti niti kilogram kruha, ili u kojoj se za litru ulja i mlijeka moralo čekati satima pred samoposlugama, nije baš lako razumjeti, ali sudeći prema uličnim prosvjedima i sinkroniziranim štrajkovima velikih monopolskih (državnih) poduzeća, radni narod zemlje Srbije je opasno ljut. I pri tome politički sazrio, jer zna gdje treba udariti – pravo u Vladu zahtjevom za njenu smjenu.

Doduše, sindikalne vođe ovoga štrajka neprestano ponavljaju da njihova pobuna nije politički motivirana, ali bi krajnja odmazda, ukoliko se njihovi zahtjevi ne uvaže, bilo upravo obaranje Vlade. Milenko Smiljanić, predsjednik Samostalnog sindikata Srbije, za »Hrvatsku riječ« napominje da oni dakako ne očekuju nikakav čarobni štapić od Vlade čijim bi se jednim zamahom riješilo pitanje plaća, ukradenog radnog staža, pristojnih uvjeta rada i niza drugih problema s kojima je realno suočena većina zaposlenih u ovoj državi. No, može se bez dvojbe pretpostaviti i to da (makar neki) sudionici ovoga protesta ne misle kao njihov lider, te potajno očekuju upravo čarobni štapić – povratak starih vremena u kojima plaće nisu bile uvjetovane osobnim radom.

EUROPSKA ŠKOLA: »U našim zahtjevima nema ničeg retrogradnog niti antivilizacijskog, već jedino to da se povećaju šanse nas u svijetu rada, odnosno zarade od kojih ćemo živjeti, ali ne samo živjeti, jer je to biološka kategorija. Mi tražimo da pristojno živimo, želimo pristojne uvjete rada i radno-pravnu zaštitu«, kaže predsjednik SSS, a na pitanje zbog čega njegov sindikat nije tako radikalno istupao u vrijeme Miloševićeve i Marjanovićeve vlade, odgovara kontrapitanjem – a gdje je bio ogroman dio novinara za vrijeme Miloševića? »Subotički sindikat koji sam tada vodio bio je neovisna sindikalna centrala, i evidentno je imao hrabrosti postavljati pitanja položaja radnika i u vrijeme Miloševića, te nije dobro generalizirati stvar u pogledu toga«, podsjeća Smiljanić na vrijeme kada je subotička podružnica bila oporba vlastitom sindikalnom vođstvu.

On također navodi da je sada prvi put u sindikalnim protestima okupljen ovako velik broj radnika, te da je taj protest u pravom smislu sindikalni, po mjeri nekih europskih sindikalnih standarda. »Mi se istodobno učimo sindikalizmu, i pravodobnim reakcijama na odluke Vlade, te i dalje namjeravamo biti neovisan sindikat koji će uvijek reagirati u cilju zaštite uvjeta rada«, kaže Smiljanić.

Ipak, kad se zbroje stavovi ostalih relevantnih strana u nekom pretpostavljenom socijalnom dijalogu, situacija se ne čini tako jasnom niti jednostavnom, što svakako povećava osjećaj konfuzije u kojoj se nalazi srbijansko društvo.

Predsjednica Asocijacije slobodnih i neovisnih sindikata *Ranka Savić* za radio B92 kaže da su prosvjedi organizirani samo zato što je predsjednik SSS revoltiran pitanjem raspodjele sindikalne imovine. ASNS u biti podržava prosvjede i razumije radničko nezadovoljstvo zbog materijalne situacije, ali rukovodstvo SSS samo manipulira radnicima. »Zašto se nisu bunili kada je plaća bila tri marke u vrijeme hiperinflacije? Mi znamo da teret tranzicije nije pravilno raspoređen, nismo zadovoljni položajem radnika i brzinom socijalnog dijaloga, ali ne možemo reći da ga nema«, kaže Savićeva.

PLAĆA OD JEDNE MARKE: O socijalnom dijalogu govori i druga strana u štrajkačkoj priči, Vlada oličena u ministru za rad i zapošljavanje *Draganu Milovanoviću*, koji je Samostalni sindikat otvoreno

nazvao posljednjim zaštitnikom režima Slobodana Miloševića. »Zbog čega Smiljanić ta pitanja nije postavljao na dnevni red Siocijalno-ekonomskog savjeta umjesto na ulici? Iako je osobno član toga Savjeta, on nije pokretao ni pitanje plaća niti prava radnika, izuzev privatizacije, ali je i tada, kada je ta točka stigla na dnevni red, ustao i rekao – povlačim točku s razmatranja, i izišao«, požalio se Milovanović novinarima, i također postavio pitanje zbog čega taj sindikat nije ispoljavao takvu brigu za radnike kada je plaća bila jednu marku. On je ove radničke proteste nazvao kucanjem na otvorena vrata, jer je Socijalno-ekonomski savjet upravo i osnovan da bi se takva pitanja i rješavala.

Sve te njegove tvrdnje u svezi sa Savjetom Smiljanić demantira kao netočne, napominjući da ni na jednoj sjednici toga Savjeta nisu razmatrana ova za radnike krucijalna pitanja, niti uopće prijedlozi sindikata, već se jedino raspravljalo o podjeli imovine.

Predsjednik sindikata Nezavisnost *Branislav Čanak* za »Hrvatsku riječ« ističe da ih Samostalni sindikat nije ni pozvao da sudjeluju u štrajku, niti su im poznati razlozi štrajka. »Mi te razloge možemo samo naslutiti, jer su i njihovi članovi građani Srbije isto kao i naši, i trpe isto što i oni. Međutim, nikada od njih nikakav službeni zahtjev i poziv nismo dobili da zajedno sudjelujemo u tome. Time su pokazali da

Počeci socijalnog dijaloga

to u stvari i ne žele, mada i mi smatramo da ima razloga za štrajk. No, ovdje moram reći da se na žalost slažem s ministrom Milovanovićem – točno je ono što kaže da Smiljanić nikada nije pokrenuo niti jedno od ovih pitanja na Socijalno-ekonomskom savjetu, ja sam osobno svjedok. Ne kažem da bi uspio da je ta pitanja pokrenuo, ali imao bi puno pravo organizirati štrajk da je najprije pokušao to riješiti dijalogom u instituciji koja je zbog toga i formirana. …Milošević je trajao deset godina, a tom sindikatu nije palo na pamet da bar jednom kaže 'dosta Miloševića'. S tim što je Milošević donio ratove, mržnju, nacionalizam, mnogo gore od onoga što nam je donijela ova vlast. Plus bijedu koju sada njeguje ova Vlada. Bilo je dakle mnogo više razloga za obaranje one vlade – naš je sindikat konačno i nastao zbog tih razloga. Samostalni sindikat sada izlazi na ulice, pri tom i ne pokušavajući da najprije to riješi demokratskim putem«, navodi Čanak.

ŠTRAJK MONOPOLISTA: Istodobno s općim uličnim protestima radnika, u štrajk je stupio vjerojatno najveći monopolist u državi, Elektroprivreda Srbije. Nezadovoljni najavom Vlade o reorganiziranju oblasti energetike, zaposleni u EPS-u, odnosno njegovom dijelu koji se zove Površinski kopovi, krenuli su s obustavama rada u svim službama, najavivši kao krajnju fazu ispoljavanja svoga nezadovoljstva – restrikcije struje. To bi značilo ponovno stavljanje potrošača u poziciju taoca EPS-a, koji samom svojom veličinom – broj njegovih radnika se naime kreće oko 64 tisuće – izaziva revolt pri pomisli koliki je novac potreban za izdržavanje takve armije čak i s prosječnim plaćama. A primanja zaposlenih u elektroprivredi jedna su od legendi novije historije ovoga društva. Svijest o vlastitom monopolskom, dakle ucjenjivačkom položaju radnici EPS-a najbolje su demonstrirali porukom ministrici *Kori Udovički*, koja im je pripriječila otkazima i uskraćivanjem plaća štrajkačima, da ona za njih faktički i nije ministar. »Vi znate da mi imamo takav štrajkački zahtjev da nas takva izjava može iziritirati da i ne idemo više na pregovore. Sada dolazi 12 autobusa podzemne eksploatacije uglja, ljudi su rezignirani, gnjevni na sve takve postupke i na takve izjave, i moramo se obračunati s njom«, izjavio je za radio B92 predsjednik sindikata EPS-a *Milan Kovačević* reagirajući na riječi ministrice Udovički. »Epsovce« inače su iz solidarnosti podržali sindikati drugog velikog monopolskog poduzeća Telekoma, organiziranjem tzv. štrajka podrške.

O štrajku u Elektroprivredi Branislav Čanak kaže da radnici jednostavno ne shvaćaju nužnost takvih promjena: »To nije hir ove Vlade, to je neminovnost, jer nigdje u svijetu ne postoji elektroprivreda kakva postoji u Srbiji. Ja sam ih upozoravao još prije dvije godine da će im se ovo desiti, te da moraju sami pokrenuti inicijativu kod Vlade kako bi zaštitili svoj položaj. Jer, definitivno je jasno da ovakva elektroprivreda ne može postojati, osim ako se cijena struje ne poveća na dva dolara. Treba osigurati sve te silne plaće. Ja ne znam jesu li one visoke, ali znam koliko njihov sindikat ima novca od članarine. Toliko koliko oni sakupe za mjesec dana mi uspijemo za godinu. Ni Amerika nema 60 tisuća zaposlenih u svojoj elektroprivredi. Ekonomska realnost nalaže da se taj sustav mora razbiti, a u prilog takvoj reorganizaciji argumentirano govori i analiza Svjetske banke«, kaže Čanak.

Činjenica je da je reorganizacija energetske grane pregolem posao, te da uvođenjem racionalizacije poslovanja i tržišnih postulata prijeti gubitak posla dobrom dijelu radnika. No, isto tako veliki problem je nepovjerenje u Vladin program sanacije i zaštite tih eventualnih prekobrojnih.

O rastu nepovjerenja u Vladu, točnije u političare, govore i neka novija istraživanja Instituta za proučavanje alternativa, gdje građani izjavljuju da je njihov osobni standard bolji nego ranije, ali da ih sve više plaši gubitak posla. Taj strah je tijesno vezan za neizvjesnost koju proizvodi kaotičnost na političkoj sceni i također koncept vladajuće koalicije, koja bi trebalo, kako napominje direktor Instituta dr. *Srećko Mihajlović*, više pažnje posvijetiti radnicima i strateški se opredijeliti za ono što hoće. ■

Vlada na sindikalnom skupu

Na nedavno održanom godišnjem zasjedanju međunarodne organizacije rada u Genevi sudjelovala je i delegacija SCG, a njen nastup izazvao je burno negodovanje u Nezavisnosti. Branislav Čanak je to ocijenio skandaloznim, prije svega zbog činjenice da je u toj delegaciji bilo čak 25 predstavnika Vlade, dok pojedini sindikalni predstavnici nisu imali pristupa. Ministar Milovanović je tvrdio da nema novca za plaćanje prevodioca za Milenka Smiljanića, dok je za 25 članova Vlade isplaćeno 100 dnevnica, i po 350 dolara za povratnu kartu. Problem je što nitko iz takve delegacije nije mogao sudjelovati u raspravi, niti glasati prilikom usvajanja konvencija, s obzirom da nisu bili na službenoj listi sindikalnih predstavnika, koju je sačinio Socijalno-ekonomski savjet, dok oni koji su bili na listi nisu mogli otputovati, napominje Čanak. ■

Suradnja unutar hrvatske zajednice u Vojvodini

Kulturno naprijed, političko nazad

Lako nam je bilo kad smo za sve što nemamo mogli okriviti druge. A tko će nam sada biti kriv?

Piše: Dušica Dulić

Proteklo je desetljeće za hrvatsku zajednicu u Vojvodini bilo obilježeno kao razdoblje zatvorenosti, bavljenja običnim svakodnevnim preživljavanjem. Svakodnevica nije bila mnogo bolja ni drugima, no bar nisu bili tako neomiljeni, prisiljeni na bijeg od sebe. Hrvatske, uglavnom kulturne, institucije svoj su rad svele na preživljavanje, rjeđa okupljanja svojih članova i organiziranje tek po nekoliko manifestacija godišnje. Više se nije ni moglo. O razlozima…recimo da nije bilo sredstava za njih. Bilo je to vrijeme kad su se postojeće institucije i vojvođanski Hrvati češće susretali na manifestacijama u Zagrebu, Đakovu, Vinkovcima… Tamo su se mnogi i upoznali. U brojnim godišnjim izvješćima hrvatskih organizacija oštro su bili navođeni prioriteti i potrebe ove manjinske zajednice, a tada se za sve loše optuživala ili domicilna zemlja koja nam nije dala to i to, ili matična zemlja koja nas je zaboravila i ne zna kako nam je tu gdje smo sada. Tražilo se obrazovanje i mediji na materinjem jeziku, više sredstava kao temelj za bolju suradnju unutar zajednice jer su kulturni događaji i očuvanje hrvatskog jezika bili isticani kao temelji opstojnosti vojvođanskih Hrvata na ovim prostorima.

Program poznat mjesecima unaprijed: Dužijanca u Subotici

Saveznim Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina brojna su prava omogućena manjinskim zajednicama u Srbiji i Crnoj Gori, te se u tom paketu našla i hrvatska zajednica. Prava su dobivena, a zajednica je i poslije desetljeća priče o istim problemima i potrebama, izgleda, za njihovo ostvarivanje i provođenje ostala zatečena. Zaživjeli medijski projekti – nedostaje stručnog kadra. Omogućeno je otvaranje razreda na hrvatskom jeziku – kadra se još i nađe, no sad su problem (samo) prvaci. Lako nam je bilo kad smo za sve što nemamo mogli okriviti druge. A tko će nam sada biti kriv? Domicilna zemlja otvara mogućnosti, a matična proračun. Još samo da nam sve što smo tražili sprovede netko drugi. U stvari, uvijek ima nekoliko pojedinaca koji svojom energijom vuku sve one koji za to vrijeme pišu govore. Zar nije uvijek bilo tako!?

KAKO SAD TO – SURADNJA: Ono čime bi se vrijedilo pozabaviti je pitanje suradnje unutar same hrvatske zajednice. Donedavno je ona bila ostvarivana u svojoj najmanjoj mjeri. Surađivala su društva unutar općine, eventualno sa susjednom. Na prste su se mogle nabrojiti manifestacije na kojima su devedesetih godina skupa sudjelovala hrvatska društva iz Srijema i cijele Bačke. Gdje nije bilo društava, s istim se ulogama nosila Katolička crkva. U stvari, samo je nastavila ono što je radila kroz brojna desetljeća. A kako sve to izgleda danas?

Ne može se poreći da je sve više manifestacija, hrvatskih institucija i istaknutih pojedinaca. To je nesporna i ugodna činjenica za kompletnu hrvatsku zajednicu u Vojvodini, a osobito draga kad je u pitanju Srijem. Gotovo svako selo u kojemu je značajniji broj Hrvata ima neku svoju instituciju i nastoji prije svega očuvati svoj nacionalni identitet. Na manifestacije koje se organiziraju pozivaju se i društva (bar) iz susjednih općina. No, to već počinje stvarati i neke od problema. Naime, nije problem u sve većem broju sudionika, nego u tome što je prilično slaba koordinacija u zakazivanju događaja. Postojale su inicijative, a s takvom je namjerom bilo obrazloženo i formiranje Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini, da se nastoji sačiniti godišnji plan događanja unutar hrvatske zajednice na razini Vojvodine, kako ne bi dolazilo do preklapanja. Najbolje prolaze institucije koje organiziraju manifestacije za koje se već nekoliko mjeseci ranije zna kompletan program, poput Dužijance u Subotici. Stoga brojnost

Lazo Vojnić Hajduk, predsjednik IO HNV

Vrijeme za vodič kroz događanja

»Suradnja hrvatskih institucija se ne može ocijeniti kao bolja u odnosu na ranije razdoblje. Ona jednostavno po inerciji ide svojim tokom. Postoji određena želja i namjera da se izvrši koordinacija između institucija i udruga u Vojvodini po regijama, te da se usklađuju ti termini. Na žalost, Forum hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini nije se sastajao skoro godinu dana i temeljem takve jedne apstinencije moguće je da je u posljednje vrijeme došlo do preklapanja nekih događaja. Mislim da je iluzija da mi koordiniramo recimo događaje crkvenih i svjetovnih manifestacija, mada bi i to nekako trebalo uraditi. Krajnje je vrijeme da se uspostavi u hrvatskoj zajednici vodič kroz sve značajnije događaje u okviru djelatnosti svake udruge, da on izlazi mjesečno i da se ljudi mogu prema tome usklađivati. Hrvatsko nacionalno vijeće će pokrenuti to pitanje, s namjerom da se požuri izrada jednog takvog univerzalnog kalendara svih manifestacija u Vojvodini.«

okupljenih za njihov kompletan program nije upitna. Neke nove manifestacije se tek moraju izboriti za svoje mjesto, da ne kažemo datum. I dok neki, poput župe u Bačkom Bregu, program za svoje svečanosti i jubileje znaju uredno poslati dva mjeseca ranije, neki ne osjećaju potrebu ni da naprave pozivnice ili bar pozovu ljude putem medija. Prisustvo na ovim drugim događajima je više nego nezavidno. Da ne kažemo sramotno. No, ne mogu se kriviti samo organizatori. Što se u zajednici radi u te dane, tek se može nagađati. A poslije su nam drugi krivi što nas nigdje nema. I sam predsjednik Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« *Bela Ivković* je na nedavno zakazanoj (i odloženoj) sjednici Skupštine Centra rekao kako je očigledna izrazita nezainteresiranost Hrvata za događaje u hrvatskim institucijama. Ako pri upitate neke od pojedinaca u zajednici za razloge takvog odnosa, slijedi široki spektar odgovora. Od onoga da se ništa ne mijenja, sve je već viđeno (dosadno), do zamjerki na odnos uprava institucija prema »malim« ljudima koji bi željeli nešto novo predložiti, ili ne daj Bože učiniti, a što se automatski smatra neumjesnim udarom na osobne sujete »velikih«, a ti udari, znate već, jako bole. Čuju se i priče o podobnima i nepodobnima, kao da nas ima na pretek.

Manifestacije sve kvalitetnije, nedostaje sinkronizacija

POVREMENO ILI – ILI: I tako, dok jedan neće s drugim, dok je MOJA manifestacija najvažnija…događaju se slučajna i namjerna preklapanja. Ljudi se prinudno opredjeljuju, mada bi najradije bili na dva mjesta u isto vrijeme. Ne bi to čudilo da ne znamo da nam prođu brojni tjedni a da se ništa ne događa, a onda, odjednom, tri događaja u isti dan. No, ne bi se možda ni na to trebalo osvrtati ili žaliti da nam u isto vrijeme nije više nego očigledno da su neke manifestacije sve kvalitetnije, sudionici sve brojniji i raznovrsniji. Pa kuda onda? Što propustiti? Recimo, prije dva tjedna, u sat razlike organizirana je u Katedrali sv.

Terezije Avilske »Zlatna harfa«, čuvena manifestacija koja okuplja najmlađe pjevače iz brojnih crkava Vojvodine, te Dječja smotra folklora »Djeca su ukras svijeta« u Tavankutu koja okuplja najmlađe plesače, opet iz cijele Vojvodine. Nije se moglo biti u isto vrijeme na dva mjesta, a vrijedilo bi biti. Rezultat toga je bio manji broj posjetitelja na oba mjesta. U Tavankutu nikada nije bilo toliko društava iz Vojvodine. Da ne spominjemo da su bili i gosti iz Janjeva. No unatoč svemu, plesača je po Tavankutu bilo više od promatrača. Pomalo neugodno, a u isto vrijeme žalosno. Mališani koji su pjevali u Katedrali podijelili su svoje obitelji. Neki su otišli za Subotицu, a neki za Tavankut. Ali da ostavimo taj vikend.

Ponovno se može postaviti pitanje tko bi se mogao više angažirati oko koordinacije unutar zajednice. Zasigurno bi bilo najlakše Hrvatskom nacionalnom vijeću i Forumu hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini, budući da se na njihovim susretima okupljaju predstavnici gotovo svih hrvatskih organizacija. Vjerojatno će to i zaživjeti u praksi. Do tada, ostaje samoopredjeljivanje. Dobar primjer bi nam mogli biti Hrvati iz Srijema. Možda će neki reći, lako je njima kada imaju manje događaja, no to ipak nije dovoljno dobro opravdanje. Tamo svi odlaze i nastupaju jedni kod drugih. Tamo su manifestacije NAŠE, a ne MOJE. Možda ih je vrijeme kroz koje su nedavno prošli naučilo na bolju suradnju, da ne kažemo primoralo.

Ipak se može zaključiti da se suradnja sve bolje razvija, bar što se tiče samih kulturno-umjetničkih društava. Na njihovim manifestacijama se najmanje gleda tko pripada kojoj »struji«. O strujama već sve znate, zar ne? No, što reći o političkoj suradnji unutar zajednice? Jedno Hrvatsko nacionalno vijeće, dvije struje. Jedna manjinska zajednica, dvije političke partije. A tek struje unutar stranačkih redova… Ako je suditi prema najavama iz pojedinih institucija, za neke će predstojeće ljeto i jesen biti lomni. Već sada se zna da su od strane dvije struje DSHV-a zakazane dvije Skupštine. Svako svoju. (6. i 20. srpnja). U Hrvatskom narodnom savezu je bila najavljivana Skupština, ali za sada ništa. Valjda zato jer na takvim skupovima treba nešto reći i o aktivnostima u proteklom razdoblju. U Hrvatskom kulturnom centru »Bunjevačko kolo« Skupština je bila zakazana, pa opet ništa…

Ako je to uopće utješno, kulturna suradnja naspram političke znatnije napreduje. No, postavlja se pitanje koliko će se (ili se već odavno) ta politička netrpeljivost odražavati i na ono kulturno i tradicionalno. Možda je došlo vrijeme za novine i promjene, za one »male«, ali vrijedne ljude. A zaslužni se sigurno neće, niti smiju zaboraviti. ■

Mato Groznica, HKPD »Tomislav«, Golubinci

Suradnja sve bolja, nedostaju zajednički programi

»Ne bi se smjelo dogoditi da se događanja unutar zajednice preklapaju i da se i ovakvo malo nacionalno biće koje postoji razvlači. Osobito da se poslije takvih slučajeva jedan duži niz dana ništa ne događa. Netko bi morao voditi računa o planu i programu aktivnosti na razini Vojvodine. U Srijemu je teži slučaj preklapanja. Manji je broj događaja, manje je društava, ali čini mi se da postoji bolja suradnja unutar Srijema. Čim se nešto događa u jednom mjestu, Hrvati iz svih drugih mjesta u Srijemu nastoje biti na tom događaju. Moram reći i da nam je u odnosu na ranije godine bolja suradnja s društvima sa sjevera Bačke, a osobito od formiranja HNV. Koliko god da HNV nije zaživio u pravom smislu, ipak samo njegovo postojanje, suradnju podiže na veću razinu. To se vidi kroz sudjelovanja društava iz Srijema na manifestacijama u Bačkoj. Ranije sam do tri puta godišnje dolazio u Suboticu, a sada znam tu biti i po dva puta mjesečno.«

Dan državnosti Republike Hrvatske obilježen i na beogradskom Kalemegdanu

Svečanost na visokoj razini

Dan državnosti Republike Hrvatske, 25. lipnja, obilježen je i u Beogradu, u organizaciji Veleposlanstva Republike Hrvatske svečanim prijemom gostiju u Restoranu »Mali Kalemegdan«. Među velikim brojem zvanica koje je osobno dočekao i pozdravio veleposlanik *mr. Davor Božinović* sa suprugom, našli su se predstavnici vlasti Državne zajednice Srbije i Crne Gore, Skupštine i Vlade Republike Srbije, predstavnici veleposlanstava i konzulata brojnih zemalja u Beogradu, zatim predstavnici hrvatske zajednice iz Vojvodine, te svećenstvo i mediji na hrvatskom jeziku u Vojvodini. Fotografije koje donosimo izradio je Zvonimir Sudarević. ■

Veleposlanik mr. Davor Božinović sa suprugom bio je domaćin prijema

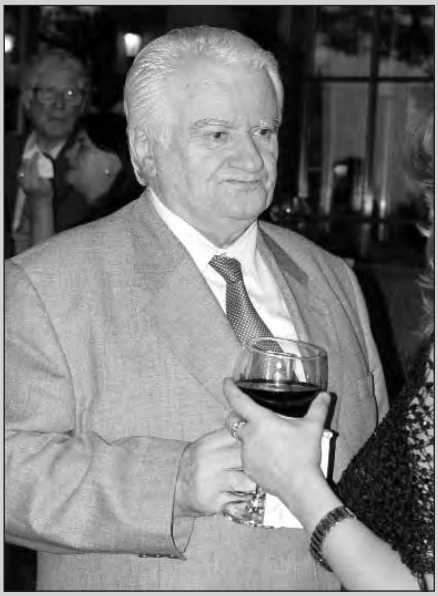

Predsjednik Skupštine SCG dr. Dragoljub Mićunović

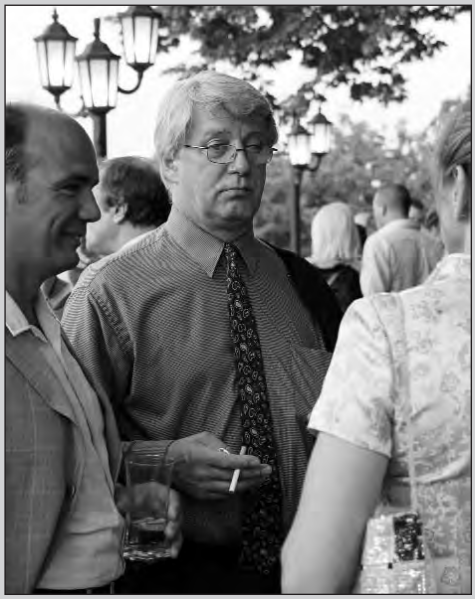

Aljoša Vučković, glumac

Američki veleposlanik William Montgomery

Mr. Bela Tonković

Potpredsjednik Vlade Srbije dr. Žarko Korać i Sonja Biserko s veleposlanikom

Narodna zastupnica Neda Arnerić

Ministar kulture i medija Branislav Lečić

Ekumenski dijalog: dr. Radovan Bigović, mr. Andrija Kopilović i mr. Josip Ivanović

Pogled na terasu Malog Kalemgdana: Ministar obrane Boris Tadić među gostima

Bela Tonković, predsjednik DSHV

Izvanredna izborna skupština 20. srpnja

Predsjedništvo DSHV na čelu s predsjednikom mr. *Belom Tonkovićem* uputilo je sa svoje sjednice održane 29. lipnja priopćenje za javnost u kojemu stoji:

»Prema Statutu DSHV svaku skupštinu, pa i izvanrednu, saziva isključivo Predsjedništvo pozivom u kojemu određuje dnevni red, dan, sat i mjesto održavanja skupštine. Pokušaj sazivanja izvanredne skupštine od strane jedne frakcije je nelegalno i oni koji to čine grubo krše Statut DSHV. Zato ni sastanak koji će se eventualno održati 6. srpnja nije izvanredna skupština DSHV. Oštro osuđujemo zloupotrebu imena i autoriteta DSHV radi sazivanja tzv. 'vanredne skupštine' na koju *Martin Bačić* poziva članstvo subotičke podružnice DSHV. Pozivamo članstvo da se odupre zabludi u kojoj bi se mogli naći odazivanjem na poziv frakcije koja sebi prisvaja ovlaštenja mimo Statuta DSHV. Pozivamo članstvo DSHV da se ne da prevariti i da ne sudjeluje u radu takvog skupa, jer je to pokušaj izazivanja raskola u DSHV. Predsjedništvo DSHV je imenovalo anketni odbor sa zadatkom da utvrdi je li prekršen Statut: imenovanjem 'organizacionog odbora' i prijave skupa za 30. ožujka, pokušajem sazivanja sjednice Predsjedništva 1. lipnja, sazivanjem 'vanredne skupštine' za 6. srpnja i nesazivanjem izvanredne skupštine do sada od strane Predsjedništva.

Predsjedništvo DSHV, kao ovlašten organ za sazivanje skupštine saziva izvanrednu izbornu skupštinu u skladu s procedurom koja je Statutom predviđena za nedjelju 20. srpnja s početkom u 11 sati u Subotici, Nova gradska kuća, Trg Lazara Nešića 1, dvorana br. 1, s dnevnim redom: razrješenje predsjednika, Predsjedništva, Vijeća i Nadzornog odbora, te izbor predsjednika, Predsjedništva, Vijeća i Nadzornog odbora.« ■

Mr. Josip Ivanović predsjednik HNV-a u posjetu »Hrvatskoj riječi«

Podrška uredništvu

Predsjednik HNV-a, mr. Josip Ivanović podržao je napore uredništva »Hrvatske riječi« i uputio na dalje povezivanje ove novinsko-izdavačke ustanove sa relevantnim institucijama Republike Srbije i s odgovarajućim institucijama Matične države – Republike Hrvatske, nakon posjeta uredništvu 1. srpnja, stoji u priopćenju HNV-a. Razgovaralo se sa direktorom Zvonimirom Perušićem i članovima redakcije o problemima u radu ove novinsko-izdavačke ustanove, kao i mogućim pravcima prevladavanja problema.

Također je konstatirano da je uredništvo razvilo mrežu dopisnika, tako da je manje više u cijelosti pokriven prostor gdje žive Hrvati u Srbiji i Crnoj Gori. Također je istaknuto da postoji značajan interes za »Hrvatskom riječi« u Hrvatskom svjetskom kongresu, na čije će se sajtove stavljati zanimljivi materijali iz ovog tjednika za hrvatsko iseljeništvo diljem svijeta. ■

Subotička podružnica DSHV

Izvanrednu skupština 6. srpnja

Upovodu odluka Predsjedništva stranke donijetih na sjednici 29. lipnja u Sonti prema kojima će se izvanredna skupština stranke održati 20. srpnja i na njoj razriješiti predsjednik stranke, potpredsjednici, Vijeće i Predsjedništvo, subotička podružnica DSHV je uputila priopćenje u kojemu stoji kako »Predsjednik stranke *Bela Tonković* želi na svaki način izbjeći svoju odgovornost i grubo krši Statut stranke. Naime, 23. veljače Vijeće i Predsjedništvo su donijeli odluku da se održi izvanredna Skupština stranke, s jednom točkom dnevnog reda, a to je glasovanje o nepovjerenju Beli Tonkoviću. Skupština je zakazana za 30. ožujka, ali nije održana zbog izvanrednog stanja u Republici Srbiji. Nakon toga, na više sastanaka Predsjedništva, tijela koje treba provesti odluku Vijeća, predsjednik stranke Bela Tonković pokušava tu odluku ne provesti, što je odlukom 29. lipnja i potvrdio. Prema članku 35. stavak 1. alineja 4. Statuta stranke dužnost je Predsjedništva stranke da provodi i izvršava odluke Skupštine i Vijeća. Dakle, Predsjedništvo se ponaša kao da te odluke Vijeća i nema. Svi organi stranke, za koje se sada predlaže razrješenje izabrani su na 6. redovitoj i izbornoj skupštini dana 17. veljače 2002. godine, a kako je prema članku 33. stavak 5. Statuta mandat članova Vijeća 4 godine, mandat im ističe 16. veljače 2006. godine. Prema tome, ne može se sazvati izvanredna skupština za poslove koji spadaju u djelokrug redovite Skupštine. Nije točno da se radi o zahtjevima grupice ljudi koja želi rušiti stranku. Subotička podružnica je jedinstvena, sve odluke se donose ogromnom većinom glasova, sjednice su uvijek vrlo posjećene, ali nažalost, jedina je podružnica koja radi pod ovakvim uvjetima koje predsjednik stranke ponižava. Želimo ukazati da su odluku u Sonti donijeli članovi Predsjedništva iz podružnica izvan Subotice, koje postoje na papiru. Članovi Predsjedništva iz Subotice *Josip Gabrić, Petar Kuntić,* koji su potpredsjednici stranke, *Martin Bačić* i *Petar Vojnić Purčar* nisu bili prisutni sjednici u Sonti, jer su bili unaprijed upoznati s nezakonitim radom predsjednika, kao i potpredsjednika *Slavena Dulića*. Prema tome i sjednica krnjeg Predsjedništva u Sonti pokazala je da predsjednik stranke najgrublje krši Statut, kada skraćuje mandat svim organima u stranci protivno Statutu, a ne provodi odluku Vijeća, ponašajući se kao da ona ne postoji iako je ona donijeta odlukom većine i to tajnim glasovanjem. Ipak, molimo sve naše delegate, članove stranke, simpatizere, da shvate nastalu situaciju i da dođu na izvanrednu skupštinu stranke u nedjelju, 6. srpnja s početkom u 10 sati u HKC 'Bunjevačko kolo' u Subotici, s jednom točkom dnevnog reda – glasovanje o nepovjerenju predsjedniku stranke, a što je i odluka Vijeća.« ■

Sjednica SO Subotica i u srpnju

Predsjednik Skupštine općine Subotica Geza Kucsera najavio je na redovitom brifingu da će se sljedeća sjednica Skupštine općine održati najvjerojatnije 17. srpnja kada će, između ostalog, na dnevnom redu biti točke o izmjenama u općinskom proračunu i donošenje odluka o dodjeli priznanja Pro urbe i zvanja Počasnog građanina. ■

Nova pregrupiranja na političkoj sceni Subotice

Hrvati bez inicijative

Dok neke stranke s nestrpljenjem očekuju lokalne izbore sigurne u svoju pobjedu, hrvatske stranke se pretjerano ne oglašavaju i ne komentiraju vlastite rezultate, niti prezentiraju svoje programe eventualnim budućim glasačima.

Piše: Jasminka Dulić

Mnogi smatraju da je nezahvalno bilo što ozbiljnije analizirati i prognozirati na temelju proteklih dopunskih izbora za odbornike u SO Subotica (6 mandata), i izbora članova Savjeta mjesnih zajednica, kako zbog niskog postotka glasača koji su izišli na izbore, tako i zbog malog političkog značaja ovih Savjeta. Međutim, i ovi izbori ukazuju na nova pregrupiranja na lokalnoj političkoj sceni i stoga ih ne treba podcijeniti. U Subotici su, uostalom, svi izbori dodatno zanimljivi, jer osim uobičajene stranačke dinamike na djelu je, bilo na površini ili u pozadini, i dinamika međunacionalnih odnosa.

Multinacionalna struktura Subotice je u proteklim izborima predstavljala uvijek izazov kod kreiranja izbornih strategija, i osobito kampanja, i to svih stranaka, bile one nacionalne ili ne. I ovi izbori, iako provedeni na mikro razini, nisu izuzetak. Kao i prethodnih godina na sceni su hrvatske i mađarske stranke, tu je i tzv. građanska opcija, ovaj puta najviše promovirana u kampanji Koalicije za europsku Suboticu koju čine šest stranaka (DS, GSS, LS, DHSS, DC i SDP), vojvođanska opcija LSV, a na lokalnu političku scenu sada je otvoreno stupila i srpska nacionalna opcija oličena u DSS, kao i nova politička stranka G17 plus.

USPJEH KOALICIJE ZA EUROPSKU SUBOTICU I DSS: Što nam govore rezultati izbora? Kao prvo, evidentno je da je, nakon nestanka SPS-a, JUL-a i SGS-a sa lokalne političke scene, došlo do značajnog prestrukturiranja u glasačkom tijelu, gdje se neke stranke bolje snalaze a neke slabije, ili nikako. Među onima koji su osjetili svoju šansu, pripremili se i posvetili dužnu pažnju predizbornoj kampanji svakako je Koalicija za europsku Suboticu. Ova koalicija, formirana neposredno prije ovih izbora, postigla je značajan uspjeh, te iako je čine stranke sa, kako se voli kazati, »centralom u Beogradu«, one su političkom retorikom Saveza građana Subotice, preuzele prostor kojeg je ova stranka ne tako davno na lokalnoj političkoj sceni zauzimala. Pojedine nacionalne stranke, u najvećoj mjeri HNS, a zatim i DSHV i donekle SVM, postigle su slabije rezultate u odnosu na prethodne izbore, međutim, kao da je nezapaženo prošlo da je DSS osvojila značajan broj mandata u Savjetima MZ-a te da se nalazi na trećem mjestu prema broju osvojenih mandata – iza SVM-a i Koalicije za europsku Suboticu. Uspjeh je tim veći jer se ovdje radi o samo jednoj stranci a ne koaliciji, i nesumnjivo ukazuje da u Subotici jedna izrazita nacionalna opcija i te kako ima šanse da na sljedećim izborima dobije značajan broj glasova u srpskom glasačkom tijelu, te »preuzme« nekadašnje glasače »patriotskih snaga« koje su nestale sa političke scene.

NEUSPJEH HRVATSKIH STRANAKA: Sasvim je, međutim, druga stvar kada se promatraju stranke koje bi prema svojem nazivu i programu trebale artikulirati i zastupati nacionalne interese Hrvata u Vojvodini. HNS nije osvojio niti jedno mjesto u skupštinama mjesnih zajednica, dok se DSHV nalazi na šestom mjestu prema broju osvojenih mandata, iza SVM, Koalicije za europsku Suboticu, DSS, LSV, i G 17 plus. Hrvati su se, dakle, i na ovim izborima (kao i mnogim ranijim) pokazali najmanje sklonim dati glas vlastitoj nacionalnoj opciji, i najskloniji dati svoj glas takozvanoj građanskoj opciji. Ostaje, dakako, pitanje čemu se to može pripisati – da li tome da su hrvatski glasači u najvećoj mjeri »građanski orijentirani«, da li je još uvijek strah u pitanju, ili se tu radi o slabostima samih stranaka, nepostojanju adekvatnih programa i političke infrastrukture i konačno njihovoj neagilnosti u privlačenju glasača. Međutim, čak i ako nemamo odgovora na ovo pitanje, sigurno je jedno: teško je zamisliti artikulaciju i ostvarivanje nacionalno-manjinskih interesa bez političkog utjecaja i moći koja se ostvaruje u lokalnoj (ili pokrajinskoj) skupštini, odnosno bez nacionalnih stranaka koje će zagovarati te interese. I dok je rad udruga, kulturno-prosvjetnih društava i zajednica neophodan u očuvanju i njegovanju kulturne baštine, on ipak ne osigurava politički utjecaj, bez kojeg nije moguće »pozicioniranje« hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori, niti niveliranje s drugim »starim« manjinskim zajednicama koje potpunije ostvaruju pripadajuća prava, na primjer u sferi obrazovanja i informiranja. I dok neke stranke s nestrpljenjem očekuju lokalne izbore sigurne u svoju pobjedu, hrvatske stranke se pretjerano ne oglašavaju i ne komentiraju vlastite rezultate, niti prezentiraju svoje programe eventualnim budućim glasačima.

Novi projekt Hrvatske matice iseljenika

Seminar za očuvanje narodnog ruha

ZAOSTROG - U organizaciji HMI (Hrvatske matice iseljenika) od 22-29. lipnja u Zaostrogu kraj Makarske održan je seminar pod nazivom »Hrvatsko narodno ruho«. Osnovna ideja je učenje izrade hrvatskih narodnih nošnji i tradicijskih tekstilnih vještina. Voditelj seminara je bio istaknuti poznavatelj narodnih nošnji prof. Josip Forjan, stručni suradnici su bili Jasminka Lugarec, Lidija Šudec te Melita Horvatek Forjan, dok je demonstratorica bila Mara Ercegovac, tkalja i vezilja iz sela Kijevo.

Polaznici ovoga seminara imali su prilike upoznati se s krojenjem i izradom narodnih nošnji te raznovrsnim načinima njihovog ukrašavanja tradicijskim tekstilnim tehnikama (vezenje, aplikacija ukrasa). U toku tjedan dana seminarci, pored stručnog i praktičnog upoznavanja s vezovima, oprobali su svoje umijeće i u krojenju i šivanju pojedinih dijelova nošnji i to iz raznih krajeva Hrvatske (Prigorje, Posavina, Dalmatinska Zagora te Krk).

Od 16. sudionika koji su pohađali ovaj seminar bilo je predstavnika iz Njemačke, Kanade, Hrvatske te iz Vojvodine (Jelisaveta Dulić-Subotica, Jolika Raič-Sombor, te Kata Žigmanov– Tavankut). Predstavnice iz Vojvodine su prisutnima prezentirale bunjevačku nošnju u njenim konstrukcijskim i umjetničkim elementima te značaju koji je imala i ima u narodnim običajima, kao i povijesni razvitak nošnje.

Obzirom da je ovo novi projekt HMI, kako je istakla Srebrenka Šeravić-voditeljica odsjeka za folklor HMI, pokazao se kao izuzetno uspješan te se razmatra mogućnost njegovog ponovnog organiziranja u toku zimskog perioda, obzirom na njegov značaj u očuvanju i oživljavanju izrade tradicijske nošnje.

Seminar je pratila i Davorka Lenac– savjetnica za djelatnost centra za kulturu, Ministarstva za kulturu R Hrvatske. ■

Umirovljenici za izmjenu Zakona

SUBOTICA - Subotička Udruga umirovljenika podržava inicijativu Saveza umirovljenika Vojvodine za izmjenu i dopunu Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, jer je tijekom prošle i prvog polugodišta ove godine materijalni položaj umirovljenika znatno pogoršan. Prema podacima zarade uposlenih su posljednje dvije godine porasle za 36 posto, a istodobno mirovine za 6,9 posto.

Udruga u priopćenju ističe, kako 68 posto subotičkih umirovljenika prima osam tisuća dinara, što nije dovoljno niti za plaćanje troškova režije. U priopćenju se također podsjeća da je subotička Udruga u dva navrata podnijela ustavne tužbe koje su povoljno riješene a odnosile su se na rokove i način isplate mirovina. Stoga Udruga poziva umirovljenike da aktivnije sudjeluju u radu kako bi u što većoj mjeri mogli vršiti pritisak na zakonodavce i nadležne državne institucije. ■

Prva pričest u Novom Slankamenu

Sve manje mladih vjernika

NOVI SLANKAMEN – U nedjelju, na blagdan sv. Petra i Pavla, u župnoj Crkvi sv. Mihovila Arkanđela osmero mladih Slankamenaca primilo je Prvu pričest. Ova župna zajednica u poznatim je događanjima drastično smanjena, pa se to vidi i po broju Prvopričesnika. Devedesetih godina prošloga stoljeća, taj broj je bio trideset i više, a ove godine samo osam. No, nisu uzroci tako malom broju djece samo u nasilnoj promjeni mjesta prebivališta, odnosno preseljenju većeg broja slankamenskih Hrvata u Hrvatsku, već i u neodlučnosti mladih ljudi da zasnuju bračnu zajednicu. Ova situacija nije osebujnost Slankamena i Srijema, tako nam je posvuda u Vojvodini.

Ipak, kada govorimo o Prvoj pričesti u Slankamenu, bilo je izuzetno. Raskošno okićena crkva, prekrasno pjevanje, efektni program koji su izveli prvopričesnici i, naravno, velika doza uzbuđenja. Djeca su se dugo pripravljala, ponajviše na satima vjeronauka, skupa sa svojim vjeroučiteljem i župnikom, vlč. Dinkom Kalmar.

V. B.

Matica Aškalija traži pomoć od ministra policije

Učestali napadi na romska naselja

NOVI SAD – Matica Aškalija iz Novog Sada uputila je ministru policije Dušanu Mihajloviću alarmantno pismo povodom učestalih međunacionalnih sukoba posljednjih mjesec dana u novosadskim naseljima Adice i Veliki Rit, u kojima pretežno žive Romi i Aškalije. Kako predsjednik ove matice Abedin Dino Toplica navodi, sve su češće i grublje provokacije građana srpske nacionalnosti usmjerene prema Romima i Aškalijama, a posljednjih nedjelju dana one su se okončale grubim fizičkim sukobima, u kojima je više stanovnika ovih naselja romske i aškalijske nacionalnosti čak i teže povrijeđeno. Nakon jedne od posljednjih tuča zabilježen je i napad na jedno romsko dijete, koje je nakon toga prebačeno u bolnicu. Policija je u više navrata reagirala, pošto je bila obaviještena o sukobima, ali je njena intervencija nedovoljna da se provokacije, vrijeđanja i dalji napadi zaustave, piše Toplica. U pojedinim slučajevima, međutim, policija se ponaša diskriminativno i potcjenjivački, a ponekad čak i neopravdano primjenjujući silu prema Romima.

Znamo da ove međunacionalne sukobe izazivaju pojedinci, ali tenzija zbog posljednjih događanja prijeti da se ovo alarmantno stanje proširi, te da se i drugi pojedinci, nacionalni fanatici uključe u sukobe ohrabreni neadekvatnim reagiranjem lokalnih organa SUP-a, stoji u pismu Mihajloviću, u kojem Aškalije mole ministra da osigura hitnu, efikasnu i rigoroznu intervenciju policije prema izazivačima nereda, te da se po potrebi postave stalne policijske patrole na kriznim mjestima, kako bi se sukobi što prije razriješili i spriječile teže posljedice.

V. L.

Tridesetpeta obljetnica OKUD-a »Ivo Lola Ribar« iz Sonte

Otvoreni za svaki oblik suradnje

SONTA – Omladinsko kulturno umjetničko društvo »Ivo Lola Ribar« iz Sonte proslavit će 26. srpnja tridesetpetu obljetnicu postojanja. Predsjednik društva Đuro Grubješić, novinar radio-Apatina i apatinskog »Glasa komune« jedan je od osnivača, a istodobno i prvi predsjednik. O »svojem« KUD-u kaže: »Naše društvo okuplja članove svih uzrasta. Radimo po sekcijama. Imamo folklornu, dramsku, tamburašku i limenu glazbu. Njegujemo izvorne običaje našeg sela, a nastojim obogatiti repertoar i drugim plesovima i pjesmama. Od osnutka do danas imali smo nebrojeno puno nastupa u zemlji i inozemstvu. Gostovali smo u svim republikama bivše SFRJ, kao i u nekoliko europskih zemalja. Nastojim što češće organizirati priredbe u selu, kako bi prikazali mještanima svoj opus. Malo smo bili zatečeni izdvajanjem dijela članstva i formiranjem KPD Roma i KPZH »Šokadija«, bilo je tu malo i neželjenih stvari, no to je prošlost. Treba zasukati rukave i raditi. Mi smo otvoreni za svaki oblik suradnje. Bilo bi nam u interesu da u prezentaciji izvornih narodnih običaja tijesno surađujemo s »Šokadijom«, jer, po mojem mišljenju, mogli bismo se idealno dopunjavati po pitanju organiziranja izložbi, prela, čak i na nekim gostovanjima. Sad je pred nama najznačajnija godišnja manifestacija narodnog stvaralaštva – »Grožđe bal 2003«. Ima indicija da će SO Apatin ponovo biti generalni pokrovitelj, a značajnu potporu očekujemo od MZ Sonta i gospodarstvenika. Moramo prevazići sve nesuglasice i u organizaciju uključiti sva tri društva, a MZ će, vjerojatno, biti koordinator svih aktivnosti oko organizacije ove manifestacije s tradicijom dugom 72 godine. Sa KPD Roma suradnja je i dosada bila zadovoljavajuća. Sudjelovali su u svim našim aktivnostima. Suradnja sa SO Apatin je izuzetno dobra, a što se tiče MZ Sonta, svodi se na povremena financiranja, koja nam puno znače, no trebalo bi uraditi više. Pri Savjetu MZ postoji Komisija za kulturu, koja bi trebala biti puno aktivnija u svojem radu. U njoj bi trebali biti zastupljeni predstavnici svih kulturnih institucija u selu. Trebalo bi sačiniti kalendar svih manifestacija sva tri Društva, tako da bi se iz fonda MZ namijenjenog financiranju kulture trošilo planski, a ne od zgode do zgode. Znamo da je sredstava malo, a potrebe su velike, no tu smo nemoćni, moramo se snalaziti. Što se tiče perspektive »Ive Lole Ribara«, nisam zabrinut. Optimizam mi ulijevaju naši najmlađi članovi. Imamo dosta omasovljene dječje sekcije – folklornu i glazbenu, radi se sistematski, tako da stvaramo dostojne nasljednike i od malih nogu u njih usađujemo ljubav prema tradiciji predaka«.

Ivan Andrašić

UKRATKO

»Šokadija« u Đakovu

SONTA – Predstojeći vikend bit će obilježen bogatim aktivnostima članova KPZH »Šokadija« iz Sonte. Tridesetoro članova folklorne i glazbene sekcije putovati će u Hrvatsku, na manifestaciju »Đakovački vezovi 2003«. Pored učešća na ovoj međunarodnoj manifestaciji, »Šokadija« će sudjelovati i na IV smotri folklora »Kolo na Gaju« u Kruševici, udaljenoj tridesetak kilometara od Đakova.

I. A.

Slika i u 80 -oj

SOMBOR – Povodom 100-godišnjice Kola srpskih sestara, u Srpskoj čitaonici »Laza Kostić« u Somboru organizirana je izložba slika Ivanke Jovanović iz Sombora, slikarke naivne umjetnosti koju su mnogi, s pravom, prozvali klasikom naive u Srbiji. Jovanovićeva ima za sobom 30 godina bavljenja slikarstvom i, oko 200 samostalnih i isto toliko kolektivnih izložbi širom bivše Jugoslavije, ali i u Kanadi, Japanu, Njemačkoj, Švicarskoj, Austriji, Mađarskoj, Italiji.

A. R.

Promocije knjiga povodom završetka žetve

RUMA – Završetak žetvenih radova u Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu «Matija Gubec», uz ostale manifestacije, bit će obilježen i promocijom sedamnaeste knjige Kulturno-historijskog društva «PČESA» iz Novog Sada pod nazivom «Pruge u Vojvodini». O tome je u sjedištu društva «Matija Gubec» raspravljao organizacioni odbor, čiji je predsjednik profesor doktor Jovan Maksimović, i potpredsjednica Odjeljenja društvenih djelatnosti Skupštine općine Ruma profesorica Vladislava Gverc.

Sekretar organizacionog odbora *Ratko Racković*, najavljuje da će «PČESINA» knjiga «Dućani, pijace i vašari u Vojvodini» biti predstavljena u Rumi 3. listopada na čuvenom «Rumskom vašaru», koji ima tradiciju dugu preko dva vijeka. Među 200 autora knjige nalazi se i osmoro Rumljana, a za njeno predstavljanje HKPD «Matija Gubec» priprema bogat kulturno-zabavni program u kojem će uživati oko 300 gostiju iz cijele Vojvodine.

J.K.

»Sombor« na saboru »Beogradski pobednik«

BEOGRAD - Gradsko kulturno-umjetničko društvo »Sombor« iz Sombora sudjelovalo je na Devetom saboru kulture i umjetnosti, pod nazivom Beogradski pobednik, a koji je održan proteklog vikenda u Beogradu. Organizator ove manifestacije je KUD »IMT«, a pokrovitelj općina grada. Priredba je održana na ljetnoj pozornici Studentskog grada, i u njoj su sudjelovale uglavnom izvorne grupe.

Z. G.

Gradovi Bačke i Srijema u povijesti:
Nestali gradovi (9.)

Bodrog sjedište županije

Rano postojanje županije potvrđuje prijepis darovnice iz 1093. godine

Piše:
mr. Zsombor Szabó

Gradovi su u povijesti uvijek predstavljali viši stupanj slobode nego sela, i zato su se u gradovima prvi put susretale i miješale razne kulture, civilizacije, jezici. U ovoj povijesti glavnu ulogu ima čovjek - graditelj, zato, uopće nije bitno tko je, kada i odakle došao. U ovoj priči bitno je tko je što učinio i izgradio.

Koncem XIX. i početkom XX. stoljeća Historijsko društvo Bač - Bodroške županije mnogo je radilo na rasvjetljavanju povijesti ove županije, koja je nastala sredinom XVIII. stoljeća, spajanjem teritorije dvije povijesne županije Bodroške i Bačke. Članovi društva posvetili su naročiti trud rekonstruiranju mreže srednjovjekovnih naselja na temelju imena mjesta iz srednjovjekovnih dokumenata (darovnica, tapija-obilaska i potvrđivanja granice posjeda, sudskih sporova, presuda, poreskih popisa itd.), u cilju pronalaženja kontinuiteta pojedinih naselja i određivanja moguće arheološke lokacije vrijedne za istraživanje.

Za današnje lokalne istraživače povijesti naselja nezaobilazna je knjiga *Ištvana Ivanjija* (Iványi István): »*Bács-Bodrog vármegye földrajzi és történelmi helynévtára*«. (Geografski i povijesni imenoslovar (toponima naselja Bač-bodroške županije) u pet svezaka. Zadnji svezak je objavljen 1907. godine, ubrzo je doživio i drugo izdanje, a 1991. je izdat reprint, koji se povremeno pojavljuje u knjižnicama. Usprkos ogromnom trudu, Ivanji (niti bilo tko, do danas) nije uspio identificirati lokaciju, sudeći po dokumentima tri značajna grada u Podunavlju s Bačke strane: Bodroga, Haj Sent Lerinca, Sonte (Zond) o kojima će biti riječi. Ovi gradovi nalazili su se relativno blizu jedan uz drugog, na današnjem otoku od Bačkog Monoštora do Sonte, koju zatvaraju rijeke Dunav i današnji kanal Mostonga.

ZEMLJANA UTVRDA BODROGVÁR: Nepoznati kroničar (Anonymus) u svojoj kronici piše da se Arpad (Árpád), vođa ugarskih plemena poslije zauzeća Titela, odmorio u Bodrogvaru koji leži pokraj rijeke Vajaš. Vajaš je srednjovjekovni naziv za rječicu Mostongu, koja je možda bila samo jedan od većih i dužih rukavaca Dunava u to vrijeme. Prvi ugarski kralj Sv. Stjepan I. (Szent István) po sjeverno - talijanskom i hrvatskom uzoru, podijelio je svoju zemlju na županije, koje su bile administrativno-upravni, ali često i vjerski centri. Na čelu županije pod direktnom kraljevskom upravom stajao je veliki župan, koji je sa svojim udvornicima stolovao u županskoj utvrdi. Upravo ta, zatečena, najvjerojatnije zemljana utvrda, slično kao u Baču, postala je centar Bodroške županije. Uz ovu utvrdu građena je i prva crkva, tu je bilo i vašarište. Izgrađen je i neki dvor za potrebe župana u okviru utvrde, jer 1096. kralj Sv. Ladislav (Szent László) provodi Uskrs u Bodrogváru, gdje ga kršćanski vladari pozivaju na sudjelovanje u križarskom ratu. Rano postojanje županije potvrđuje prijepis darovnice iz 1093. godine, kojom se potvrđuje da je kralj Ištvan I. darovao opatiji u Tihanju selo i ribnjak. Kralj Ladislav, pak, opatiji u Panonhalmi poklanja drugi ribnjak sa sedam ribarskih kuća i pravo ubiranja poreza od skelarine ili prihode od luke (portum). Iz ova dva dokumenta vidimo da su ribolov i gajenje ribe bili izvori značajnih prihoda. Bezbroj pisanih tragova govori o ribnjacima, pritužbama oko vlasništva, uzurpiranju ribnjaka itd. Znači ribnjaci su donosili velike prihode i bili su vrijedni dugotrajnih sudskih sporova. Ulovljena riba je vjerojatno prerađivana u mjestu. Pod preradom podrazumijevamo sušenje, dimljenje i soljenje ribe, koja se dalje prevozila do krajnjih potrošača.

Fragment iz Bačkog Monoštora

SUDSKA VLAST U BODROGU: Bodrog je bio i mjesto gdje su vršena suđenja prestupnicima iz županije. Na određeni datum svi plemići iz županije okupljali su se na saboru pokraj mjesta Bodrog (*Bodrug*), radi odluka koje su se ticale cijele županije. Tako npr. 1391. godine sudilo se na općem županijskom saboru, kojem je predsjedavao Ištvan iz Lošunca (Lossunch-i István), tadašnji mačvanski ban i bodroški župan, lopovima, razbojnicima i drugim »okorjelim zlikovcima«. Suđenje je počelo u nedjelju 30. travnja i trajalo je do 7. svibnja iste godine. U ovom se dokumentu, tek posredno, prvi put spominje i Subotica (Zabatka). Presude su obično bile javno proglašene, to jest pročitane na vašarima, koji su održavani u tri prostorno bliska mjesta. U slučaju Bodroške županije ta mjesta su bila Bodrog, Hajsentlerinc i Čenta (Chente). Pored administrativno-upravnog Bodrog je tada i vjerski centar, jer se već 1213. godine spominje Márton (Martin) bodroški glavni ešpereš. U spisima u XIV. i XV. stoljeću Bodrog se spominje čas kao *opidum* ili *civitas*, što u svakom slučaju znači grad. Na razvijeno gradsko naselje ukazuje i podatak da u mjestu 1468. godine postoji škola koju vodi učitelj *István*. U blizini Bodroga postojala su najmanje dva samostana, jer je 1327. godine opat Marton, vođa (vjerojatno) cistercitske opatije posvećene Sv. Petru, bio u sporu s pavlinima koji su imali samostan posvećen Svetom Križu na Bodroškom otoku. Spor se vodio (ne slučajno) oko jednog jezera (ribnjaka). Opatija je bila nesumnjivo pokraj grada Bodroga, i u dokumentima se često spominjala samo kao Monoštor. Ostaci samostana su otkopani, a vrlo lijepo obrađeni fragmenti frizova, kapitela izloženi su u Somborskom gradskom muzeju.

U sljedećem broju:

Hrvati u Vojvodini u izvješćima o položaju, ostvarivanju i kršenju ljudskih i manjinskih prava u razdoblju od 1990. do 2003. godine (9.)

Pogled »izvana«

Piše:
Tomislav Žigmanov

Tekst je nastao u namjeri da se na jednom mjestu registrira način obradbe Hrvata iz Vojvodine u svim relevantnim izvješćima vladinih i nevladinih organizacija, koji za predmet imaju problematiku po-ložaja, ostvarivanja i kršenja ljudskih i manjinskih prava. Pri tomu, autor se služio isključivo javno objavljenim publikacijama, a osim osnovnih bibliografskih podataka o izvješću, u tekstu se donosi i sažeti opis sadržaja izvješća te kratki ukaz na način kako su obrađeni Hrvati. Tako se dobiva ne samo bibilografska obrađena građa o ovoj problematici, već i jedna šira obradba, koja će zacijelo biti od velike koristi za daljnja istraživanja o položaju Hrvata u Vojvodini od 1990. godine do danas.

42.)* Šematizam 1999. -2000., *Biskupija Đakovačka ili Bosanska i Srijemska, Đakovo 2000., str. 320.

U knjizi su date značajne informacije o pastoralnom stanju u ovoj biskupiji, koja pokriva i vojvođanski dio Srijema. Osim općih podataka o Katoličkoj i mjesnoj crkvi, Šematizam donosi i osnovne podatke o dekanatima, župama i filijalama, njihovoj povijesti, zatim svećenstvu i redovništvu, te o katoličkim udrugama i pokretima. Ono što je za ovdje zanimljivo jesu brojčani i tabelarni pregledi stanja žitelja i katolika u župama, i to u vremenskom razdoblju od 1898. do 1999., a sadrži i podatke o napadima na crkvene objekte, kao i o iseljavanju srijemskih Hrvata. Premda ovi podaci nisu službeni, ne može se za njih reći da su i nepouzdani.

43.) Korhecz, Tamás, *Subotica – utočište multikulturalne egzistencije*, u knjizi: *Managing Multiethnic Local Communities in the Countries of the Former Yugoslavia / Upravljanje multietničkim lokalnim zajednicama u zemljama bivše Jugoslavije,* urednik Nenad Dimitrijević, Inicijativa za reformu lokalne vlasti i javnih službi Local Government and Public Service Reform Initiative), Budimpešta 2000., str. 429-447.

Autor u članku uzima subotičku lokalnu samoupravu kao primjer za studiju »dobrog slučaja« kada su u pitanju rješenja za etnički suživot, te ostvarenja manjinskih prava u lokalnoj zajednici. U tom smislu, obrađuju se napori subotičke lokalne samouprave glede poboljšanja položaja i hrvatske zajednice, a u radu se donose i korisni podaci o ostvarivanju manjinskih prava u subotičkoj općini.

44.)* Aspekti obrazovanja na jezicima etničkih manjina, *Centar za multikulturalnost, Novi Sad 2001., str. 144.

U knjizi su objavljena izlaganja sa četiri tribine u okviru projekta »Problematika obrazovanja etničkih manjina«, ali o problemu obrazovanja Hrvata u Vojvodini nema ni jedne radnje.

45.) Horvatić, Milenko, *Jugoslavenski manjinski standardi i Hrvati u SR Jugoslaviji*, u: *Migracijske i etničke teme* 1-2/2001, Zagreb 2001., str. 103-126.

U radnji, koja je dobro znanstveno fundirana, iznosi se analiza jugoslavenske i srbijanske pravne regulative, zatim se ukazuje na neriješeno pitanje statusa Hrvata kao nove manjine, prati i tumači njihovo stalno brojčano opadanje, te se traže odgovori na pitanje prihvatljivog i pravičnog rješenja njihova položaja.

46.) *Manjine i izbeglice u Vojvodini*, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd 2001., str. 94.

Objavljena sociološka studija *Manjine i izbeglice u spletu etnonacionalističke radikalizacije* donosi rezultate i obradu empirijskog istraživanja, koji je za temu imao odnos nacionalnih manjina prema izbjeglica u Vojvodini, koju je za potrebe izdavača uradio dr. Vladimir Ilić. Istraživanjem su obuhvaćeni i Hrvati, s tim da su rezultati koji se tiču odnosa Hrvata prema izbjeglicama ne tretiraju ni u jednom poglavlju samostalno, već su »rasuti« u cijelome tekstu.

Kraj

Starovinski svadbeni adeti Bunjevaca

Ni svatova nigdi taki nema...

Piše: Alojzije Stantić

Naši stari su se od reda držali katoličke vire, a vinčanje je virniku jedan od sedam sakramenata, kad mladenci zvanično stupaju u obiteljsku, osnovnu društvenu zajednicu muškarca i žene prema adetu il zakonu

UPOZNAVANJE MLADI: Kad-god su mladi sa salaša išli samo u crkvu, katkad na hetiju i godišnje nikoliko puta u varoš na god, liti u kola po salašima, zimi na divane i povrimeno na skupštine, a to je zdravo malo vrimena da mladi budu zajedno i nasamo, da se bolje upoznaju i zbliže. U ono vrime kad je životni vik čeljadi naspram danas bio zdravo kratak, naši stari su se starali da dicu udome čim su stasali za to, da još dok su mladi, zdravi i jaki dicu izrode, odrane i udome.

Čuo sam od dide, a i od druge starije čeljadi, kako su u njevom ditinjstvu stariji znali kazat čavrganu (momčiću), koji se »otimo« da iđe med divojke, da će ga zamomčit kad mogo jedno za drugim odnet na leđima, po listvama, nikoliko parasnički džakova (1 džak=oko 50 kila) žita na tavan. Onda su većina regruta kod kuće ostavili jedno il više dice i zato se ne triba čudit zašto su onda regruta na vistaciji pitali »koliko imaš dice«.

Zato su se roditelji puočeni životnim iskustvom mišali u budući život dice, za njevu dobrobit, da stvore zdravu obitelj. Kad su roditelji izrodili i odranili dicu da ji udome oni su tušta tog »prametnili priko glave«, život ji je naučio da budu uočni i zato su kadri da mlade svituju i makar i silom al da ji izvedu na pravi životni put. Iz didini i pripovidanja i drugi stariji ljudi sam dozno da je vođenje momka na ogled divojki bio čest adet. Moj dida, a prija njeg i toliki drugi su se vinčali kad su to udivanili stariji. Roditelji su se starali da se mladi uzmu iz redovne obitelji, domazluka koje priliči jedni drugima, koji su čestiti: vridni, rabadžije, šporolaši, da nisu pijanice, tukadžije (koji se vole tući), da med njima niko nije faličan (s tilesnom il duševnom manom), da nisu prandavi… jednom riči da su zdrava i kriposna čeljad. Poučeni u škuli života stvaranje nove obitelji, tu važnu životnu odluku, nisu smili pripuštit još »zelenoj« (mladoj) dici kojima časkom »padne mrak na oči« il lako »zavrte mozak jedno drugom« i posli jeto nevolje, al onda je već kasno da se popravi promašaj. Ovakom odnosu dice i roditelja išo je na ruku i ondašnji nauk u škuli života da mladi moradu slušat starije, ne zato što su stariji il možda više znadu, već i zato jel su tušta tog u životu iskusili, pa ne žele da dica pogriše u onom šta su stariji davno iskusili il kako su kazali »o čeg su se opekli.«

Iz zbirke A. Stantića

Mladenci s kraja XIX. vika.

SVATOVI: Svatovi »ne padaju s neba«, a da bi ji napravili kako priliči naši su stari imali adete koje su obavili prija vinčanja, posli kojeg su pravili čast (svatovsko veselje.) Paštrili su se da taj važan društven događaj mladencima ostane u lipoj uspomini, jel su se držali i poštivali na vinčanju u crkvi dat zavit »zajedno do kraja života«.

Svatovi, ko bilo koji velik društven događaj ne mož proć a da se o njemu posli ne pripovida, da se štogod fali il kudi, rad tog su se starali o svemu i svakom, da sve bude u redu.

VINČANJE: Naši stari su se od reda držali katoličke vire, a vinčanje je virniku jedan od sedam sakramenata, kad mladenci zvanično stupaju u obiteljsku, osnovnu društvenu zajednicu muškarca i žene prema adetu il zakonu, u kojoj rad produženja vrste počimaju zajednički život, sa željom da traje do kraja života. Dosad su spominjani nebrojeni svatovi, a med tolikim poznatim svatovima spominiću one u Kani Galilejskoj, u kojima je trećeg dana nestalo vina. Med pozvanima su svatkovali Isus, njegovi učenici i mater mu, Bogorodica. Nestalo je vina. Mater se obratila Isusu za pomoć, a na to je On odredio da mu donesu šest sudi napunjeni vodom. Vodu je časkom pritvorio u vino. To je Isusovo prvo javno čudo (Iv 2, 1-12.) U kršćanskom svitu ovo su najpoznatiji i najčešće spominjani svatovi.

Od pamtivika svatovima prithodi vinčanje, o čem nam svidoče pismena i ko zna kolika ispripovidana pamćenja. Izuzimajući naše vrime, kad ima svakaki, na pričac pa i spridnje od vinčanja, ovaj događaj ozbiljna čeljad obavljaju po nikim adetima, prema vrimenu i narodu. Zajedničko je svim vinčanjima i svatovima da su se ljudi paštrili da to bude što svečanije i što lipče. ■

Malodušje

Velikodušnost kao lijek

Piše: Vlč. mr. Andrija Kopilović

Malodušnost je usporediva s močvarom. To je opasno duhovno stanje jer ne ide naprijed, ne bori se, a sputava sebe i druge i u borbi i u napretku. Tako zapravo malodušan čovjek postaje »sivilo«, nedefinirana osoba za sebe, a teška kočnica za druge

Povijest nas uči da postoje takozvana teška i laka vremena. Uzlazna i silazna razdoblja. A još davni pisac biblijskih tekstova pisao je o vremenu i smislu, te nazvao svako vrijeme imenom kojem je označeno – a označeno je mentalitetom ponašanja. Svakako se slažete s ovim da je naše vrijeme teško vrijeme. Teško je iz više razloga, a najprije je označeno jednim zajedničkim pojmom: kriza. Kriza vjere, kriza svetoga, kriza autoriteta, kriza društva, kriza obitelji, kriza mladih, pa onda moralna, materijalna i društvena kriza… Naše je vrijeme, dakle, označeno krizom. Vrlo je teško govoriti, a još teže opstati uspravan u kriznim vremenima. Nema oslonca, a nema ni perspektive. Treba se ići naprijed. Kamo? Nije čudno dakle da kod većine ljudi krizna vremena zadaju teške rane, napose na duši, koje se onda teško liječe, a ostavljaju teške posljedice. Tako se kriza i teškoća uzajamno isprepliću i uvjetuju generaciju ljudi među kojima se jedva tko može izdići iznad prosjeka, iznad krize i živjeti osmišljeno te tako nazvati svoj život sretnim.

Moramo ustvrditi da ni krizu ni teška vremena, koja čovjeka čine nesretnim, nije odredio Bog. Kršćani vjeruju u Boga koji je sama Dobrota, prijatelj čovjeka i kojega svaka nevolja žalosti. Bog ne može biti sretan ako njegovo stvorenje pati. Patnja, dakle, a onda i takozvana teška vremena imaju posve drugi smisao u povijesti spasenja. Uzročnik teških vremena i kriza je čovjek, a teška vremena su nam prepuštena i mogu biti sa dvostrukim ishodištem. Jedno ishodište je čeličenje kroz poteškoće i nevolje ovoga vremena. Očeličeni, ohrabreni, ojačani, trebamo se uhvatiti u obračun sa zlim i uzrokom teškoće, te ih nadvladavajući sazrijevati do punine čovjekove moći, snage i smisla. Tako kroz teškoće čovjek postaje pobjednik, izrasta kao jak i konačno, ta pobjeda nad zlim postaje izvorom njegove sreće. Pobjeda, pa i sama borba sa poteškoćama do te mjere čeliči da je nastala opravdana poslovica »Na muci se poznaju junaci«. Dakle, život nije u pobjedama, još manje u lovorikama, nego u životnoj borbi, a smisao je biti jak i »umjetnik« življenja, znajući da je pobjeda jednostavno biti »u i iznad« teškoća iz kojih izlazimo kao jači, zreliji, kao ljudi koji shvaćaju da je smisao borba, a ne pobjeda.

OČAJ – ŽIVOT BEZ SMISLA: Drugo ishodište teškoća je – očaj i malodušje. Teološki rječnik Karla Rahnera će ovako definirati očaj: »Očaj je, teološki grešno, slobodno napuštanje nade koja se u svakoj izvanjskoj i nutarnjoj prijetnji i nevolji gradi na Božjoj vjernosti, pomoći, milosrđu i tako se često drži ostvarivog spasenjskog smisla života. Pasivno iskustvo neke prijetnje i nemoć čovjeka od njega samoga nije, kao takvo, još očaj u teološkom smislu. On postoji tek onda kad čovjek, u nekoj konačnoj, nepriznatoj bjesomučnosti, ne napušta ni Boga da bude veći od čovjekove moći koja se doživljava kao nemoć, a ono što je za njega moguće identificira s onim što je po njemu samom moguće.« Tako Rahner.

No, ne bih htio sada govoriti o očaju nego o jednoj za ovo naše vrijeme i naše okolnosti najtežoj posljedici krize i teškoća, a to je nešto između borbe i očaja, to je – malodušnost. Kada razmišljam o tom stanju »tupoga umora«, apatije, nezainteresiranosti s jedne strane, i o stalnom kritizerstvu, kritiziranju, sumnjičavosti, podmetanju, s druge strane, moram doći do spoznaje da riječ »malodušnost« dolazi od »mala duša«. Sve više susrećemo ljude koji se ne mogu, ne znaju, a koji puta i neće suočiti sa poteškoćama i krizama, a s druge strane su vrlo spremni prosuditi, suditi, osuditi i žigosati svačiju borbu, pa i padove, a sami u isto vrijeme ostati izvan, skloni samosažaljenju kao jedinom, za njih rješivom i ugodnom samozadovoljstvu. Biti malodušan postao im je stil života. Pa se opet ostvari ona smiješna uzrečica »Zamislite u ovoj kući svatko misli samo na sebe, jedini ja moram misliti na mene«. Malodušnost je usporediva s močvarom. To je opasno duhovno stanje jer ne ide naprijed, ne bori se, a sputava sebe i druge i u borbi i u napretku. Tako zapravo malodušan čovjek postaje »sivilo«, nedefinirana osoba za sebe, a teška kočnica za druge.

ODGOVOR »MALE DUŠE«: Katolička moralka malodušnost ubraja u grijeh, medicina u bolest, a što reći u društvenom smislu? Ja bih ostao kod one prve tvrdnje koja je izvedena iz samog značenja riječi: male duše. Žao mi je što je naše vrijeme i baš u našem narodu u velikoj mjeri sada označeno malodušnošću. Čini mi se da se vidi i lijek tom fenomenu i mogućnost rješenja, a to je: postavimo svaki od nas pitanje – jesam li ja mala duša? Ako se takovim prepoznajem, onda znam lijek: moram biti velika duša. Velikodušan prema sebi, velikodušan prema drugima. Velikodušnošću sam postao tolerantan, strpljiv, dobronamjeran, dobrohotan i našao sam stotinu lijekova za svoju dušu, a istoga časa sam postao i sam lijek za mnoge druge. Kako je malo potrebno da ozdravi pojedinac i da tim samim počne biti zdrava cijela zajednica. Treba samo uspostaviti dijagnozu, priznati istinu, učiniti zaokret i stvoriti odluku: bit ću velika duša – velikodušan. Ima dva načina da se to postigne. Kada se naime močvara isušuje, može se nasipati pa će sama nestati, a može se kopati druge kanale da bi voda otekla. Ovaj prvi način je bolji. Pozitivnošću »naspi« svoju močvaru, pa će ustajala i nezdrava voda nestati. Nemoj se mučiti kopajući kanale. Morat ćeš puno raditi i pitanje je da li ćeš uspjeti naći pravi pravac kanala. Ispuni se velikodušnošću, ostavi se kritizerstva, zle namjere, crnih misli. Jednom riječju, budi velika duša! Tako ovaj čas razmišljam i vidim mogućnost liječenja najopasnije pojave našega društva koja sve sputava i sve obezvređuje, a to je malodušnost. Nije zamjena nego je lijek konačno vidjeti da su nam potrebni **velikodušni.** Ako, dakle i prepoznaš sebe kao mala duša, još danas počni nasipati velikodušnošću sebe da bi bio sretan i da bi bio usrećitelj svoje zajednice i tako ostao u njoj kao znak nade, a ne kao gnojna rana. ■

Prijedlog tjedna

Ćirilični Arsen i neopunk »političari«

ARSEN DEDIĆ: »SLIČNE SAMOĆE«

Vratio se tamo, odakle zapravo nikad nije ni otišao, ovog puta ćiriličnom tiskovinom. Zbirka »Slične samoće« temeljito i s ljubavlju je priređena avantura ponovnog suočavanja s jednim impresivnim opusom, odabranim pjesmama Arsena Dedića. Ona čuva čast urbane kulture, »izgubljene« generacije i arsenovaca koji, koječim izazvani, nose njegov poetski prvijenac »Brod u boci« u svom ruksaku i slušaju šibenske klape u obradi spomenutog (im, nam) heroja.

Knjigu je za srbijansko tržište priredio Mihajlo Vukanić. I priređivač kaže da se ona od izvornih tekstova razlikuje tek u tri pojedinosti: naslovu, pismu i likovnoj opremi, te dodaje: »Naslovili smo knjigu tako jer smo htjeli istaknuti srodnosti ljudskih duša. Pismo je ćirilično, s tim što smo sačuvali autentični autorov pjesnički jezik. Drugačijom likovnom opremom od izvornika htjeli smo da knjizi damo ljepotu više - zaslužili su to i Arsen i njegovi čitaoci s ovih prostora.« Arsen se i u ovoj knjizi, kao i svim dosadašnjim, obraća svojim ispisnicima, sapatnicima, koji kao i on kao da uvijek žele biti na margini, živjeti u svojim šibenskim jugovinama, gotovi da, kada im prekipi, specifičnim sarkazmom odgovore na bujice nadolazećeg primitivizma.

Arsen je, međutim, istodobno, na momente primirljiv sa svijetom u kojem živi: »Mirim se, mirim s nepravdom i laži/Toliko toga sramotnog mrtvom srcu paše/S uspjehom grešnu dušu mirisom tamjana plaše/Otkud odjednom tako pomirljiv, ganut, blaži…« Kada je sve otišlo k vragu, Dedić je ostao pjesnik, nitko, valjda, nije u to ni sumnjao. On ponajmanje: u »Majci hrabrost«, »Mozzartovoj godini«, »Ratnim ljubavnicima«, dok su tutnjale detonacije i ginuli ljudi: »Naši prsti zaboravljaju svirati/naši glasovi pjevati/mi se više ne sjećamo /svojih stihova/« (Chitarre morte), napisati će on svojim sarajevskim prijateljima uz poruku »Ja se nadam«. Briljantni odabir iz cjelokupnog opusa Arsena Dedića u poglavljima »Brod u boci«, »Za moreplovca«, »Narodne pjesme«, »Hotel Balkan«, »Ex voto«, »Pjesnik opće prakse«, »Slatka smrt«, »Pozdrav proljeću«, »S gramofona«, »Narudžba« i »Božanstvena prikolica« donosi riznicu stihova, ljubavnih i refleksivnih, slike iz života, gomilu predložaka za filmske scenarije i drame. Neodvojivi su segmenti Arsenova stvaralaštva i, dakako, već antologijske pjesme »Moderato cantabile« ili »Kuća pored mora« i »Okus soli« iz doba medijske slave kao kantautora i glazbenika iz doba kada su, kako je to ustvrdio Igor Mandić, »s obzorja već brujale električne gitare«.

Knjiga koju svatko tko je iole duševan, jednostavno, mora imati. U ovoj, ili izvornoj, hrvatsko-latiničnoj varijanti, svejedno je.

R. G. T.

KUD IDIJOTI: »CIJENA PONOSA«

Album sastava KUD Idijoti »Cijena ponosa« sadrži četrnaest pjesama neopunk energije, koje potvrđuju njihov izgrađen politički identitet, koji ih stavlja u poziciju pulskih Dead Kennedysa. Uz angažman lirike, sve pjesme sadrže i segmente humora i ironije, slično njihovim uzorima Ramonesima, na čijim su akordima KUD Idijoti stvarali svoj autentičan muzički obrazac. Nekada beskrajno simpatičan mali sastav stekao je popularnost neslućenih razmjera, a da nije odstupio od svoje punk-rock etike.

Koncertna kaseta »Legendarni uživo« i tri singl ploče: »Bolje izdati ploču nego prijatelja«, »Budimo solidarni s bogatima« i »Hoćemo cenzuru«, bile su tek uvod. Godine 1987. pobijedili su glasovima publike na tada prestižnom festivalu »Omladina« u Subotici, a svoj prvi album »Bolivia R N R« objavili su 1990., za malu izdavačku kuću Incognito Records.

Album »Mi smo ovdje samo zbog para« objavljuju 1990. godine. Zatim slijede albumi »Glupost je neuništiva« 1992., i »Tako je govorio Zaratustra« 1993. Sljedeće godine pojavio se zajednički disk sa sastavom Gori uši Winnetou »Istra ti materina«, dok su album »Megapunk« objavili 1995. godine. Album »Cijena ponosa« KUD Idijoti objavljuju 1997., u periodu kada izlaze iz domena undergrounda, jer sastav stiče široku popularnost.

Album »Cijena ponosa« sadrži ekspliciteine primjere brzih i kratkih postpunk pjesama zaraznih refrena. Sukladno svojoj čvrstoj gitarskoj punk-rock muzici, KUD Idijoti svojim stavovima upiru prstom u najosjetljivije točke društva, ali oni ne propovijedaju da imaju odgovore na bilo kakva pitanja. Njihova poruka glasi da nema dobrih režima, da treba misliti svojom glavom i da ne treba pristajati na bilo kakav status quo, što je stvar osnovnog dostojanstva. Produkcija svih pjesama je izuzetna, sastav zvuči kompaktno i čvrsto. Vodeći i prateći vokali su »čisti« u svojoj prostornosti, dok je furiozni zvuk gitara snimljen bez studijskog umekšavanja, tako da do izražaja dolazi »prljav« zvuk niskoštimovanih gitara. Jednostavne, ali funkcionalne melodije obilježavaju i ovaj album KUD Idijota.

Z. Sarić

Vijesti

Objavljena prva dva sveska Matoševih sabranih djela

U povodu 130. obljetnice rođenja hrvatskog književnika *Antuna Gustava Matoša* (1873. - 1914.) samoborski nakladnik »A. G. Matoš« objavio je »Iverje-Novo iverje-Umorne priče« i »Novele, humoreske, satire-scenski tekstovi«.

Dodijeljena nagrada »Vladimir Nazor«

Državne nagrade Republike Hrvatske »Vladimir Nazor« dodijeljene su za najbolja umjetnička ostvarenja na području književnosti, glazbe, filma, likovnih i primijenjenih umjetnosti, kazališne umjetnosti, te arhitekture i urbanizma. Nagradu za životno djelo u književnosti dobio je *Gajo Paleš*, a *Adrijana Škunci* nagrađena je za zbirku pjesama »Predivo sve užih dana«. Ostali su laureati: *Božena Ruk-Fočić* za glazbenu umjetnost (životno djelo), te u istom domenu *Željko Brkanović*, za likovnu umjetnost - *Julije Knifer* (životno djelo) i *Duje Jurić*, za filmsku umjetnost - *Ivan Faktor* i *Borivoj Dovniković* za životno djelo, u kazališnoj umjetnosti - *Milko Šparemblek* (životno djelo) i *Elvis Bošnjak*, te u domeni arhitekture i urbanizma *Ante Marinković Uzelac* za životno djelo i *Lenko Pleština*. Ove se godine nagrade dodjeljuju po 43. put, jer su prvi put dodijeljene davne 1960. godine.

»Druga Venecija« u prvoj ligi

Žiri najprestižnije talijanske književne nagrade »Srega« (Vještica) uvrstio je u najuži izbor laureata i osam pisaca iz zemalja Europske unije i onih koje su kandidati da u nju uđu. Među njima su i hrvatski spisatelji *Dubravka Ugrešić* (za roman »Muzej bezuvjetne predaje«), koja živi u Nizozemskoj, te *Predrag Matvejević*, koji jednako dugo živi i stvara naizmjenično u Parizu i Rimu, za roman »Druga Venecija«.

Hrvatski rock-sastavi na Belgrade Beer Festu

Uz Eho-festival, koji će biti održan na Velikom ratnom otoku, od 10. do 13. srpnja, Beograd će ovoga ljeta imati još jedan veliki glazbeni spektakl na otvorenom. Od 21. do 24. kolovoza na platou kod Nebojšine kule održat će se prvi Belgrade

Beer Fest, uz mnogo piva i kvalitetne glazbe. Među brojnim gostima s ex-jugoslavenskih prostora valja istaknuti hrvatske rock-skupine »Hladno pivo«, »Psihomodo pop«, »Pips, chips & videoclips«, te *Nena Belana* i »Fiumens« (na slici).

Otvoren deveti »Infant«

U petak 27. lipnja otvoren je u Novom Sadu deveti po redu »Infant« (Internacionalni festival alternativnog i novog teatra), kog je zvanično otvorio potpredsjednik gradske vlade Ozer Gyorgy. Sljedećeg dana je u Kulturnom centru Novog Sada od 20 sati publika mogla pratiti predstavu hrvatskog »Daska teatra« - »Društvo ubijenih pjesnika«.

Preminula Catherine Hepburn

U ponedjelljak, 30. lipnja, okončan je životni put hollywoodske legendarne filmske dive: u svom domu u američkoj državi Connecticut preminula je, u snu, *Catherine Hepburn*, glumica koja je osvojila rekordan (rekli bismo nedostižan) broj Oscara - čak četiri. Imala je 97 godina. Oscara je dobila za filmove: »Jutarnja slava« (1933.), »Pogodi tko dolazi na večeru« (1967.) - sa *Spencerom Tracyjem* i *Sidney Poitierom*, »Zima jednog lava« (1967.) - s *Peterom O Tooleom*, i »Na zlatnom jezeru« (1981.) - s *Henry Fondom*. Znana po svojoj strasnoj i dugotrajnoj ljubavnoj vezi s (oženjenim) kolegom Spencerom Tracyjem, novoengleskom akcentu i radikalnim feminističkim stavovima, Hepburn je vjerojatno (bila) najveća karakterna glumica »zlatne ere« Hollywooda.

Počelo Novosadsko muzičko ljeto

U srijedu 2. srpnja zvanično je počelo ovogodišnje izdanje Novosadskog muzičkog ljeta. Manifestacija traje sve do 15. rujna, a među brojnim gostima nastupit će i hrvatski glazbenici iz skupine »Los caballeros mariachi«.

John Malkovich u Puli

Američki glumac (hrvatskog podrijetla) *John Malkovich*, dvostruki kandidat za Oscara, u srijedu je s obitelji doputovao u Pulu, gdje će biti posebni gost organizatora jubilarnoga 50. Pula film festivala. Slavnom glumcu ovo je drugi posjet Hrvatskoj, odnosno Pulskome filmskom festivalu. Naime, Malkovich je posjetio Pulski filmski festival 1991, kada je zbog napada na Hrvatsku Kostajnicu, festival bio prekinut.

Gibonni UNICEF-ov ambasador

Organizacija koja se bavi zaštitom djece i dječjih prava diljem svijeta, UNICEF, proglasit će hrvatskog pjevača *Zlatana Stipišića Gibonnia* svojim ambasadorom na prijemu koji će se održati 9. srpnja u hotelu Sheraton. Tako će se popularni glazbenik pridružiti svjetskim zvijezdama poput: *Diane Ross, Petera Ustinova, Rogera Moorea, Harrya Belafontea, Vanesse Redgrave,* te pokojnih *Danny Kayea* i *Audrey Hepburn*.

Kolonija slamarki od 5. do 12. srpnja

O slamarstvu i na filmu

Ove godine Prva kolonija naive u tehnici slame »Tavankut 2003«, koja proslavlja svoj osamnaesti rođendan trajat će od 5. -12. srpnja 2003. godine. Otvaranje će biti u subotu 5. srpnja u Domu kulture u Tavankutu, s početkom u 19.30 sati, kada se otvara izložba slika nastalih na lanjskoj Koloniji. Nakon toga u 20 sati slijedi prikazivanje filma »Slamarke divojke« *mr. Ive Škrabala*, a potom prva javna projekcija filma *Rajka Ljubiča* »Tri slamarke tri divojke«, što predstavlja na neki način nastavak priče o slamarkama Ive Škrabala nakon 30 godina.

Osim svakodnevnog umjetničkog rada na programu Kolonije su i drugi sadržaji: u ponedjeljak u popodnevnim satima predstavljanje diplomskog rada o slamarskoj umjetnosti mlade slamarke *Maje Buze*. U srijedu se održava književno veče – predstavljanje knjige *Alojzije Stantića* »Kruv naš svagdašnji« u Domu kulture, u petak 11. srpnja u 18 sati po treći put za redom se održava Okrugli stol o slami i slamarskoj umjetnosti te njenom mjestu u društvenom životu.

Glavnu riječ vodit će istaknuti povjesničari umjetnosti, etnolozi te teolozi. Kako saznajemo od Organizacionog odbora Kolonije, sudionici se planiraju uključiti i u manifestaciju »Takmičenje risara« koje se ove godine organizira u Tavankutu.

Osim ovdašnjih stvaralaca u ovoj vrsti umjetnosti očekuje se dolazak i gostiju umjetnika iz Hrvatske i Mađarske. Za sve zainteresirane za otvaranje Kolonije bit će organiziran prijevoz iz Subotice ispred Katedrale sa polaskom u 19 sati, a nakon završenog programa je osiguran i povratak u Suboticu. Sudionice ovogodišnje Kolonije posjetioci mogu sresti za vrijeme rada u osnovnoj školi »Matija Gubec« svakog dana od 9 do 18 sati.

L. S.

Nagrada publike za »Moju pismu«

Nagradu publike na III. Festivalu bunjevačkih pisama, održanom prošlog tjedna, osvojila je pjesma pod nazivom »Moja pisma« koju je otpjevao *Antun Letić Nune*, za koju je tekst napisao *Marijan Kiš*, glazbu potpisao Antun Letić Nune, a aranžman napravio *Marinko Piuković.*

Kinematografija BiH u Zagrebu

Prošlog tjedna je u kinu Studentskog centra u Zagrebu završena retrospektiva »Pedeset godina bosansko-hercegovačke kinematografije« koju su skupno organizirali Kinoteka Bosne i Hercegovine, Studentski centar u Zagrebu, Kinoteka »Zlatna vrata« iz Splita i ambasada BiH. Osim u Zagrebu filmovi iz BiH su prikazani i u Splitu, a najavljeno je i njihovo prikazivanje u Rijeci tijekom mjeseca srpnja. Prikazane filmove, njih deset, od »Malih vojnika« *Bate Čengića* do »Žene s krajolikom« *Ivice Matića*, biralo je trinaest filmskih kritičara iz BiH.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Ignjat Alojz Brlić (1795. - 1855.)

Trgovac i književnik, u mladosti veoma blizak s vođama Ilirskog pokreta, podupirao narodnu književnost i bosanske Franjevce, napisao vrijedno djelo »Grammatik der illyrischen Sprache« (Gramatika ilirskog govora, Budim 1833. i Zagreb 1824. i 1850.).

OBLJETNICA

Rođeni spisateljica, jazzer i naj-viking

Slavenka Drakulić (1949. -)

Na današnji dan prije ravno 54 ljeta rođena je hrvatska spisateljica *Slavenka Drakulić*. Slavenka Drakulić je jedna od najuglednijih spisateljica rođenih na tlu Hrvatske, uz to cijenjen žurnalist (free-lancer). Objavila je tri knjige novinarskih tekstova i četiri romana. Prevedena je na petnaestak svjetskih jezika.

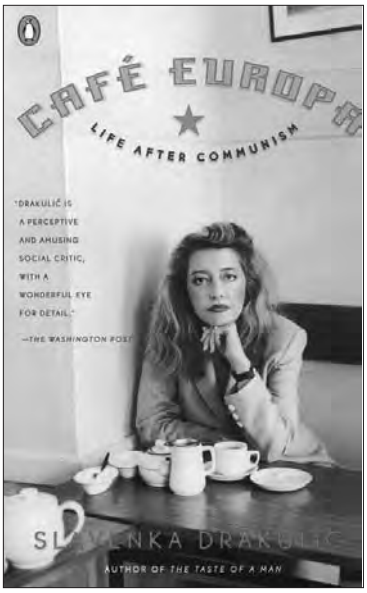

Sonny Rollins (1930. -)

Također na današnji dan 1930. godine rodio se glasoviti crnoputi američki glazbenik *Sonny Rollins*-uz legendarne instrumentaliste poput pokojnih *Charlie Parkera, John Coltranea* i *Colemana Hawkinsa*, jedan od najbitnijih saksofonista i stilista suvremenog jazza.

Hogar Strašni (1973. -)

Prije ravno tri desetljeća pojavio se prvi kaiš geg-stripa o Hogaru Strašnom (Hagar The Horrible), raspojasanom i razularenom vikinškom vođi, po karakteru veoma nalik glavi porodice Simpson, Homeru. Njegov »otac« američki stripcrtač *Dick Browne* preminuo je 1989. godine, a kasnije je serijal nastavio crtati njegov sin *Chris.*

Uspio nastup Ibrice Jusića

Uspjelim koncertom veterana domaće šansone, dubrovačkog kantautora *Ibrice Jusića* na paličkoj Ljetnoj pozornici, u subotu 28. lipnja, koncertom koji bi se poetski dao nasloviti »Nepodnošljiva lakoća sjete«, okončana je manifestacija »Mjesec kulture u Subotici«. Maestro Jusić, taj vječiti mladić – Gospar sa Skalina, svojim je pronicavim odabirom repertoara, od klasika poput obrade Brellove »Ne Me Quite Pass« (»Nemoj poći sad«) do hercegovačkih sevdalinki kojima obiluje njegov najsvježiji album, oduševio publiku, mahom starija od 45 godina, ali i onu malobrojniju, mlađu, koja ga je više puta pozivala na »bis«.

Danas
Novine s m(j)erom

Prvi susret pjesnika »Lira naiva 2003«

Pjesnici narodu svome

U Velikoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« u Subotici 28. lipnja održana je pjesnička večer »Lira naiva 2003«. U organizaciji Hrvatske čitaonice i Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« okupili su se pjesnici amateri iz Srijema, Podunavlja, Sombora i Subotice. Ravnateljica Hrvatske čitaonice *Katarina Čeliković,* govoreći o potrebi pisanja stihova na hrvatskim dijalektima, istakla je važnost očuvanja jezika zbog duhovnog opstanka naroda u jeziku.

Sudionici prvog pjesničkog susreta pročitali su po jednu pjesmu. Svoja pjesnička ostvarenja čitali su: *Kata Ivanković* iz Subotice, *Emilija Dorotić* iz Sombora, *Marija Matarić* iz Sombora, *Đula Milodanović* iz Subotice, *Tereza Ostrogonac* iz Male Bosne, *Hermina Malković* iz Sombora, *Cecilija Miler* iz Sombora, *Nedeljaka A. Šarčević* iz Subotice, *Antun Kovač* iz Sombora, *Ivan Pašić* iz Bačkog Monoštora, *Ilija Žarković* iz Golubinaca, *Katarina Firanj* iz Sombora, *Josip Dumendžić* Meštar iz Bođana, *Mato M. M. Groznica* iz Sremske Mitrovice, *Dominika Ćakić* iz Subotice, *Zlatko Gorjanac* iz Bačkog Brega i *Katarina Miloš* iz Sombora.

Publika je srdačnim aplauzima pozdravljala stihove pjesnika, a potom su recitatori vodili publiku kroz poruke i intimu ljepote pjesnika-sudionika ovog susreta. Pjesme su recitirali *Snežana Nović*, *Ivana Stipić*, *Andrea Biro*, *Filip Čeliković* i *Marija Jaramazović*. Recitatore je okupila Katarina Čeliković i uvježbala ih u okviru aktivnosti Hrvatske čitaonice.

Nakon recitatora Katarina Čeliković je predstavila knjigu »Lira naiva 2003«, koja sadrži izbor pjesama sudionika susreta. Knjigu su objavili Izdavački odjel Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« i Hrvatska čitaonica. Najstariji hrvatski dijalekt – bunjevačka i šokačka ikavica dominira u stihovima izabranim u ovoj knjizi, dok su pjesme tematski i stilski različite. Katarina Čeliković je posebno naglasila da riječ naiva ne daje rđav smisao, nego nam svojim značenjem ukazuje na iskrenost, otvorenost, jednostavnost i neizvještačenost koja je sadržana u objavljenim stihovima u knjizi »Lira naiva 2003«.

Svaki pjesnik je poklonio po jednu knjigu »Lire« nekome od prisutnih, a zatim je predsjedavajući Katoličkog instituta »Ivan Antunović«, mr. *Andrija Kopilović* ovu pjesničku večer okarakterizirao kao duhovni susret, »jer čovjek ima potrebu život staviti u duhovno vrijeme ne obitavajući samo u materijalnom, krutom vremenu, zbog toga što je čovjekov duh svovremenski, a pjesnici su upravo zaustavili vrijeme u ambijentu stvaranja, nadilazeći materijalno poezijom, izričući vanvremensko«. Na kraju prvog susreta hrvatskih pjesnika »Lira naiva 2003«, mr. Kopilović je uručio diplome svim sudionicima.

Z. Sarić

"Lira naiva 2003"

PATAK

Sjele koke
da snesu jaja
a patak ih gledi
pa riješio
da će i on
na gnijezdu
da sjedi…

Možda snese
i on jaje
pa će biti
hvale,
jer dosta mu
svakog dana
kokošije graje.

Hitro sjede
tako patak
pa sve vrti repom.
Od tog posla
što će biti
jasno je i
slijepom…

Pjesnikinja i slamarka

Nedeljka A. Šarčević rođena je po svršetku Drugog svjetskog rata u Subotici, »kada je sloboda počela cvjetati«, kako kaže u svojoj knjizi. Uglavnom piše poeziju za djecu i to onu mlađeg uzrasta. Samostalnu zbirku pjesama »Što bi bilo kad bi bilo« objavila je 1996. godine. Prisutna je u mnogim zbornicima. Koautor je više izdanja »PČESE« Kulturno-historijskog društva iz Novog Sada. Član je Pjesničkog kluba Orfej iz Subotice i Književne zajednice Srbije i Crne Gore. Komponira pjesme za djecu (tekst i glazbu), nastupa na raznim priredbama, bavi se slikarstvom - slika pastelom i izrađuje slike u tehnici slame.

Sunčani Hvar

Dragulj hrvatske književne baštine

Bogatstvom svojih gradova, obrazovanom vlastelom, kulturnim i privrednim vezama s Italijom Dalmacija i Dubrovnik bili su predodređeni da primaju kulturne tekovine renesanse. Od XV vijeka pa nadalje tu buja bogata renesansna umjetnost u svim svojim oblicima. Mlada aristokracija – sinovi imućnih patricija gospara školuju se u Italiji i duhovno ozračje renesansnih gradova Italije prenose na naše tlo.

Centri umjetnosti postaju bogati gradovi – Split, Zadar, Šibenik, Dubrovnik i otok Hvar. Svaki od ovih centara iznjedrio je po nekoliko književnih imena koja spojena vremenom, tematikom, formom, umjetničkom vrijednošću i poslanjem čine našu dubrovačko-dalmatinsku književnost, našu baštinu na koju smo ponosni. Nažalost, o ovom segmentu naše povijesti i kulture mladi naraštaji na ovom vojvođanskom prostoru nisu imali prilike mnogo saznati. Radi se o propusnosti filtra školskih programa. Ovih nekoliko članaka samo je mali prilog ispravljanju ove nepravde. Voljela bih kad bi imali čitaoce.

Sunčani Hvar prava je blagodat prirode. Rajski otok. Nije stoga čudo da se zbog njega lome koplja i razbijaju koalicije. No, to nije naša tema. Mi uranjamo u duboku prošlost – XVI stoljeće, kad su dobar dio otoka i gradovi na kopnu pod vrhovnom vlašću Mlečana, koji, na sreću, ne sprječavaju autonomiju gradova i njihov razvitak. U XVI vijeku Hvar je značajan kulturni centar. Tu postoje škole, bogate knjižnice dominikanaca, privatne – hvarskih plemića, tu djeluju domaći i strani slikari, kipari i graditelji. Koliko su Hvarani cijenili umjetnost govori podatak da su se za novosagrađenu crkvu u malom mjestu Vrbovsko nabavljale slike poznatih talijanskih majstora. Podatak ne govori samo o dobrom ukusu, već i o materijalnim mogućnostima. Hvar ima najstariju kazališnu zgradu u Hrvatskoj završenu na samom početku XVII stoljeća.

Područje otoka ima razvijenu privredu; ribarstvo, brodogradnju, živu luku. Otok je bio poznat po proizvodnji vina i ulja. Materijalno bogatstvo omogućilo je kulturni rast. Cvate umjetnost, njeguju se različiti rodovi renesansne književnosti: trubadursko-petrarkistička poezija, eklogе, pastorale, pokladne pjesme. Održavaju se žive međusobne veze između kulturnih pregaoca, šalju pjesničke poslanice, tiskaju se djela u Italiji.

U sferi društvenih zbivanja značajni događaji na Hvaru u XVI stoljeću bili su – buna pučana pod vođstvom Matije Ivanića (1510. – 1514) i napadi Turaka u nekoliko navrata na otok. Buna je krvavo, uz pomoć Mlečana, ugušena, a napadi Turaka predstavljali su stalnu prijetnju. Prijetnju je predstavljala i pošast toga vremena – kuga.

Svi ovi događaji imali su neposredan utjecaj na život i djelo dvojice hvarskih velikana, dvojice pjesnika i suvremenika – Hanibala Lucića i Petra Hektorovića. Zbog njih oni napuštaju svoje domove okružene perivojima bogatim raslinjem, napuštaju vinograde i bježe s otoka. U životu pjesnika ima dosta dodirnih točaka. Aristokrate, obrazovani, ugledni – književni rad započeli su u duhu ondašnjeg vremena s trubadursko-petrarkističkom poezijom. Ona se njegovala na čitavom području dubrovačko-dalmatinske književnosti. Sačuvala se u kanconijerima – zbirkama pjesama, pjesmaricama, ili rukom pisanih, ili tiskanih.

Poučene životom, vjerojatno bi mnoge žene danas sa zadovoljstvom pristale da , bar za kratko vrijeme, budu predmet obožavanja jednog trubadura ili petrarkiste.

Katarina Vasiljčuk

Hanibal Lucić:

KAD NAJPRI JA TVOJE

Kad najpri ja tvoje vidih zlate kose
I oči, gospoje, ke sarca zanose
I dike još ine tvojega obraza
Gdi narav načine sve lipe ukaza,
Ne mogoh ne reći i sudit u sebi
Da je dar najveći lipota u tebi.
Nu kada procinih tvoj razum pak i ćud,
Tuj misal prominih, gospoje, i taj sud.
I, evo, ne vim reć, oda dva taj dobra:
Ali si lipa već, al umna i dobra?

Milivoj Prćić, potpredsjednik UO Matice hrvatske – Subotica

Uspjeh »Klasja« u Zagrebu

Promocija časopisa i Matice izazvala veliku pozornost u glavnom gradu Hrvatske

Razgovor vodio: R. G. Tilly

Naš sugovornik *Milivoj Prćić*, odvjetnik i spisatelj, potpredsjednik Upravnog odbora Matice hrvatske-Subotica, početkom ovoga tjedna vratio se iz Zagreba, gdje je kao vođa puta tročlane delegacije, u kojoj su osim njega bili još i *Lazar Merković*, pjesnik, prozaist, prevoditelj i kulturni djelatnik, te *Milovan Miković*, spisatelj, publicist i žurnalist, predstavio list za kulturu, književnost i umjetnost »Klasje naših ravni«. Milivoj Prćić je ujedno i član Uređivačkog odbora »Klasja naših ravni«, dok je Lazar Merković predsjednik Upravnog odbora lista.

»HR«: Kakvi su Vaši dojmovi iz Zagreba?

Promocija nove serije »Klasja naših ravni« protekla je izvrsno, veoma sam zadovoljan, svi smo. Promocija je bila u novoj zgradi Matice u Zagrebu, u svečanoj dvorani, u četvrtak 26. lipnja ove godine. Bilo je nazočno oko 50 posjetitelja, među kojima moram istaći nekolicinu veoma značajnih ličnosti javnog i kulturnog života Hrvatske, nekoliko akademika, spisatelja i književnih kritičara. Promociju je organizirala Udruga bačkih Hrvata kojom predsjedava *Naco Zelić*, koji je bio i glavni organizator ovog predstavljanja. Prije same promocije upriličili smo jednu malu izložbu svih brojeva »Klasja naših ravni« koji su izašli u prvoj seriji naklade, od 1934. do 1939. godine. Potom je tu bila druga serija, tijekom Drugog svjetskog rata, i konačno serijal nakon osnutka najprije Bunjevačke matice 1996. a potom preimenovanja u Maticu hrvatsku-Subotica, 1998. godine. Poseban smo naglasak stavili na ovu najnoviju seriju za 2001. i 2002. godinu. Radi se o tri dvobroja, u kojima je, osim na književnost, akcent stavljen i na likovnu aktivnost bačkih Hrvata. Tu su naši prvi akademski slikari, značajni umjetnici s konca 19. i početka 20. stoljeća, poput francuskih i njemačkih

đaka: *Jelena Čović*, *Stipan Kopilović*, pa sve do najmlađih stvaralaca iz Vojvodine, koje ćemo tek predstaviti.

Opća je ocjena svih da je časopis sjajno urađen, kako po sadržaju tako i po likovnom izgledu i formi, i u tehničkom smislu, i mi smo dobili najljepše moguće riječi hvale glede »Klasja naših ravni«. Veoma smo zadovoljni promocijom.

»HR«: Tko je glavni i odgovorni urednik časopisa?

Viktorija Grunčić, predsjednica Matice hrvatske-Subotica, istodobno je i glavnaurednica »Klasja naših ravni«, a Lazar Merković je predsjednik Uređivačkog odbora.

»HR«: Opišite našim čitateljima podrobnije kako je tekla promocija…

Nakon uvodne riječi gospodina Zelića riječ je uzeo akademik *Tonko Maroević*, potpredsjednik centrale Matice hrvatske, glasoviti hrvatski pjesnik i prozaist. On je istaknuo opći značaj rada svih hrvatskih Matica za kulturni život Hrvata u svijetu, uopće. U tom kontekstu je velik, nemjerljiv značaj »Klasja naših ravni« za rubne dijelove matične zemlje naseljene hrvatskim življem. Nakon toga sam ja iznio tezu koja govori o tome da je Matica hrvatska-Subotica od jeseni 2002. prestala sudjelovati u radu Foruma institucija i organizacija, dakle lagano se profilira kao potpuno neovisna udruga. To je i razumljivo, pošto ona predstavlja ogranak, u neku ruku, najznačajnije hrvatske kulturne ustanove koja je osnovana još 1852. godine i neprekidno postoji sve do danas. Zato je potrebno da bude samostalna, kritična prije svega prema sebi, a potom i prema inim hrvatskim institucijama i udrugama, te ne može, stoga, biti niti formalno u sastavu nečega što je, u krajnjoj liniji, sada, pod

upravom i nadležnosti Hrvatskog nacionalnog vijeća, koje je ipak vladina organizacija, pod ingerencijom Srbije i Crne Gore. Ne možeš kritizirati onoga tko te financira, tu je suština. To je bio neki uvodnik o položaju i statusu Matice hrvatske u Subotici, tako da je, ipak, ne izravno, ali ipak vezano s »Klasjem naših ravni«. Nakon toga govorila je *Jasna Ivančić*, viša stručna suradnica Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža«, a uskoro i glavna urednica »Kazališne enciklopedije«, visoko cijenjena i uvažena kulturna djelatnica podrijetlom iz Subotice, djevojačkim prezimenom Kulešević. Ona je magistar svjetske i hrvatske književnosti i govorila je o povijesti »Klasja naših ravni« i prikazala sve brojeve u kontekstu nezaobilaznog sudjelovanja časopisa u općoj hrvatskoj kulturi. S tim u svezi ona je istaknula, kako svjesni toga značaja svi iz matične Matice čine sve i činiti će i u buduće da pomognu izlaženje časopisa, i stručno i financijski, jer Matica hrvatske-Subotica kao kulturna udruga ne spada pod Zakon o političkim strankama, koje ne smiju primati pomoć iz inozemstva, u ovom slučaju iz matične zemlje. Potom je Lazar Merković izložio koncepciju »Klasja naših ravni« s težnjom da on u budućnosti bude još otvoreniji prema svim stvaraocima kako Hrvatima, tako i onima iz ostalih vojvođanskih manjina. Posebice je istaknuo težnju da se potiču mladi autori, što je i najbolnija točka naše kulture. Mogućnost školovanja na materinjem, hrvatskom jeziku, uostalom tek je nedavno dana. Na koncu je gospodin Miković iznio jedno iscrpno predavanje na temu »Klasje naših ravni« kroz prikaz rada našeg časopisa u kontekstu ostalih kulturnih i umjetničkih časopisa Subotice, kroz kulturnu povijest i položaj historiografije »Klasja naših ravni« u odnosu na ine, spomenute časopise i listove. U tom kontekstu je istakao i značaj, posebice ove nove serije brojeva časopisa za dizanje kulturne razine i samosvijesti Hrvata na ovim prostorima.

»HR«: Boravili ste i u Društvu hrvatskih književnika?

Da. Naš boravak u DHK nije izravno povezan s promocijom »Klasja«, ali ima mnogo veze s kulturnim životom vojvođanskih Hrvata, spisateljima posebice. Iskoristio sam priliku što je u DHK pozvano svih sedam članova ove udruge iz Vojvodine, te sam iscrpno govorio i predstavio i tamo »Klasje naših ravni«. Održavana je godišnja skupština DHK, bila je vrlo uspješna i predstavljala je jedan ogledni ispit zrelosti. Nakon što je prije nekog vremena tridesetak pisaca istupilo iz društva te osnovalo Hrvatsko društvo pisaca, desilo se to da su se mnogi od njih pokajali, jer se ispostavilo da recimo pet uspješnih članova tog društva objavljuje svoja djela, dok se ostali »šlepaju« uz njih. DHK je privatna udruga, uvijek je to i bila, od samoga osnutka 1900. godine, kada je danas potpuno opskurni spisatelj *Ivan Trnski* ovu udrugu i osnovao. Udruga je uvijek bila neovisna i imala visok ugled kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Uvijek se financiralo iz vlastitih fondova i donacija, i upravo sada pokreće svoju takozvanu »Malu knjižnicu«, koja će tiskati neprofitabilna djela s posebnim naglaskom na poeziji, koja je i u Hrvatskoj krajnje marginalizirana. Objavljivat će se i monodrame i drame, kao i kraće prozne forme, dakle sve ono što na tržištu nema neku veliku prođu…

»HR«: Kao romani, primjerice…

Upravo tako. U matičnoj zemlji je tranzicija ipak dalje odmakla no u domicilnoj, te je to i shvatljivo. Napomenut ću i godišnje nagrade DHK – nagradu za knjigu mladalačke i nedirnuto svježe poezije dobila je legendarna pjesnikinja *Vesna Parun*, nagrada se zove »Tin Ujević«, kako drugačije. Parunova je bolesna i nalazi se u Toplicama, ne može se kretati. Jednoglasno su je njoj dodijelili. I Matica hrvatske je dodijelila svoje godišnje nagrade: za roman je nagrađen *Miljenko Jergović*, knjiga se zove »Buick Rivera«, a nagradu za publicistiku je dobio naš nedavni gost u Subotici, penzionirani profesor stilistike *dr. Krunoslav Pranjić* za svoju knjigu »O Krležinom stilu & koječemu još«, u nakladi privatnog izdavača »Trezor ART«. Dodao bih još da sam na skupštini DHK predložio da se osnuje ogranak DHK u Subotici. Valja istražiti sve pravne mogućnosti, i moramo se malo strpiti da sve te procedure prođu, ali ja se nadam najboljem, da će to biti ostvareno. Pet članova Društva je dostatno da se osnuje ogranak i to je naišlo na opće odobravanje i sada se samo čeka da Upravni odbor DHK to i službeno odobri.

Road movies (Filmovi ceste)

Pogled u surovu realnost

Filmski podžanr film ceste (road-movies) formirao se drugom polovicom šezdesetih godina prošlog vijeka. Ovaj podžanr u filmsku tematiku uvodi novu vrstu lika – anti-junaka koji se suprotstavlja društvenoj sredini. Osvajanje Novog svijeta osiguralo je podsticaj uobrazilji vesterna kao pionirskog osvajanja teritorija i prodiranja sve dalje prema zapadnoj granici, ali i zamišljaju ceste kao prijenosnog značenja pokušaja dostizanja određenog cilja na kraju puta.

Za tipične anti-junake filma ceste putovanje je veća nagrada no konačno odredište, do kojega i ne uspijevaju stići zbog svoga buntovništva. Putovanje započinje i traje u pokušaju ostvarenja identiteta, ali pojedinci su svi odreda gubitnici u ovom tipičnom američkom podžanru, jer ne uspijevaju realizirati svoje utopije.

MOTIV BUNTA: Preteča podžanra road-movies je romantična komedija »Dogodilo se jedne noći« *Franka Capre*, snimljen 1943. godine. Putovanje glavnih junaka ovog filma odvija se uslijed njihovog opiranja društvenim normama, dok je u brojnim scenama u autobusima i motelima izražen pogled na Ameriku za vrijeme ekonomske krize tridesetih godina 20. vijeka. Bio je to jedan od prvih filmova sniman izvan filmskog studija.

Za filmove ceste karakteristično je da veoma snažno zadiru u socijalnu realnost. Nastanku podžanra filma ceste prethodilo je i doba *McCarthyjeve* vladavine koju karakterizira dominantan konzervativizam. Doba McCarthyzma obilježio je »lov na vještice« uslijed isforsiranog straha od komunizma, kada su i mnogi sineasti privremeno bili onemogućeni da rade. Kao reakcija na puritanizam i malograđanski konformizam na polju glazbe zabilježena je pojava Be-Bopa, dok je u literaturi došlo do pojave beat-generacije koja ističe buntovnički i kreativni nagon. *Norman Mailer* u svom eseju »Bijeli crnac« piše: »Jedini životu naklonjen odgovor je da čovjek raskine s društvom… da krene na to neizvjesno putovanje u buntovničke imperative svoga bića«.

Montgomery Clift, Marlon Brando, James Dean i Dennis Hopper

Den Moriarty lik iz romana *Jack Kerouaca* »Na putu«, prototip je tipičnih likova filmova ceste. Takva socijalna situacija i dešavanja u muzici i književnosti morala su se odraziti i na film. Preteče podžanra road - movies su i filmski likovi koje su tumačili *James Dean*, *Montgomery Clift* i *Marlon Brando*. Ti filmski likovi proglašeni su »buntovnicima bez razloga«. *Ante Peterlić* u svojoj knjizi »Ogledi o devet autora«, razmišljajući o američkom filmu šezdesetih godina prošlog vijeka, piše da su »novi sineasti skloniji destrukciji no održanju mita« i navodi njihovo povećanje zanimanja za socijalnu i političku problematiku zemlje.

Film ceste stiče punu potvrdu ostvarenjem »Easy Rider«, čiji naslov je neadekvatno preveden kao »Goli u sedlu«. »Easy Rider« je termin iz američkog slenga za pratioca prostitutke, ali ne za makroa, nego za čovjeka koji živi s njom, jer se on »vozi džabe«. Bila je to metafora za Ameriku onoga vremena. Tu metaforu je smislio pisac *Terry Southern* koji je radio na scenariju »Easy Ridera«, a koji je tada već bio poznat kao scenarista *Kubrickovog* klasika »Dr. Strangelove«. Bilo je to vrijeme kada je *Nixon* proglašen za predsjednika, a Vijetnam je već odnio desetine hiljada života. »Easy Rider« je potpisao redatelj debitant *Dennis Hopper*, koji i glumi u filmu Billyja. Drugi glavni junak je Wyatt, kojega igra *Peter Fonda*. Njih dvoje motoci -

Iz filma »Alice više ne stanuje ovdje«, Jack Nicholson i Peter Fonda

klima kreću na karneval u New Orleansu, nakon što su preprodajom droge zaradili potreban novac. Baš kao i Kerouacov junak Moriarty, njih dvoje putuju saveznim putovima u traganju za utopističkom vizijom »njihove zemlje« i vrijednostima utemeljenim na samostalnosti. Oni se susreću s aktualnim socijalnim fenomenima tog vremena kao što je život u komuni, uživanje lakih droga i »slobodna ljubav«, a na putu im se pridružuje advokat Hanson, kojeg maestralno igra *Jack Nicholson*. Hanson im se pridružuje u želji da se otrgne establishmentu. Upravo advokat Hanson izgovara jednu od ključnih rečenica u filmu: »Jedno je govoriti o slobodi, a drugo biti slobodan. Teško je biti slobodan ako si na prodaju, a teško je tebi ako drugima kažeš da nisu slobodni. Ubit će te da bi dokazali da jesu«. Na kraju filma dvojica vozača kamiona ubiju Wyatta i Billyja. Pjesmom »The Ballad Of Easy Rider«, *Roger Mc Guinn*, član sastava The Byrds, dao je izvrstan naglasak koncu filma.

NASTANAK HITOVA: Nakon uspjeha filma »Easy Rider« uslijedili su brojni filmovi ceste poput »Pet lakih komada« *Bob Rafelsona*, »Mjesec od papira« *Petera Bogdanovicha*, »Texas-expres« *Stevena Spielberga*, »Alice više ne stanuje ovdje« *Martina Scorsesea*, pa do »Pobješnjelog Maxa« *George Millera*, »Raskršća« *Waltera Hilla*, »Thelme i Louise« *Ridley Scotta* i »Čudesne djevojke« *Jonathana Demmea*.

Pišući o slijeđenju tradicije filmova ceste, *Arsen Oremović* bilježi o događajima u američkoj filmskoj industriji: »Društvena sredina i vanjske vrijednosti života, kao što su moral i rodoljublje, prestali su biti glavnim neprijateljima pojedinaca, pa stoga ne čudi činjenica da je upravo *Ciminov* »Lovac na jelene« (1978), sa svojim potpuno različitim pristupom ratu u Vijetnamu od onog traumatičnog s kraja šezdesetih, bio jedan od filmova koji su označili drugu polovicu sedamdesetih godina«.

Redatelj *Wim Wenders* je najuspješniji sljedbenik filma ceste. Već njegove rane filmove »Alice u gradovima« i »U toku vremena« karakterizira road-movie podžanr, sve do novijih filmova ovog redatelja, zaključno s filmom »Na kraj svijeta«. U Wendersovim ranim filmovima ne postoji jedinstvo mjesta radnje i prava fabula, a njegovi filmski junaci su usamljeni pojedinci. U filmu »Alice u gradovima« glavni junak, stjecajem okolnosti putuje po Europi u društvu djevojčice i u komunikaciji s njom pokušava spoznati svoj identitet, dok nam film »U toku vremena« priča o zajedničkom putovanju dvoje potpuno otuđenih ljudi koji se pokušavaju izolirati od svijeta, jer osjećaju da mu ne pripadaju. Wendersovi likovi su razočarani i otuđeni, a kako su i rezignirani vlastitim sudbinama, oni su svi gubitnici, jer ne nalaze dovoljno snage za promjenu vlastitih života. Redatelj *Jim Jarmusch* je također sljedbenik tradicije filma ceste. Njegovi anti-junaci su tipični američki otpadnici u čijim životima ne dolazi ni do kakvih promjena, jer oni propuštaju sve svoje šanse. Agonija Jarmuschevih anti-junaka očituje se u njegovim filmovima »Čudnije od raja« i »Pod udarom zakona«.

Filmski plakati:
»Thelma i Louis« i »Mad Max«

HRVATSKI ROAD MOVIES: Hrvatski film »Mondo Bobo« redatelja *Gorana Rušinovića* urbana je drama, ali u podvrsti je film ceste. Anti-junak ovoga filma je mladić koji nakon obračuna s kriminalcima kojima duguje novac, sudskom odlukom biva smješten u psihijatrijsku bolnicu. Prilikom bijega policija mu ubija suprugu, a on nastavlja svoj bijeg. Na njegovom putu pokušaj uspostavljanja egzistencije je nemoguć, kao ni bijeg od vlastite sudbine. Baš kao i u svim filmovima ceste, anti-junak filma »Mondo Bobo« je bjegunac pred vidljivim i nevidljivim neprijateljima. Put Rušinovićevog junaka je posljedica njegove pretpovijesti, a sama priča je ogoljena samo na one dijelove koji su važni za sam odnos između likova ove filmske priče. Film je snimljen u crno-bijeloj tehnici, kako su to radili i redatelji Jim Jarmusch i Wim Wenders u početnoj fazi svoga stvaralaštva. Film »Mondo Bobo« dobio je više nagrada na međunarodnim festivalima, u njemačkim gradovima Mannheimu i Cottbusu, te na filmskome festivalu Alpe-Adria u Trstu. Na Festivalu hrvatskog filma Pula 97. osvojio je Zlatnu arenu za režiju, a proglašen je i najboljim filmom po izboru publike. Na međunarodnom Festivalu mladih filmskih autora održanom 1998. u Valenciji u Španjolskoj, redatelj Goran Rušinović je osvojio nagradu za najbolji dugometražni film. Filmovi novije produkcije, koji sadrže podžanr filma ceste, dokazuju da su buntovnici i vizije utopija neuništive kategorije, kao i da je promišljanje o devijacijama svijeta u kojemu živimo i dalje ostala neiscrpna tema.

Zvonko Sarić

Mini suknja

Povratak drskog izazova

Opet je u modi! Mini suknja – gdje povlačite crtu i kako definirate njeno značenje, osobni je izbor. Neki dizajneri smatraju da mini suknja izražava optimizam, radost života, čini da se osjećate mladom, sexi i bezobrazno zavodljivom. Svaka žena nosi svoju baklju stila. Nije važno koliko imate godina, bitno je da se dobro osjećate u odjeći koju odaberete kao svoj osobni stil i stav. Pa bila to i mini suknja. Bilo bi jako tužno ukoliko bi godine bile odlučujući faktor za nošenje mini suknje.

Dok je minić prihvatljiv u poslovnom svijetu, morate pažljivo razmisliti o dužini. Ona je veoma bitna. Odlučite se za suknju srednje dužine. Ali, istovremeno budite spremni da će ljudi uočiti vaše noge i to može odvratiti pažnju od posla zbog kojeg ste došle. S druge strane, flert u uredu može biti koristan. Ili je to možda samo pitanje je li se oko naviklo na novi izgled. Potrebne su otprilike tri sezone da bi se trendovi s pista proširili na opću populaciju i izašli na ulice. Ako dovoljno dugo i uporno nosite mini suknju, ljudi će se navići na vaš stil. I prihvatiti će to kao vaš izbor. To je stvar osjećaja – možete li ili ne možete nositi mini suknju. Ako se osjećate dobro i ako mislite da dobro izgledate i zračite svojom pojavom, što god nosili drugi će se složiti s vama. Šik je i najzahvalniji stil – suknja do koljena i par štiklica. Izgledat ćete seksi...

Vodič za ljubiteljice minića

– uvijek prije nego što obučete mini suknju vježbajte sjedenje u njoj
– ako je planirate obući za ured, klonite se najkraćih stilova i odlučite se za dužinu 2 do 3 cm od koljena
– ravna suknja se može činiti ozbiljnijom od kratkog kilta (škotska suknja)
– iako su neprozirne hulahopke najsigurnija opcija za mini suknju, gole noge za ljeto su bolja varijanta, mada vodite računa da budu njegovane i glatke. Ukrašavanje je bitno.

– visoke štikle su OK kao i ravne cipele. Vojničke čizme mogu obući samo oni ispod 25 godina jer su blizu eksperimentu.
– košulja strogih linija djeluje poslovno s mini suknjom.
– nemojte slučajno obući mini suknju kao što je to prakticirala *Ally Mcbeal* u istoimenoj seriji, kao što se to prakticiralo 80-tih godina, mini suknja sa sakoom koji je prekriva.
– ne pretjerujte sa srebrnim detaljima
– konačno, oni koji imaju veće proporcije u struku i bokovima trebaju se držati linije A (Hugo Boss)
– dječačka tijela s druge strane trebaju izabrati nježnije linije kao što su Chanel i Chloe.

Obucite mini suknju i sigurno koračajte ulicama vašeg grada.

M. M.

Taška kao osobni znak

Velika ili mala? S našivenim džepovima ili bez njih, oštrih ili zaobljenih ivica? Crna, siva, bež, drap, crvena, jednobojna ili dezenirana? S animalnim printom ili s natiskanim katrama kontinenata? Nosi se na ramenu, u ruci, a u posljednje vrijeme i kao ruksak na leđima. A sve češće i okačena o remen. Pravi se od prave ili umjetne kože, kao i od svih vrsta tkanina. I ona prati trend, pa može biti i od teksasa.

Znači, sve varijante su u igri kad je riječ o taški kao o važnom modnom detalju u stilingu svake žene. Nisu zahtjevne u kombinaciji s obućom ili odjećom, mada ih možete lijepo i lako ukombinirati s cipelama, remenom… Prepusite se osobnom osjećaju za vlastiti pečat.

TippNet Internet
www.tippnet.co.yu
-Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
-Izrada web-prezentacija
-Prodaja računara i računarske opreme
-Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
-Prodaja licenciranih softwarea
-Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
-Izrada knjigovodstvenih i drugih softwarea
-Bogat izbor informatičke stručne literature
-Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
-Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. (024) 555-765
-E–mail: support@tippnet.co.yu

State of EXIT 03

Muzička i politička avangarda

Sve je počelo studentskim protestom ‘96/97 godine, koji je pokrenuo veliki broj mladih ljudi u Srbiji, tražeći od tadašnjih vlasti poštovanje izborne volje građana.

Tada su se ljudi koji danas čine jezgro EXIT-a po prvi put aktivno uključili u događaje u društvu.

ŠAKOM U GLAVU, OTPOR!: Usprkos utjecaju izopačenog sistema vrijednosti koji je ljudima namjerno namjetnut putem režimskih medija, u glavama četvero mladih entuzijasta (koji su bili medju prvim aktivistima Otpora u Vojvodini) rodila se ideja. Oni su se željeli otarasiti svakodnevnih šablona i predstaviti jedan nov, originalni oblik prosvjeda, da pronadju alternativu i na jedan potpuno nekonvencionalan način motiviraju, razbjesne i pokrenu velike i značajne mase ljudi, posebno mlade.

Ova grupa mladih ljudi je listopada 1999. godine pokrenula multimedijalni protestni dogadjaj »Šakom u glavu«, i tada nastaje tim koji danas predstavlja jezgro EXIT-a.

Sve je bilo jasno: 20 tisuća ljudi na otvorenom prostoru, riječi pjesama »proći će njihovo«, »bacam kamenje na sistem«, propraćene video retrospektivom Miloševićeve vladavine (ratovi, izbjeglice…) emitiranom na dva velika ekrana, uz zastavu s ogromnom pesnicom u zadnjem dijelu bine. Ovim dogadjajem rodjena je ideja Otpora u Vojvodini.

Ono što se nije moglo vidjeti na ovom dogadjaju jest njegova pozadina: sati ispitivanja od strane policije, skoro nevjerojatna mješavina ljubaznih savjeta i prijetnji, hapšenja, praćenja, i, povremene batine…

EXIT 2000 – GOTOV JE!: EXIT – kao

03.07.
MAIN STAGE

RAMBO AMADEUS
VAN GOGH
PRONG
TRICKY
DJ MARKY & XRS
feat. MC STAMINA
DJ APE

ENERGIS DJ STAGE

STEVE MAC
DANNY RAMPLING
LAYO & BUSHWACKA
ROBERTO MARRONI
Z

BALKAN FUSION STAGE

VROOOM
FERUS MUSTAFOV
ADI LUKOVAC I ORNAMENTI
BLOCK OUT
KUD IDIJOTI

REGGAE STAGE

sound system residents:
JAMAICAN JUKEBOX (NL)
TERROR TONE SOUND (UK)
JOSEY WALAS AND SELECTOR TONY SCREW (UK)

04.07.
MAIN STAGE

CUBISMO
MISTY IN ROOTS
SOUL II SOUL sound system
STEREO MC’s
FREESTYLERS DJ’S feat MC Sir Real

ENERGIS DJ STAGE

Underwater Night

SIMON STUART
LOTTIE
TIM DELUXE
DARREN EMERSON
TERRA DEVA live
PAUL WOOLFORD

BALKAN FUSION STAGE

RARE
OGNJEN I PRIJATELJI
MOVEKNOWLEDGEMENT
(SLO)
LOVE HUNTERS
NEGATIVE

REGGAE STAGE

sound system residents:
JAMAICAN JUKEBOX (NL)
TERROR TONE SOUND (UK)
U BROWN and SELECTOR GENERAL (UK)

bijeg iz (usranog) stanja u kome smo se nalazili, EXIT – kao novi oblik energije i povratak u Europu (tako daleku i van domašaja), EXIT – kao otpor svim formama mediokriteta i novolansiranih stereotipa, EXIT – kao nada i motiv, EXIT – kao izlaz.

I EXIT 2000 se dogodio. Trajao je skoro 100 dana, a preko 120 studenata je bilo uključeno u njegovu realizaciju. Pažljivo odabranim programom, koji je bio fuzija kulturnih i akademskih dogadjaja, EXIT 2000 je imao veoma izraženu društvenu dimenziju. Više nego uspješno postigao je svoj glavni cilj – privukavši preko 200 tisuća posjetilaca, motivirao je sve društvene slojeve (naročito mlade ljude) da glasuju na izborima.

Iako su sva masovna okupljanja, koja je organizirala opozicija neposredno prije izbora, otkazana zbog policijskih prijetnji, završno veče EXIT-a 2000, pod nazivom »EXIT sistemski virus 2000 – Gotov je«, namjerno je organiziran 22. rujna (samo dva dana prije predsjedničkih, državnih, pokrajinskih i lokalnih izbora). Bilo je tu prisutno više od 20 tisuća ljudi iz cijele Vojvodine i Beograda. Virus nade je zarazio sve nazočne, a poruka je bila više nego jasna – vidimo se za dva dana, na izborima!

Odmah nakon EXIT-a 2000 uslijedio je još jedan studentski prosvjed. Omanji kamion s moćnim ozvučenjem, koji je pratilo oko 20 tisuća ljudi, krstario je ulicama Novog Sada, zaustavivši rad Sveučilišta, i pozivajući građane da se pridruže. Petog listopada svi su otišli u Beograd. Povijest je nastajala…

A koga interesira sadašnjost, može posjetiti www. exitfest. org za sve detaljnije informacije.

T.Š i B.O.

BROJKE I SLOVA

Realizacijom EXIT 02 festivala, Exit se definitivno svrstao na listu najznačajnijih kulturnih događaja u Europi. EXIT je postao prepoznatljiv za najznačajnije ličnosti iz svijeta svjetske muzičke scene, medija i velikih kompanija.

EXIT 02:

– festival je za devet dana posjetilo više od 300 tisuća ljudi
– više od 4.000 ljudi bilo je smješteno u EXIT–ovom kampu, a nekoliko tisuća po cijelom gradu – turisti iz svih krajeva Jugoslavije, s prostora bivše Jugoslavije (njih oko 500), iz Europe (Danska, Poljska, Njemačka, Italija, Mađarska, Švicarska…) i svijeta (Alžir, Južnoafrička Republika, Sjedinjene Američke Države…).
– festivalska dešavanja je pratilo 1000 domaćih, 100 inozemnih i 100 novinara s prostora bivše Jugoslavije
– nastupilo je više od 500 izvođača
– održano je više od 70 koncerata i više od 130 DJ nastupa
– izvedeno je 9 kazališnih predstava, prikazan 31 film, a održano 7 EXIT-ovih Otvorenih studija. ■

05.07.
MAIN STAGE

RITAM NEREDA
HENRY ROLLINS
DIRTY VEGAS
MOLOKO
ED RUSH & OPTICAL

ENERGIS DJ STAGE

LEXICON AVENUE
PETE TONG
KING UNIQUE (live)
TRIBALATION
FAKIR

BALKAN FUSION STAGE

X-CENTAR
LAJKO FELIX
SUPERHIKS
NEOČEKIVANA SILA KOJA SE IZNENADA POJAVLJUJE I REŠAVA STVAR
OBOJENI PROGRAM

REGGAE STAGE

sound system residents:
JAMAICAN JUKEBOX (NL)
TERROR TONE SOUND (UK)

U BROWN and SELECTOR GENERAL (UK)
ORGANJA DUB SOUND SYSTEM

06.07.
MAIN STAGE

MIZAR
VLATKO STEFANOVSKI
CHUMBAWAMBA
DARKO RUNDEK
SHANE McGOWAN AND THE POPES
RONI SIZE MC TALI
MC DINAMITE

ENERGIS DJ STAGE

CHRISTIAN SMITH
SLAM DJ'S
JEFF MILLS
MARKO NASTIĆ

BALKAN FUSION STAGE

NIGHTSHIFT
MARCIA, ŠIRA UTFILA
PIPS, CHIPS AND VIDEO CLIPS
TANJA JOVIĆEVIĆ
ORTODOX CELTS

REGGAE STAGE

sound system residents:
JAMAICAN JUKEBOX (NL)
TERROR TONE SOUND (UK)
BRIGGY JERRY and TONY SCREW (UK)

Nogomet

Francuzima kup konfederacija

Nogometaši Francuske osvojili su kup konfederacija, »iskupivši« se pred svojom publikom za prošlogodišnji debakl na Svjetskom prvenstvu u Japanu i Koreji 2002.

U finalnom susretu protiv Kameruna, najvećeg i najprijatnijeg iznenađenja ovog još uvijek novog natjecanja, uspjeli se pobijediti (1:0) tek pogotkom Henryja u produžetku susreta koji je u regularnom vremenu završio bez pogodaka. Cijela utakmica bila je u znaku tragične smrti kamerunskog igrača Foea, koji je preminuo za vrijeme polufinalnog susreta kojim su »lavovi« izborili najveći uspjeh u povijesti afričkog nogometa. U znak sjećanja na svog suigrača svi kamerunski nogometaši su nosili majice s brojem 17, te imenom Marca-Viviena Foea.

U susretu koji je odlučivao o trećem mjestu Turska je pobijedila Kolumbiju s 2:1, pogocima Sanlija i Okana, dok je Hernandez postigao zgoditak za Južnoamerikance. ■

Nogomet

Koper izbacio Zagreb

Nogometaši Zagreba nisu uspjeli prebroditi prvu prepreku u natjecanju Intertoto kupa, natjecanja koje njegove pobjednike vodi u prvo kolo kupa Uefa. Nakon poraza u prvom susretu (0:1) u gostima, Zagreb je na domaćem terenu odigrao nedovoljnih 2:2, te se oprostio od »Europe«. ■

Nogomet

Viduka pred vratima Barcelone

Sve je izvjesnije da bi australski napadač hrvatskog podrijetla, nekadašnji igrač Dinama iz Zagreba, Mark Viduka mogao ovog ljeta prijeći iz Leedsa u slavni katalonski klub. Kako pišu španjolski novinski mediji, australski Hrvat trebao bi zamijeniti odlazećeg Patricka Kluiverta, i svojim golovima (20 u Premier ligi) ojačati napad Barcelone u novoj sezoni.

Formula1

Ralf slavio doma

Mlađi brat velikog šampiona Michaela Schumachera, Ralf pobijedio je na utrci za Veliku nagradu Europe koja se vozila prošle nedjelje na stazi u njemačkom Nirburgringu. Drugo mjesto pripalo je Montoyi, pa je Williams slavio dvostruku pobjedu, dok se na treće mjesto plasirao »ferrarijevac« Barrichello. Vodeći u generalnom plasmanu, strariji, »Schumi« uspio se i pored okretanja na stazi (poslije kontakta s Montoyom) plasirati peto mjesto »ugrabivši« nove bodove kojima je povećao razliku ispred drugoplasiranog Raikkonena na sedam bodova. ■

Košarka

Planinić Draženovim stopama

Cibonin igrač Zoran Planinić draftovan je od strane momčadi New Jersey Netsa, ovogodišnjih finalista NBA lige i bivšeg kluba Dražena Petrovića. Ovaj 200 cm visoki hrvatski reprezentativac izabran je u prvoj rundi ovogodišnjeg drafta (izbor klubova) kao 22. pick (mjesto izbora). Tri košarkaša iz podgoričke Budućnosti, Pavlović, Čabarkapa i Vranješ, također su prošla na draftu. ■

Rukomet

Ždrijeb za EP u Sloveniji 2004.

Svjetski prvaci u rukometu, reprezentativna vrsta Hrvatske natjecat će se u skupini B (Ljubljana) zajedno s momčadima Danske, Španjolske i Portugala, a najbolji rukometaši SCG igrat će u skupini D (Koper) s Njemačkom, Francuskom i Poljskom. Poslije izlučnih susreta po skupinama tri prvoplasirane momčadi idu dalje u nove dvije grupe – (A-B i C-D), noseći osvojene bodove u prednatjecanju. ■

Zoran Bogešić, nogometaš FK Tavankuta i najbolji strijelac Prve lige Vojvodine

Prvoligaški golovi za viši rang

Razgovor vodio: Dražen Prćić

Plavokosi vođa navale šampionske momčadi Tavankuta 29-godišnji *Zoran Bogešić* svojim je mnogobrojnim golovima uvelike doprinio povijesnom plasmanu kluba iz sela nadomak Subotice. Započevši druženje s nogometnom loptom u najstarijem nogometnom klubu s ovih prostora Bačkoj, uvijek u navalnom redu, nastavio je postizati golove u prvoligaškoj momčadi Spartaka, da bi se oprobao u inozemnim drugoligašima Hrvatske (Zadar) i Austrije, te se prije godinu dana, pomalo neočekivano, obreo u vojvođanskom »premier« ligašu Tavankutu. Kvalitet prvoligaškog nogometaša s izrazitim osjećajem za postizanje najvažnijih pogodaka, nadvisio je rang natjecanja u kojem je u protekloj sezoni nastupao, pa su se Tavankućani često radovali uspjesima svog omiljenog kluba.

Kako je bilo jednom kvalitetnom, prvoligaškom igraču zaigrati u objektivno preniskom rangu natjecanja?

Prije svega ja sam profesionalac i nastojim »odraditi« sve kako treba, neovisno od ranga natjecanja u kojem se natječe momčad za koju igram.

To je vrlo profesionalno, ali ipak je potrebno motivirati se za igru protiv mnogobrojnih nižerazrednih momčadi?

U ozbiljnosti, kojom sam se uvijek odnosio spram obveza u klubovima za koje sam nastupao, trudim se pronaći motivaciju za igru. S druge strane, osjećam profesionalnu obvezu ispoštovati ljude za koje igram i radim.

Vašim angažiranjem Tavankut je najgovijestio ozbiljniji angažman u ligaškom natjecanju, izražen u riješenosti za ulaskom u viši rang.

Od prvog trenutka ljudi u klubu su pominjali želju za višim rangom, izraženu u super optimističnoj atmosferi cijelog sportskog kolektiva.

Kada su želje postale djelićem objektivne stvarnosti?

Na početku lige, koja je bila posve nova po sastavu klubova u njoj, nismo imali realnu sliku naših objektivnih mogućnosti, ali nakon startnih pet pobjeda zaredom, uvidjeli smo snagu naše momčadi. Podatak da smo prvi puta poraženi u 21. kolu najbolje sve potvrđuje.

Vaš golgeterski učinak u mnogome je doprieo čelu tablice koje niste ispustili do kraja.

Uspio sam postići 33 pogotka, od kojih su samo dva iz jedanaesteraca, ali mi je uvijek bilo važnije da cijela momčad dobro igra, jer nogomet se, prije svega, igra za bodove.

Zoran Bogešić

Tavankut je jedna od rijetkih momčadi iz subotičkog atara koja se može pohvaliti izrazito vjernom publikom.

Vlasnik kluba Sive Mačković je napravio novi stadion, upravo zbog učestalo dobre posjete svakoj utakmici. Svaki naš susret doma gledalo je između 700-1000 gledatelja, što je prosjek s kojim bi se rado pohvalili i mnogi prvoligaški klubovi. Ljudi u Tavankutu doista vole nogomet.

Kada ste počeli vjerovati da možete biti prvaci?

Još sredinom prvog dijela natjecanja u jesen prošle godine, bili smo posve sigurni u našu kvalitetu, te više nitko nije sumnjao u naš plasman u viši rang. Što se tiče zvanične promocije, ona je uslijedila nakon pobjede protiv Jugovića.

Obzirom da ste prvaci svog ranga, s kojom biste poznatom momčadi usporedili šampionsku igru momčadi Tavankuta?

Cijelu sezonu smo nastojali igrati »do noge«, kako se to u nogometnom žargonu kaže, a poznato je da tako igra čuveni Real iz Madrida (smijeh).

Kada ste igrali u prvoj ligi za Spartak, Tavankut se natjecao nekoliko liga niže, nastupajući u područnom rangu. Danas, samo nekoliko godina kasnije, igrat ćete u istom rangu trećeligaškog natjecanja.

Žao mi je što se Spartak spustio čak u treću ligu, ali mi je drago što je Tavankut u veoma kratkom roku uspio napredovati do treće lige, u kojoj će se u sljedećoj sezoni nadmetati s renomiranim Spartakom, te Palićem i bajmočkim Radničkim, što potvrđuje određenu kvalitetu manjih nogometnih sredina u okolici Subotice.

U proljetnom dijelu, poslije impozantne serije neporaženosti izražene u ogromnoj bodovnoj prednosti, zaigrali ste nešto slabije. Uslijedili su prvi porazi…

Razlozi naših nešto slabijih igara u drugom dijelu prvenstva leže u povredama nekolicine ključnih igrača, ali smo ipak uspjeli osvojiti šampionat s tri boda prednosti.

Igrajući za Tavankut, pored nogometnih obveza, zaposlili ste se u »Yucomu«, poznatoj tvornici prehrambenih proizvoda.

Zaposlen sam u glavnom skladištu gdje radim na izdavanju robe, a poslije odrađenog radnog vremena odlazim na klupski trening, tako da sam u potpunosti profesionalno angažiran u Tavankutu.

Na koncu kažite nam, tko je Vaš nogometni uzor?

Kao izraziti špic igrač, oduvijek sam se divio Marcu Van Bastenu, koji je zbog ozbiljne ozljede morao prerano završiti uspješnu golgetersku karijeru. Od momčadi izdvojio bih veliki Manchester United. ■

PETAK ▸▸ 4. 7. 2003.

HTV 1

O velikanu hrvatske znanosti, Spiridionu Brusini, **HRT 1 u 10.05**

06:55 TV raspored
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Srebrni pastuh, serija
09:30 Cy, kiber djevojka, serija za djecu
10:05 Velikani hrvatske znanosti: Spiridion Brusina
10:35 Saga o nobelovcima: Komunikacije
11:50 Crtani film
12:00 Vijesti
12:25 Snaga želje, serija
13:15 Glazbena TV
13:55 Oprah Show
14:45 Mali jednorog, film
16:25 Ljeto, ljeto
16:50 Hugo, TV igra
17:30 Duhovni izazovi
17:45 Hrvatska danas
18:20 Treći kamenčić od Sunca 3., humoristična serija
18:50 Upitnik, kviz
19:30 Dnevnik
20:55 Željka Ogresta i gosti
21:50 Glazba
22:30 Meridijan 16
23:05 Blood Simple, film
00:40 24, serija
01:25 Prozor u dvorište, film
02:50 Nikita 3., serija
03:35 Kiler, poljski film
05:20 Treći kamenčić od Sunca 3., humoristična serija
05:45 Remek-djela svjetskih muzeja
05:55 Carstvo divljine
06:20 Glazbena TV

HTV 2

08:00 TV vodič + turistička središta Hrvatske
11:40 Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija
12:25 Boje turizma
13:15 Spas 911 (4.)
14:00 Walker - teksaški rendžer 2., serija
14:45 Čarolija 5., serija
15:30 Felicity 2., serija
16:15 Zvjezdane staze - nova generacija 4., serija
17:00 Vijesti za gluhe
17:20 Alf, humoristična serija
17:50 Snaga želje, serija (12)
18:45 One su takve, serija (12)
19:30 Carstvo divljine
20:05 Čarolija 5., serija
20:50 Vijesti
21:05 Thieves, serija (12)
21:55 Seks i neki drugi grad, humoristična serija
22:20 Dosjei X (9.), serija (18)
23:50 Zvjezdane staze - nova generacija 4., serija
00:35 Pregled programa za subotu

HTV 3

09:30 Zasjedanje Hrvatskog sabora, prijenos

20:30 Brak nije mrak, humoristična serija
21:20 Kako biti normalan, humoristična serija
21:45 Treći kamenčić od Sunca 3., humoristična serija
22:10 Pravo vrijeme
23:40 Pregled programa

SUBOTA ▸▸ 5. 7. 2003.

HTV 1

Iz ciklusa putopisa, Moja Indija, **HRT 1, 14.05**

08.05 - Dokumentarni film
08.35 - Direkt: Sutra navečer
09.00 - Belphegor, serija
09.25 - Otokar (1/10)
09.40 - Kronika MDF Šibenik 2003
10.05 - Parlaonica
11.00 - Sve o slonovima, popularnoznanstvena serija
12.00 - Vijesti
12.25 - Biblija
12.40 - Prizma, multinacionalni magazin
13.35 - Glas domovine
14.05 - Moja Indija: Mussoorie
14.40 - Oprah Show (405)
15.40 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a: Klopka
16.45 - Prava hrabrost, američki film
18.55 - Split: More
19.30 - Dnevnik
20.05 - Dječji Eurosong, prijenos
21.50 - Dugo, toplo ljeto
22.55 - Vijesti
23.15 - Smrtonosna ljubomora, mini-serija
01.00 - 24, serija
01.45 - Porculanski mjesec, američki film
03.20 - Nikita 3., serija
04.05 - Na nišanu, francuski film
05.45 - Ksena - princeza ratnica 5., serija
06.30 - Remek-djela svjetskih muzeja
06.40 - Cosbyjev Show 7.
07.05 - Bogati su i time se ponose, dokumentarni film

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.05 - Prizori u umjetnosti: Usnule ljepotice

11.30 - Refren
12.05 - The All-star Assassin, američki film
13.45 - Kućni ljubimci
14.30 - Cosbyjev Show 7.
14.55 - Pleme 4., serija za mlade
15.50 - Felicity 2., serija za mlade
16.40 - Melrose Place 7., serija
17.30 - Briljanteen
18.00 - Ksena - princeza ratnica 5., serija
18.45 - Crno-bijelo u boji
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čudesni svijet mode, dokumentarna serija
20.55 - Vijesti
21.00 - Gala koncert zagrebačkih klapa, snimka
22.30 - Gradski ritam
23.00 - Bogati su i time se ponose, dokumentarni film
23.45 - Pregled programa za nedjelju

HTV 3

09.45 - TEST
10.05 - One su takve, serija (R 5 tjednih epizoda)
13.50 - Magny-Cours: Kvalifikacijski trening F1 za Veliku nagradu Francuske
15.00 - Wimbledon: Tenis - finale (ž)
18.00 - Hit-depo
19.30 - Sportski program
22.00 - Sport danas
22.15 - Art film: Yana's Friends, izraelski film
23.45 - Pregled programa za nedjelju

NEDJELJA » 6. 7. 2003.

HTV 1

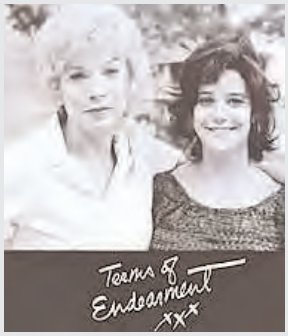

Vrijeme nježnosti,
HRT 1, 21.10

08.05 - Crtani filmovi
09.00 - Brodfest 2003 - snimka festivala za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Priča o Robinu Hoodu, američki film
11.25 - Crtani filmovi
12.00 - Vijesti
12.25 - Plodovi zemlje
13.15 - Mir i dobro
14.05 - Oprah Show (406)
14.50 - Ljudsko lice, popularnoznanstvena serija
15.45 - Šareni svijet
16.05 - Lee Marvin: A Personal Portrait
17.05 - Catch a falling star, američki film
18.45 - Još koji put - izbor Joška Martinovića
19.15 - LOTO 6/45
19.30 - Dnevnik
20.05 - Gušti su gušti, zabavna emisija
21.10 - Vrijeme nježnosti, američki film
23.20 - Vijesti
23.35 - U gori raste zelen bor, hrvatski film
01.00 - 24, serija
01.45 - Gangster, američki film
03.50 - Nikita 3., serija
04.35 - Osvetničke komedije, francuski film
06.05 - Sahara - Michael Palin, popularnoznanstvena serija

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
10.00 - Biblija
10.15 - Putovanje na sveta mjesta: L'Aquilla
10.45 - Portret crkve i mjesta
11.00 - Ćilipi: Misa, prijenos
12.05 - Split: More
12.30 - Crno-bijelo u boji
13.15 - Čudesni svijet mode, dokumentarna serija
14.05 - Gradski ritam
14.40 - Kinoteka: Žena u izlogu, američki film
16.20 - Ed, serija
17.10 - Dugo, toplo ljeto
18.10 - Animanijaci, crtana serija
18.35 - Sahara - Michael Palin, popularnoznanstvena serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - The Beatles - A Long Winding Road Revised: There Are Places Remember 1940-1958
21.00 - Festival zabavnih melodija »Split 2003«, prijenos
23.00 - Poirot, mini-serija
00.40 - Festival zabavnih melodija »Split 2003« - proglašenje pobjednika
01.10 - Pregled programa za ponedjeljak

HTV 3

09.25 - Snaga želje, serija (R 5 tjednih epizoda)
13.40 - Magny-Cours: Formula 1 za Veliku nagradu Francuske
15.40 - Wimbledon: Tenis - finale (M), uključenje

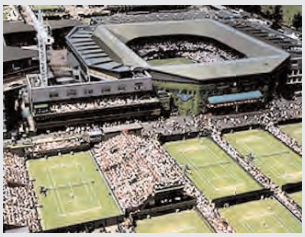

18.00 - Sportski prijenosi
22.15 - Čarolija, serija

PONEDJELJAK » 7. 7. 2003.

HTV 1

Miroslav Krleža, 110. godišnjica rođenja,
HRT 1, 23.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh, serija
09.30 - Cy, kiber djevojka
10.00 - Vijesti
10.05 - Velikani hrvatske znanosti: Rudjer Bošković
10.35 - Saga o nobelovcima: Revolucija u kvantnoj teoriji
11.00 - Crtani film
11.15 - Mali veliki svijet
11.35 - Športret
11.45 - Crtani film
12.00 - Vijesti
12.25 - Snaga želje, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (407)
14.45 - Zaljubljena princeza, američki film
16.25 - Ljeto, ljeto
16.50 - Hugo, TV igra
17.15 - Zapovijed pod lipom, emisija pučke i predajne kulture
17.45 - Hrvatska danas
18.20 - Stažist, humoristična serija
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tajanstvena Hrvatska
20.40 - Latinica: Imidž političara
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Miroslav Krleža - 110. godišnjica rođenja
01.05 - 24, serija
01.50 - Nerješeni rezultat, američki film
03.25 - Nikita 3., serija
04.10 - Cijeli svijet, film
05.55 - Stažist, serija
06.20 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
12.10 - Mir i dobro
12.40 - Gušti su gušti, zabavna emisija
13.40 - Šareni svijet
14.00 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
14.45 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvjezdane staze - nova generacija 4., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Snaga želje, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čarolija 5., serija
21.05 - Glavni grad 2., serija
21.55 - Frasier 5., serija
22.20 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
23.05 - Državnik novog kova 4., humoristična serija
23.30 - Zvjezdane staze - nova generacija 4., serija
00.15 - Spas 911 (4.)
01.00 - Pregled programa

HTV 3

12.05 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
20.10 - Zagreb: Atletika Grand Prix miting
22.20 - Narodni refren
23.20 - Svijet mode

00.10 - Ulica Centre 100, serija
00.55 - Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija

UTORAK ▸▸ 8. 7. 2003.

HTV 1

Kultni film Michaela Cimina: Sicilijanac,
HRT 1, 01.20

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh, serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Stotinu dobrih djela, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Velikani hrvatske znanosti: Marin Getaldić
10.35 - Saga o nobelovcima: Geniji genetike
11.15 - Speleološki putopis
11.40 - Mogu ja!
12.00 - Vijesti
12.25 - Snaga želje, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (408)
14.45 - Kralj vilenjaka, američki film
16.20 - Vijesti
16.25 - Ljeto, ljeto
16.50 - Hugo, TV igra
17.15 - Tethys i dobri dupini, obrazovna emisija
17.45 - Hrvatska danas
18.20 - Brak nije mrak, humoristična serija
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Idemo na zapad
20.40 - U krupnom planu
21.55 - Šetnja s dinosaurima: Vrijeme divova
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Noćni vlak, finski film
00.35 - 24, serija
01.20 - Sicilijanac, film
03.40 - Nikita 3., serija
04.25 - Prijezir, francuski film
06.05 - Remek-djela svjetskih muzeja
06.15 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.40 - Latinica: Imidž političara
13.15 - Spas 911 (4.)
14.00 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
14.45 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvjezdane staze - nova generacija 4., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Snaga želje, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čarolija 5., serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Opet iznova 3., serija
21.55 - Prijatelji 9., serija
22.20 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
23.05 - Državnik novog kova 4., humoristična serija
23.30 - Zvjezdane staze - nova generacija 5., serija
00.15 - Spas 911 (4.)
01.00 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

11.35 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
20.00 - Novi Dubrovnik - arhitektura Nikole Dobrovića

21.00 - Grof Monte Cristo, mini-serija
00.25 - Pregled programa za srijedu

SRIJEDA ▸▸ 9. 7. 2003.

HTV 1

Otok doktora Moreaua, američki film,
HRT 1, 01.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh, serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Stotinu dobrih djela, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Velikani hrvatske znanosti: Dragutin Gorjanović Kramberger
10.35 - Saga o nobelovcima: Nauka o ponašanju
11.10 - Športerica
11.40 - Crtani film
12.00 - Vijesti
12.25 - Snaga želje, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (409)
14.45 - Čarobnjakov učenik, američki film
16.20 - Vijesti
16.25 - Ljeto, ljeto
16.50 - Hugo, TV igra
17.15 - Ciklus mladih autora: Priča iz Nunića
17.45 - Hrvatska danas
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Život sisavaca: Hrana za misao
21.00 - Kratki susreti, emisija iz kulture
21.35 - Prizori u umjetnosti
22.00 - Sa svih strana, vanjskopolitički magazin
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Dill Scallion, film
01.30 - Otok doktora Moreaua, američki film
03.10 - Nikita 3., serija
03.55 - Izložen smrti, film
05.55 - Carstvo divljine
06.20 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.25 - U krupnom planu
12.40 - Idemo na zapad
13.15 - Spas 911
14.00 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
14.45 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvjezdane staze - nova generacija 5., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Snaga želje, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine

20.05 - Čarolija 5., serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Gilmoreice 2., serija
21.55 - Jednom nogom u grobu 6., humoristična serija
22.20 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
23.05 - Zvjezdane staze - nova generacija 5., serija
23.50 - Spas 911 (4.)
00.35 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

09.30 - Zasjedanje Hrvatskog sabora, prijenos
20.05 - Na rubu znanosti: NLO

21.05 - Pet Shop Boys - Nightlife Montage
22.05 - Vrijeme je za jazz: Gulda, Hancock, Zawinul

ČETVRTAK » 10. 7. 2003.

HTV 1

Boje turizma,
HRT 1, 20.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Srebrni pastuh, serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Stotinu dobrih djela, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Velikani hrvatske znanosti: Andro Mohorovičić
10.35 - Saga o nobelovcima: Vitamini
11.15 - Zvučnjak
11.35 - Novi način
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (410)
14.45 - Plamen i strijela, film
16.10 - Crtani film
16.20 - Vijesti
16.25 - Ljeto, ljeto
16.50 - Hugo, TV igra
17.15 - Antologija Dokumentarnog programa
17.45 - Hrvatska danas
18.20 - Kako biti normalan, humoristična serija
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Boje turizma: Šibenik
20.55 - Svečano otvaranje Dubrovačkih ljetnih igara
21.50 - Dokumentarni film
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Shocker, američki film
00.55 - 24, serija
01.40 - Gangsterska četvorka, američki film
03.40 - Nikita 3., serija
04.25 - Oko zla, francuski film
05.40 - Kako biti normalan, humoristična serija
06.05 - Remek-djela svjetskih muzeja

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.50 - Reprizni program
12.40 - Kratki susreti, emisija iz kulture
13.15 - Spas 911 (4.)
14.00 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
14.45 - Čarolija 5., serija
15.30 - Felicity 2., serija
16.15 - Zvjezdane staze - nova generacija 5., serija
17.00 - Vijesti za gluhe
17.20 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Čarolija 5., serija
20.50 - Vijesti
21.05 - Ekipa za očevid
21.55 - Operacija Pozitivci, humoristična serija
22.20 - Walker - teksaški rendžer 2., serija
23.05 - Zvjezdane staze - nova generacija 5., serija
23.50 - Spas 911 (4.)
00.35 - Pregled programa za petak

HTV 3

09.10 - TEST
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog sabora, prijenos
18.45 - Hrvatski automobilistički magazin

19.30 - Glazba
19.50 - 4 asa - uživo iz Doma športova
20.50 - Vaterpolo Jobo Curtini: Hrvatska - SAD, prijenos
22.00 - Hit-depo
23.30 - Pregled programa za petak

TV PREPORUKA

HRT 1
SUBOTA, 5.7.2003. u 15.40
IZ ANTOLOGIJE DRAMSKOG PROGRAMA HTV-a

KLOPKA

Obilježavajući desetu godišnjicu smrti velikog pisca Antuna Šoljana (umro 8. lipnja 1993.), Dramski program prikazat će njegovu TV dramu »Klopka«. To je ljubavna drama s dva lica koja se psihološki pretvara u oporu igru ljudskim sudbinama, u kojoj protagonisti postaju potčinjeni vanjskim silama. Njihovo ljubavno gnijezdo, jednosobni stan sasvim obične zagrebačke stambene zgrade, ubrzo se pretvara u klopku za muškarca, ali i u stvarnu egzistencijalnu klopku za oboje, te su na kraju prisiljeni shvatiti da na putu do njihove sreće ili privida sreće stoje sile kojima se neće moći odupriječi.
Uloge: Jelena Miholjević, Ivo Gregurević
Redatelj: Tomislav Radić.

HRT 1
SUBOTA, 5.7.2003. u 20.05

IZBOR DJEČJE PJESME EUROVIZIJE

Izravno iz zagrebačke »Tvornice« Hrvatska televizija i radio večeras prenose prvo natjecanje za Dječju pjesmu Eurovizije. Pobjednik večerašnjeg natjecanja bit će hrvatski predstavnik na Izboru dječje pjesme Eurovizije 15. studenog u Kopenhagenu, gdje će se natjecati predstavnici 15 europskih zemalja (suosnivači Danska, Norveška, Švedska i Hrvatska te Belgija, Bjelorusija, Francuska, Makedonija, Grčka, Latvija, Malta, Nizozemska, Rumunjska, Španjolska i Engleska). Podsjetimo da pjesme za ovo natjecanje pišu sama djeca, u dobi od 8 do 15 godina, a istoj dobnoj skupini pripadaju i izvođači. Na večerašnjoj priredbi u »Tvornici« bit će izvedeno deset pjesama, čiji su autori i izvođači, prema pravilima djeca, no svu profesionalnu pomoć (aranžman, glazbena produkcija i sl.) pružili su im profesionalci. Izvođači nastupaju uživo, uz Veliki orkestar Hrvatske radiotelevizije pod ravnanjem Josipa Cvitanovića i Luke Vukšića. Na početku priredbe nastupit će Davorin Bogović sa skladbom »Sve je lako kad si mlad«, a zatim ćemo čuti deset izabranih skladbi. Nakon desete pjesme, u show programu nastupit će Nina Badrić, Jacques Houdek, Ivana Kindl i Claudia Beni. Pobjednička skladba bit će izabrana televotingom, koji će tijekom show programa trajati 10 minuta. Pjesme se ocjenjuju ocjenama od 1 do 10. U slučaju istog broja bodova pobjeđuje pjesma koja ima najveći broj najviših ocjena.
Voditelji: Iva Šulentić i Frano Domitrović
Umjetnički direktor: Zdravko Šljivac
Scenograf: Dragutin Broz
Koreografkinja: Tihana Škrinjarić
Redatelj prijenosa: Tihomir Žarn
Odgovorni urednik projekta: Domagoj Burić.

Subotica-trans

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST

JP«Subotica-trans« s velikim zadovoljstvom obavještava svoje putnike, korisnike međunarodne linije Subotica-Novi Sad-Zagreb da je u suradnji s hrvatskim partnerom »Croatiatransom« uspostavio sinkronizirane polaske iz Zagreba prema hrvatskoj obali Jadranskog mora tokom ljetne sezone.
Putnicima se pruža jedinstvena prilika da s kupljenom kartom (u jednom pravcu ili povratnom) iz Subotice i Novog Sada stignu do željene destinacije na hrvatskom primorju, sa samo jednim presjedanjem u Zagrebu!
Svi polasci iz Zagreba prema hrvatskom primorju su sinkronizirani s dolaskom autobusa JP«Subotica-transa« na zagrebačku autobusnu stanicu!
Primjer: polazak iz Subotice u 8,00 – dolazak u Zagreb u 15,30
polazak za Poreč u 16,00 – dolazak u 21,15
polazak za Pulu u 16,00 – dolazak u 21,00
polazak za Zadar u 16,30 – dolazak u 21,30
polazak za Rovinj u 17,30 – dolazak u 23,00
polazak za Split i Makarsku u 17,30 – dolazak u 0,20

Za sve informacije u vezi s cijenom, rezervacijama karata i ostalim vremenima polazaka autobusa prema hrvatskom primorju obratiti se u TURIST-BIROU JP«Subotica-transa« na subotičkoj autobusnoj stanici, ili na telefon 555 – 466, kao i na autobusnoj stanici u Novom Sadu.

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađorđev put 2,
telefon (danonoćno): (024) 55-44-33
- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): (024) 792-202
Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.yu
e-mail: funero@funero.co.yu

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02
email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h
- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h
»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Razgovor s povodom« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)
»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h
»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
»Na proputovanju s nama« (utorkom)
»Putokazi« (srijedom)
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h
- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 600 dinara

☐ 1 godina = 1.000 dinara

INOZEMSTVO

☐ 1 godina = 70 EUR.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

BANK: VBUYU 22
(Vojvođanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)
Beneficary customer:
540101-320-5 NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Hrvatska riječ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

Cjenik reklamnog prostora

POSLJEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara
1/2 = 3.600 dinara
1/4 = 2.000 dinara
} + 20% p.p.

DRUGA I PRETPOSLJEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara
1/2 = 3.000 dinara
1/4 = 1.700 dinara
} + 20% p.p.

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara
1/2 = 1.800 dinara
1/3 = 1.300 dinara
1/6 = 700 dinara
1/12 = 450 dinara
} + 20% p.p.

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

NEKRETNINE

Subotica,
Braće Radića 6
Tel: 024 / 554 - 570
Tel./fax: 024 / 551 - 203

NBA agencija
za marketing, konsalting i sve vrste posredovanja između pravnih i fizičkih lica

KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE, OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ SLOGAN

99% + NBA = 200 %

SIGURNOSTI!

NAJSIGURNIJA RAZMENA NEKRETNINA IZMEĐU BIVŠIH REPUBLIKA JUGOSLAVIJE.

mala
zemlja
za veliki
odmor
croatia